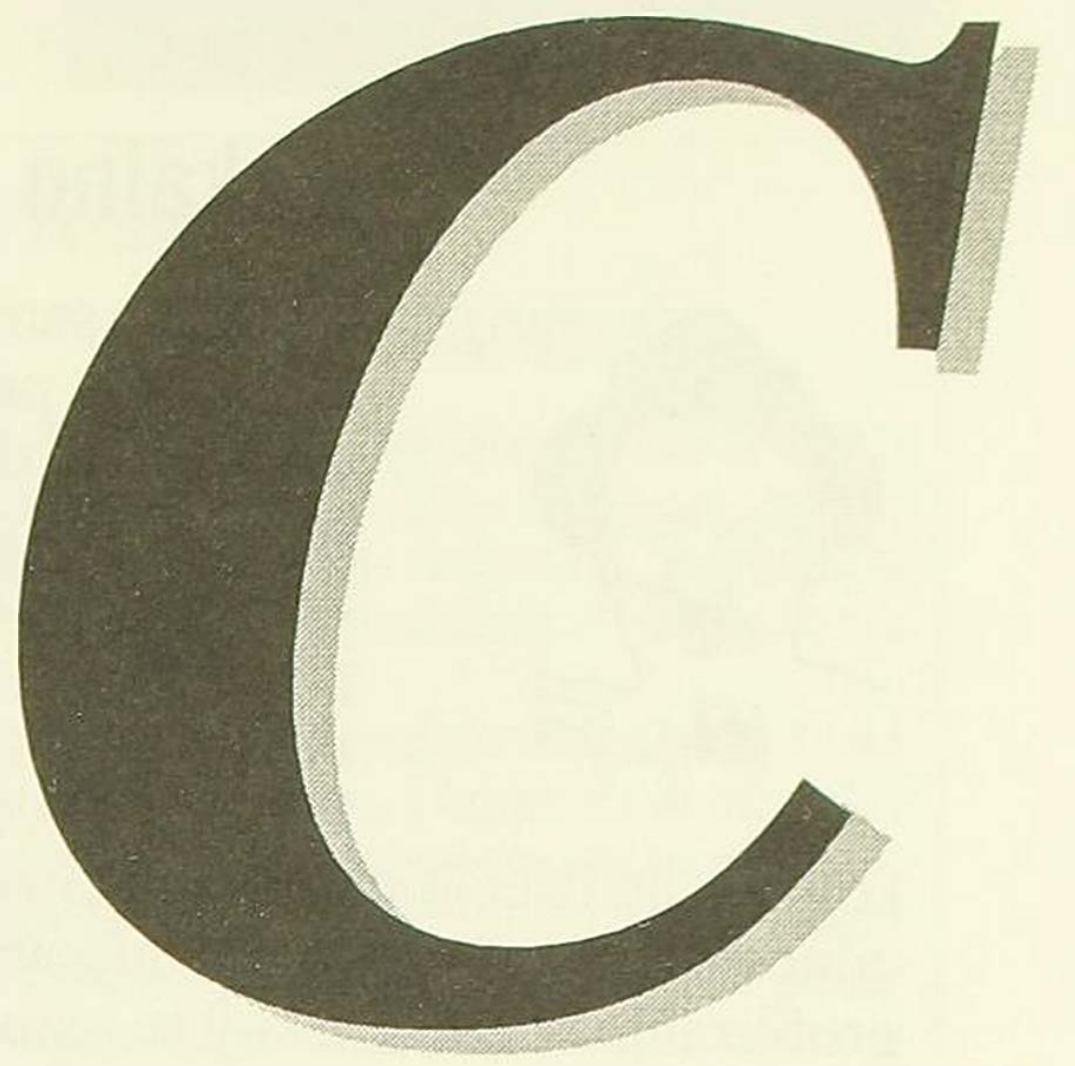
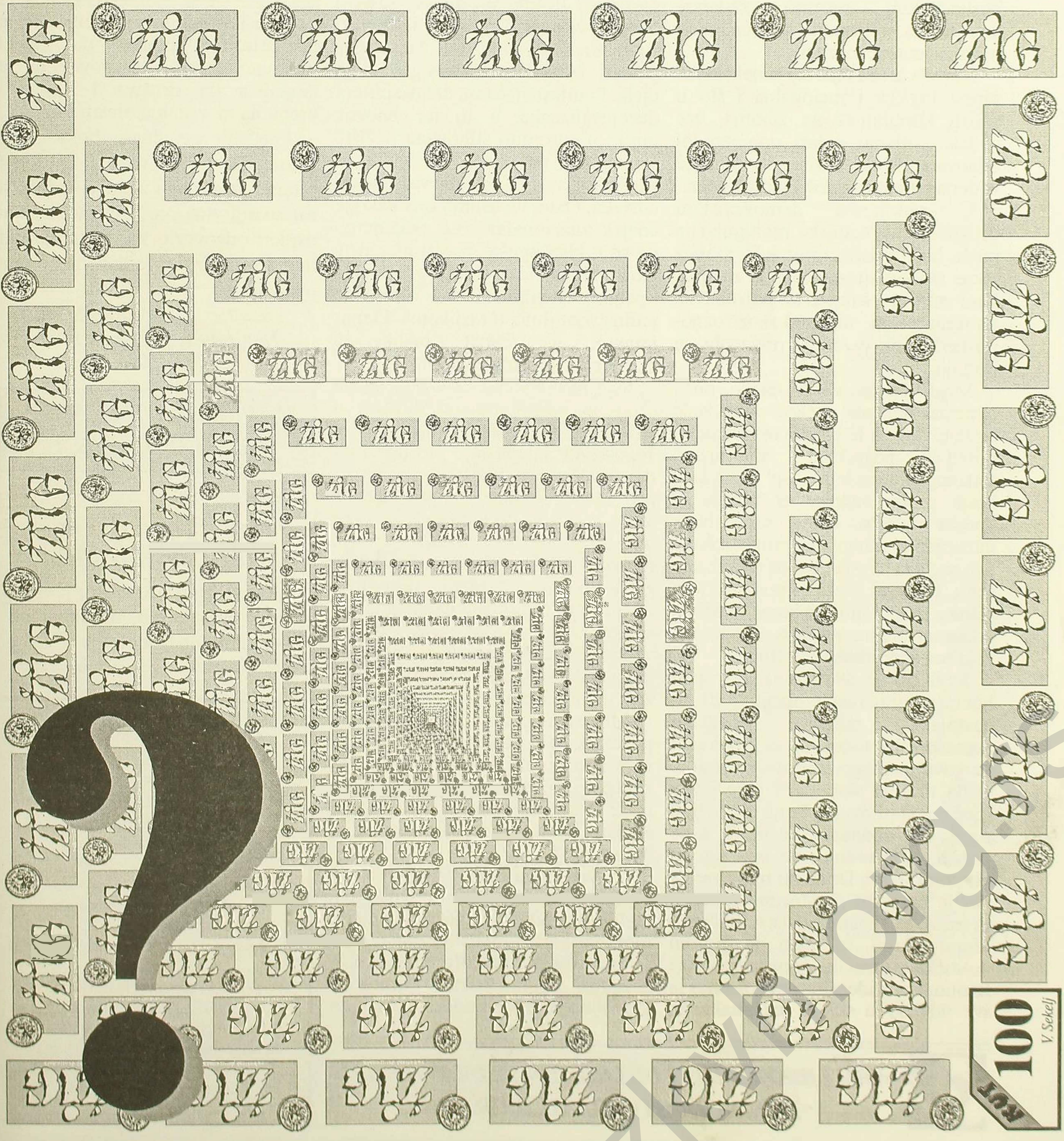

subotički dvotjednik

Godina * Broj 100 * 30. veljače 1999. * Cijena 0,50 dinara

100
V. Setelj
KUP

Lokalno kao univerzalno

Na samom početku prvog uvodnog slova subotičkog dvotjednika „Žig” javljaju se stanovite poteškoće: izložiti

konceptiju lista ili pisati o nakanama, odnosno o njegovom duhovnom profiliranju? Problem koji se nameće, proizilazi iz toga što, nekritička svijest, defektna misao nerečenu dilemu rješava po uzročno-posljedičnom receptu zadanog kontinuiteta između koncepcije i nakane (makijavelizam).

Nevolja je tim veća što je nekritička svijest logička i racionalna i što u zadati kontinuitet ne sumnja, već uvijek u njemu nalazi ono što joj odgovara, za čim čezne i ka čemu je vođena putem vanjskih manipulacija.

U razvijenim demokratskim društvima ta medijska manipulacija može biti dodatni izvor informacija zbog slobode i različitosti medija. Kod nas, na žalost, ta potreba za kontinuitetom, odnosno za uzročno-posljedičnim vezama, proizvela je mržnju.

Mogli bismo suditi da je onda temeljna nakana „Žiga” dokidanje mržnje. No, to je prizeman zaključak, određen pogrešnim iščitavanjem zadanog kontinuiteta. „Žig” se ne kani boriti protiv mržnje, jer mržnja je ljudska potreba, kao i sreća. Naša intencija je usmjerena protiv mržnje kao pogleda na svijet, protiv mržnje kao stava. Nastojat ćemo to postići novim stilom, drugačijim jezikom, kritičkim odnosom prema stvarima i pojavama koje nas neposredno okružuju.

Reći da će dvotjednik zastupati liberalno-građansku opciju i uz to nastojati zadržati poziciju neovisnosti je točno, ali samo po sebi ne govori mnogo. Jer, u državi gdje vlada tiranija slobode, i gdje javna riječ nema pravo značenje niti težinu i gdje se prednost daje moći, a ne pravdi, te odrednice ne upućuju na bit same stvari. Dodamo li ovome da nas je na ovim prostorima zadesila nesreća, te su nam povijest izučavali literate koju su nam je potom politički tumačili, poistovjećujući kontinuitet s identitetom a što nas je sve odvjelo u slijepi nacionalizam,

tonirajući provincijalne političke razloge iznad istine. Na taj način kolektivno vraćeni smo u XVI. stoljeće, u svijet mapa i obilježavanja. Tako smo jednu smjelu i naprednu političku ideju iz Shakespeareaova „Kralja Leara” pretvorili u bolnu tragediju i našu duhovnu sramotu.

Kralj Lear kaže:

Sad naš tajniji otkriti ćemo smjer, Dajte, mi tu mapu. Podijelili smo, znajte, na troje kraljevstvo.

No, tko danas vjeruje i iščitava pjesnike? Kada se danas, sada i ovdje, više kažnjavaju i žigošu izgubljena uvjerenja (za čas možeš postati izdajica roda svoga) nego djela. I umjesto jačanja države putem decentralizacije, a to je osnovna misao u citiranim stihovima, težište smo stavili na narod, na naciju, a prošlost nam je postala važnija od čovjeka. Ovim ne želimo reći kako je čovjek anacionalan, već ukazujemo da se u klici ugušio razvoj njegovog nacionalnog bića u pravcu građanske opcije, granično određene jedinstvom duha u razlikama. Danas imamo, na žalost, razlike u granicama s jedinstvom u mržnji.

Svjesni da naš život iskazan jezikom kontinuiteta jedinstva u jedinstvu (čitaj bratstvu) u ovoj Jugoslaviji možda nije bio lak, i da danas žalimo za njim, ali ne iz kuta jugonostalgije, nego zbog načina na koji je bio prekinut i u ime mnogobrojnih nedužnih žrtava. Nalazimo da je upravo Subotica kao grad bogate tradicije, kulture, višejezična multinacionalna sredina širokogrudna i tolerantna, a od vajakada u Europi, mogla biti putokaz kako doći do ljudskog razlaza, ako je već on bio nužan.

Mi nemamo moć pokidane vene povezati, ali truditi ćemo se da sačuvamo kapilarne veze koje život znače, na taj način što ćemo lokalno uzeti kao univerzalno, a što bi moglo značiti: Dobro jutro, komšija, di su nam novci?

Teško je reći koliko ćemo u tome uspjeti, s obzirom da u novinarstvu razlika između držanja propovijedi, moraliziranja i gluposti je mala. A da se ona prijede nije potrebna nikakva dodatna građanska hrabrost. Dovoljno je zrnice ljudskosti. Iz kuta

Bar potpis

U ovome broju Žiga prenosimo uvodnik iz prvoga broja. Prenosimo iz dva razloga: prvi je da vidimo koliko smo od prvobitno zacrtane osnovne orijentacije odstupili, ili sebe u njoj našli. Činjenica je da je potpisujemo i sada, bez većih izmjena. Drugi razlog je što nakon sto brojeva taj uvodnik valja potpisati. Nisam to učinio u prvom broju jer nisam vjerovao da ćemo izdržati do sada.

prekida kontinuiteta možemo reći da je prirodna pojava da čovjek duhovno oboli, a povijesna je činjenica da društva i narodi s vremena na vrijeme uhvati ludilo.

Liječenje je dugo, bolno ali i nužno. Za početak možemo postaviti pitanje stvaraju li zlikovci ratove ili rat stvara zlikovce? Na njega ćemo uspjeti odgovoriti kada mržnju ukine nemo kao stav i svrve dovedemo pred justiciju.

Vojislav Sekelj

„Žig”, broj 1, 16. srpnja 1994.

**PRETPLATITE SE!
IZLAZIĆE „ŽIG”!**

Fotografije u ovome broju:

AUGUSTIN JURIGA

Zahvaljujući donatoru prvi put smo, u ovom broju, primenili tehniku digitalne fotografije

30. veljače 1999.

broj 100

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo”

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15
24000 Subotica

E-mail: zig@tipnet.co.yu

Tel: 381 24 28 334

Telefax: 381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj v.d.

Uredništvo: Mirko Kopunović, Tomislav Žigmanov

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus” Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. g. izlazi svake druge subote

**OVAJ BROJ „ŽIGA” OBJAVLJEN JE UZ POTPORU
FONDA ZA OTVORENO DRUŠTVO**

Uz stoti broj „Žiga”

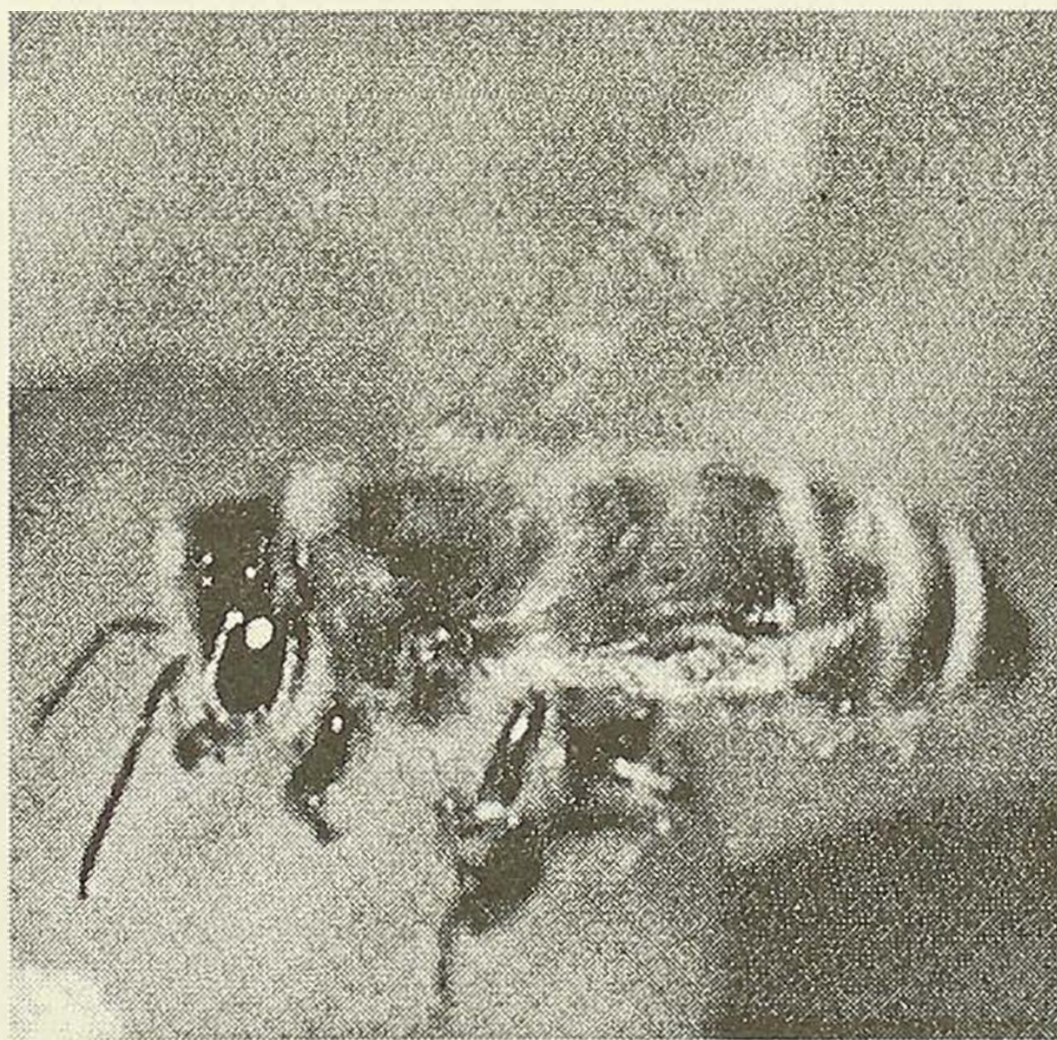
Nevolje su naša radost

Bilo je to daleke ali ne i tako davne 94. kada se pojavio prvi broj subotičkog dvotjednika. Danas, nakon pet godina izlaženja, jedino što pouzdano možemo ustvrditi da smo ostarili, što je i prirodno, a jesmo li u osnovnim nakanama uspjeli reći će drugi. No, nevolja nije u tome što smo ostarili, već u tome što se malo toga promijenilo, a društvo gdje su promjene rijetke, osuđeno je na stagnaciju, na zamor. Iako se u međuvremenu mnogo govorilo o slobodi, pravdi, demokraciji, nezavisnosti o... naš zaključak je jedino da su se ti pojmovi izlizali, služe tek za valjanu upotrebu moćnih. Tijekom izlaženja u okviru naših mogućnosti dosta smo mjesta posvetili upravo toj opasnoj zloupotrebi riječi. Od početka smo zauzeli građansko-liberalnu opciju pristupa raznim fenomenima, s koncepcijom malog magazina. Nakana nam je bila da budemo hrvatsko glasilo na ovim prostorima, ali ne isključivi, poštovali smo multietničnost sredine, i to iz građanskog kuta. Posljedica toga je da smo za neke Hrvate bili srpske novine, a za neke Srbe velikohrvatske, a za treće režimske. Mnogi jednostavno ne znaju ili neće, bolje rečeno: čitaju novine unaprijed, traže ono što im za konkretnu upotrebu valja. Koliko smo uspjeli u nastojanju da sačuvamo poziciju multi, nadamo se da bibliografija na kraju ovoga broja govori rječitije od bilo kakvog pravdanja. U listu su se pojavljivali: Hrvati, Srbi, Mađari, Ukrajinci, Židovi, Nijemci, Romi, Albanci, Bunjevci: riječju nismo bili nacionom opterećeni.

Objavili smo priloge 153 suradnika, 90 interviewa, no okosnicu lista nosilo je dvadestak stalnih suradnika.

Vrijeme u kojem živimo nismo htjeli žigosati, mada smo ponekad bili oštri. Htjeli smo kritičkim prilazom pokazati koliko su se kod nas politika i moral opasno razišli. Zašto to? Iz razloga što su to dvije osnovne odrednice koje određuju svakodnevnicu iz samoga bića. A gdje su moral i politika u raskoraku trpi i kultura i nacija, i gospodarstvo i duhovno stanje bića se gubi u kolektivnoj magli izgovorenih riječi. Jednostavno, ukazivali smo na devastaciju osnovnih vrijednosti općeg i pojedinačnog bitisanja. Deklarirali smo se kao neovisan list, ali nismo i ne možemo biti neovisni od uvjeta. Biti neovisan od uvjeta znači loše shvaćena neovisnost. Naša neovisnost je bila i jest u službi borbe za slobodu, te smo govorili slobodno u ime morala i pisali moralno u ime slobode. Samokritički, griješili smo ponekad u tome, ali greške su određene našom slobodom izbora uvjeta, u nadi da razvijamo kritičku svijest i budimo savjest u nužnosti ljepote zajedničkog življenja.

Vrijeme će donijeti sud o tome jesmo li i uspjeli. Mi nismo zadovoljni, ali i nezadovoljstvo ima svoje draži. O nevoljama: bilo ih je, ima ih i bit će ih, a mogli bismo ih odrediti kao tehničke, materijalne, političke i kadrovske prirode. Posebice o svakoj bi se mogla napisati mala knjiga, pa bismo mogli izdati sabrana djela nevolja „Žiga”. Uostalom, to je sudbina većine malih novina, koje su se pokazali kao jedina i prava oporba i poziciji i opoziciji, i kiču i šundu i nekulturi i... Iz tog kuta nastojali smo uspostaviti kapitalne veze između pojedinca i kolektiviteta koje su u ovom vremenu pokidane, te se egzistencija većine svela na pukobitisanje. Riječju, borili smo se slobodno za jedan kvalitetniji kulturni, politički, duhovni zajednički život u jedinstvu razlika. To je naše pravo, jer nismo htjeli prihvatiti činjenicu da su zli u pravu, mada su i oni u pravu pogotovu ako su uz to još i moćni. A moćnih je bilo i bit će ih. Stoga su novine možda i potrebne. Ovom prigodom želimo se zahvaliti svima, a posebno čitateljima, suradnicima, te na pruženoj pomoći SO Subotice, Fondu za otvoreno društvo, HKC „Bunjevčko kolo”, Otvorenom univerzitetu, štampariji „Globus”, Asocijaciji „Local Press” i brojnim pojedincima koji su novine pomogli.

Na kraju, u „Žigu” je do sada bilo dosta isprika. Ponovno se ispričavamo, a posebice se ispričavamo što iz objektivnih razloga, a subjektivnih slabosti i subjektivnih razloga, a objektivnih slabosti, u posljednje vrijeme nismo izlazili redovito. Sada obećavamo da nam se to ubuduće neće dogoditi, mada nas unutrašnji glas savjesti opominje kako je lako u ovome društvu obećati, a napose prigodničarski. No tješimo se što glas savjesti nije odmah i griža savjesti, pa stoga obećavamo redovitost.

Vojislav Sekelj

Pčelarstvo

O pčelarstvu

Pčelarstvo u najširem smislu riječi označava svjesno iskorišćavanje medonosnih pčela za dobijanje određenih proizvoda i za oprašivanje velikog broja biljaka.

Ljudi su iskorišćavali pčele još od drevnih vremena. Uvijek su ih cijenili i voljeli. S interesiranjem su posmatrali čudesan život pčelinjih društava. Kao i u dalekoj prošlosti tako i danas pčele predstavljaju simbol trudoljubivosti, a med simbol bilja. Zasad ne postoje dokazi o tome kada su se na Zemlji pojavile pčele, niti od kada ih čovjek gaji.

Sposobnost medonosnih pčela da skupljaju nektar iz cvatova, da ga preobrađuju u med i da ga nagomilavaju u velikim količinama u voštanom saću, privukla je pažnju čovjeka još u prehistorijsko doba. Tada su ljudi slučajno otkrivali pčelinja gnijezda i grabili med uništavajući pčele, a kasnije su se ovim poslom počeli baviti i organizirano. S očuvanih crteža pećinskih ljudi može se zaključiti kako su oni na ovaj način dolazili do meda i voska još prije 15.000 godina, a takođe i u kasnijim periodima prehistorije. Mnogo kasnije, kad su počeli zasnivati stalna naselja i baviti se zemljoradnjom, ljudi su otpočeli gajiti pčele oko svojih naselja.

Sudeći po arheološkim i pisanim podacima izgleda da su pčele odo-maćene prije 5-6 tisuća godina. Pronađeni crteži na zidovima dvoraca i hramova u starom Egiptu pokazuju da su pčele tada bile gajene u gline-nim košnicama, sličnim onima koje se i sada sreću u toj zemlji. Ovakve primitivne košnice bile su tamo korišćene približno pre 6.000 godina. Poznato je, isto tako, da je u Indiji gajenje pčela počelo prije 4.000 godina, a u Kini prije 3.000 godina. U arheološkim nalazištima iz perioda starog Rima nađeni su ostaci primitivnih košnica, stari 2.000 godina. Kroz vjekovnu historiju razvoja pčelarstva čovjek je postupno uspio proučiti i saznati mnoge pojedinosti o životu pčela, ulazeći tako sve više u njihov čudesni svijet. Naoružan takvim saznanjima čovjek je počeo sve umješnije koristiti darove prirode gajenjem trudoljubive pčele. Povijest razvoja pčelarstva u pojedinim zemljama, i u svijetu uopće, još nije dobro proučena, ali je izvjesno da već stoljećima traje cvijetno doba pčelarstva. Tijekom XIX. i XX. stoljeća i u pčelarstvu dolazi do korjenitih promjena izazvanih važnim otkrićima u toj oblasti. S uvođenjem moderne košnice, veštačkih satnih osnova i centrifuga, pčelarstvo dobiva sasvim novi lik i za razmjerno kratko vrijeme u mnogim zemljama postaje svojevrsna industrijska grana.

A. Zomborčević

Pismo iz Novog Sada

Ništa kao nešto

Dan nakon završetka dramatičnih razgovora u Rambujeu građani ove zemlje znaju isto toliko kao što su znali i dan ranije. Dakle, ništa. Kad se saberu sve izjave upućenih i neupućene većine, jasno je tek toliko da pravih razgovora nije ni bilo i da su rezultati srazmerni toj činjenici. Bilo je puno natezanja oko sadržaja ponuđenih papira koji na kraju nisu ni prihvaćeni ni odbačeni. Članovi dve delegacije su se, izgleda, sreli jedan jedini put, iako je srpska strana, po rečima predsednika Republike, bila spremna ne samo za razgovor, već i na poljupce.

Mada je marka u međuvremenu preskočila granicu od devet dinara, običnom građaninu je laknulo, jer zna da ga tokom naredne dve nedelje televizijsko strašilo neće toliko plašiti bombardovanjem. Onome ko nema ništa i to je nešto.

Najviše je dobio Milošević, koji je sve vreme stvarao utisak da se drži po strani,

jer je posao navodno poverio licima u koje ima puno poverenje. Na kraju je ispalo da je on spasao sirotinju od čučanja i podruma.

Vlast je, navodno, spremna da Albancima na Kosovu ponudi visoki stepen autonomije. Kako bi to moglo da izgleda,

Šta da vam kažem Sto puta žigosani

Otisak vremena, koji smo mogli „pročitati” do sada čak devedeset devet puta u „Žigu”, ostavio je večitu nedoumicu: vredni li se uopšte u ovom (novinarskom) poslu baviti žigosanjem društvenih pojava. Odnosno, vredni li sećirati obilje ružnih događaja jer sve što kroz novine, pa i „Žig”, izade na svetlost dana doživi sudbinu one arapske da „psi laju, karavani prolaze.”

Ipak, ovaj donkihotski trud ima otisak vrednosti kod onih koji su do sada verovali autorima ovih novina. Mada je „Žig” obilovao „dečjim bolestima” pisane reči i redovno imao tim kritičara, ostalo je na njegovim stranicama dosta toga napisanog što je nekad žigosano, a danas se čini posve prihvatljivim. Trebalo je, dakle, izdržati takva žigosanja, sačekati da vreme sve stavi na svoje mesto.

Novinarske, često vizionarske konstrukcije, slutnje i osećanja neretko doživljavaju sudbinu onog petla koji prerano zakukuriče i — završi u loncu. To je, doduše, častan kraj za petla ali novinaru — ne dogodilo se.

Sto se tiče osnivača ovog „dvojednika” on je, čini mi se, do sada bar stotinu puta bio žigosan i predviđen za lonac, ali njegova žilavost je naterala razne „kuvarere” da se okanu ćorava posla. Vojislav Sekelj je svom „Žigu” ponekad davao i poseban žig hrabro braneći slobodu i dostojanstvo profesije govoreći popu da je „pop”, bobu da je „bob”. Baš zato su, ili samo zato, malobrojni čitaoci ostali uz njega praštajući mu promašaje ponekad motivisani i ličnim nezadovoljstvima.

Sta da Vam, inače, kažem za stoti broj? Prvo, neka bar na vreme izade — 101. Drugo, ako i nije na vreme, što je kod Sekelja čest slučaj, neka bar izade. Treće, kad već izade neka ne dođe pod udar čuvenog Zakona o informisanju.

Jer, ako se to dogodi, ode Vojo u lonac.

M. Popadić

Uvodnik za „Toribos” 10 Društvo u razvalinama

Ugledni istoričar A. Mitrović je skoro ustvrdio da smo „postali toliko važni, da smo nevažni. Nevažni smo da međunarodna zajednica mnogo zapne, a važni jer su tu problemi. Oni se sada nama bave kao nužnim zlom.”

Stegonoše ovog režima se i dalje junače i teraju inat upravo toj međunarodnoj zajednici koja se, eto, urotila protiv Srbije i srpskog naroda. Režim sebe uporno izjednačava sa srpskim narodom, jer navodno najbolje obavlja sve njegove naloge. Biće da akteri ove vlasti pre brane svoju povlašćenu poziciju. Sa jedne strane se lansiraju floskule o međunarodnoj zaveri, o sudnjem času, o odbrani nacionalne časti, o patriotizmu, o novom svetskom poretku — i ko zna šta. Država i njeni podanici sve dublje i dublje propadaju, a odličnici teraju utvare i vode neke svetske, planetarne bitke. Građanin, njegova sigurna egzistencija i izvesnost je primarni i osnovni nalog koji se stavlja svakoj ozbiljnoj vlasti i do koje ta vlast, ako hoće da opstane — mora itekako da drži.

U ovoj zemlji je mnogo toga pod znakom pitanja. Politički i državni provizorijum uspostavljen raspadom ex-Jugoslavije, ne prestaje u emitovanju dezintegracije i preziranju svojih građana. Akteri političke scene još uvek ne izlaze iz matrice razgrađivanja, kojom je srušena bivša Jugoslavija.

Kako inače objasniti sukob sa legalno izabranim vodstvom Crne Gore. Proizvode se sukobi do otcepljenja. Kosovske vatre i dalje gore. One su posledica pored ostalih decenijskih represija, višegodišnje paralelne vlasti i političke infrastrukture. Pojavom vojnih formacija (OVK) i terorističkim aktivnostima život na Kosovu je doveden do bežanja kako Srba, tako i ne malog broja Albanaca. Svakako da

može se videti na primeru Vojvodine. I ova pokrajina, navodno, ima neku autonomiju. Ako Kosovci dobiju isto to, teško njima. Jer, Beograd od onog kome udeli autonomiju uzima sve ostalo.

Da ne idemo dalje, setite se šta ste jeli i kako ste se oblačili pre deset godina, tj. pre nego što je Vojvodini nametnuta sadašnja autonomija.

Kosova što se tiče, tronedeljni predah biće iskorišćen onako kako se to radi u svim ratovima. Dakle, za naoružavanje, ukopavanje, popunu i dodatnu obuku trupa. Posle — neko sa štitom, a neko na njemu. Beogradski režim još nikad nije bio bez prisile izabrao pametno, političko rešenje, pa ne treba imati iluzija da će do 17. marta, a pogotovo nakon tog datuma, delovati razboritije.

Ne vredni se zavaravati činjenicom da međunarodna zajednica podržava teritorijalni integritet i državni suverenitet SRJ. Prvih ratnih meseci 1991. ona je, zar ne, takođe bezrezervno podržavala celovitost SFRJ, uz zahtev za njenu demokratizaciju. Ishod je poznat. Cim neko pomene mrsku demokratiju, Beograd za uzvrat nudi deo teritorije. Dok je ima. Milošević bi radije vladao Dobanovcima po svom nahodanju nego Svim Srpskim i Manjinskim Zemljama po demokratskim pravilima.

Mihal Ramač

međunarodna zajednica nije nevinna po pitanju Kosova — ali nije ni kriva.

Demokratija koju nudi vladajući politički blok zaogrnutu paraleloma o nacionalnom jedinstvu, proterala je one iz javnog i političkog prostora koji misle drugačije. Krhka opozicija razjedena pretrčavanjem i služenjem ovom režimu nema unutrašnju, partijsku sposobnost da se nametne kao ozbiljan politički takmac ovom režimu.

Rigidne i represivne političke mere uobičajene u zakonima o medijima, univerzitetu, porezima i nametima kojima se zauzdavaju procesi privatizacije i poslovanja bez državnog tutorstva, jednostavno ne dozvoljava da se začne kakav-takav politički ambijent koji će voditi ozbiljnim reformama, ako ne temeljnim promenama u sferi privrednog, socijalnog i kulturnog života.

Našem batrganju po razvalinama društva kao da nema kraja. Izostaje otvaranje procesa direktne demokratizacije, sumnjiči se kod uspostavljanja preduzetničkog sloja, nema dovoljno ljudskih sloboda i prava. Na delu je simulacija i manipulacija.

Ovoj vlasti su potrebni podanici, odnosno bezrezervne podrške u svakom trenutku i na svakom mestu. Potrebna im je njihova privilegija odnosno blagodeti koje obilno koriste oni koji optužuju takvo vladanje. Ne mali broj analitičara upozorava da je u ovim godinama iza nas legalizovana korupcija i kleptokratija i da se ovaj režim na toj logici održava.

Ostaje nam da verujemo i da se nadamo da će se ipak na horizontu ovog društva pojaviti promene, koje nas izvođe iz razvalina i destrukcije.

Boško Kovačević

Marginaliae Zabatkieneses

Drž' se, Bangladešu!

Ima onaj vic o velikom i malom Jocu. Znae već, Veliki brani Malog od napasnika koji, nimalo ne hajući za upozorenja tipa „pokušaš li još jednom”, uredno šamara Malog. Sve dok ovaj na zavapi „Veliki Joe, nemoj više da me braniš!”

U tom momentu, uveren sam, Mali bi bio neobično srećan kada bi se njegov samozvani zaštitnik okrenuo nekoj drugoj zanimaciji, jer s pravom pretpostavlja da bi prestali i šamari. Njegovoj sreći tog trenutka na putu stoji ta mala sitnica, spremnost Velikog da ga brani, po cenu svih šamara koje će primiti Mali.

„Čudno je, kako je malo potrebno da budemo srećni”, zapisao je svojevremeno Ivo Andrić, zaključujući kako je još čudnije, da nam često upravo to malo nedostaje.

Sreća verovatno spada među najneuhvatljivije kategorije. Ne verujem da će iko ikada uspeti sročiti njenu preciznu definiciju. Na to ukazuje u svojim „Mislama” i arapski pesnik i mislilac Al-Mutanabbi, kada kaže kako se „sreća svakome ukazuje prema njegovim shvaćanjima.”

Za nekog ko se pre više godina, u onakva vremena, usudio krenuti u avanturu pravljenja malotiražnog lista, možda je izlazak stotog broja dovoljan (mali) razlog da se, makar i na momenat, oseti srećnim. Šta mu, uostalom, i preostaje, pored svih muka kroz koje mora proći dok (novi) broj izbacuje na tržište. Čuj mene: tržište, kao da prodaja ovog lista može doneti para...

Kad si srećan i kad želiš s drugim deliti sreću tu... pevaju deca širom sveta poznatu pesmicu, udarajući dlanom o dlan, nogama o pod, ili rađeci čega se već dosete. Da li treba biti srećan, da bi se ova pesmica

mogla pevati punim srcem, ili je dovoljno da se ona zapeva, pa da čoveka (ili dete) obuzme sreća?

U pametnim mislima o sreći ljudi su je vezivali sa mnogo čim, ali su najčešće odbijali svaku vezu između novca i sreće. Novac ne donosi sreću, glasi čuvena izreka koja ima valjda na hiljade varijanti. Robert Worcester, profesor na London School of Economics, tvrdi da je pomenuta izreka tačna. Prema njegovim istraživanjima, najsrećniji ljudi na kugli zemaljskoj žive u Bangladešu, a na pobjedničkom postolju su još stanovnici Azerbejdžana i Nigerije. Nemci su tek na 42. mestu, odmah iza Švajcaraca, za dva mesta pretekavši Japance, koji su i ovako ispred Amera, plasiranih na 46. mesto.

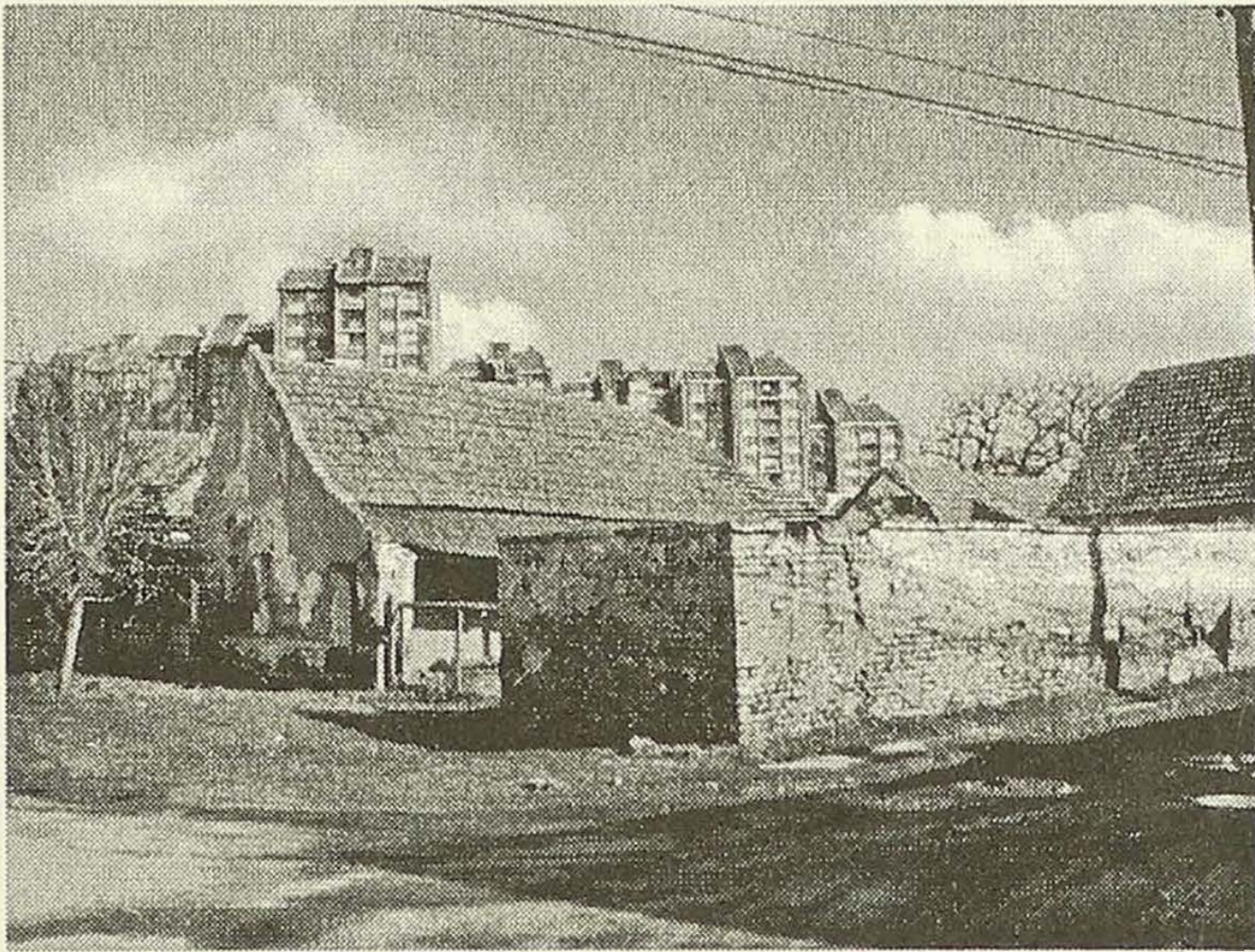
Worcester je „merio” koliko se neko raduje izvesnoj sumi novca i otkrio nešto poput tople vode: što je neko siromašniji, to će ga manja

svota usrećiti. Profesor kaže i to da je ustanovio kako bi se dve trećine stanovnika bogatih zemalja rado odreklo pune kape para kada bi za uzvrat dobilo zdraviju životnu sredinu. Sreća, prema tome, nije pitanje para, već duševnog stanja. Naravno, tamo gde vlada obilje: u zemljama gde je siromaštvo redovno stanje, dušu može da umiri i pun tanjir hrane.

Vest o istraživanjima čestitog profesora ne govori o tome da li je bila obuhvaćena i Jugoslavija. Ne želim prognozirati naš mogući plasman: možda je Worcester izmerio i nivo naše sreće, pa ja glatko omanem. Ali, ono što vidim oko sebe i osećam po vlastitom džepu, govori mi da imamo izvanredne šanse da se uključimo u trku za pobjedničko postolje. Drž' se, Bangladešu! Nekako se baš ne radujem mogućnosti da se

u ovom takmičenju sa svetom dokopamo medalje. Ono malo što mi se čini da nam u ovom trenutku (više) nedostaje nešto je drugo: da samozvani zaštitnici naših interesa konačno odustanu: Bangladeš je, ipak, tako daleko

Đorđe Dragojlović

Okrugli sto etničkog foruma o Hrvatima

Antagonizmi s državom i među sobom

Kakav je trenutni položaj Hrvata u Jugoslaviji i kakvi su im budući izgledi pitanja su na koja su odgovor pokušali dati učesnici Okruglog stola „Prava manjina u Vojvodini: Hrvati” prošlog četvrtka, 4. marta, na Otvorenom univerzitetu u organizaciji Etničkog foruma, Agencije lokalne demokratije i Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. Izveštaj o stanju ljudskih i kolektivnih prava Hrvata u Jugoslaviji, što ge je pre dve godine izradio Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, trebao je poslužiti kao polazište da se ovo pitanje osvetli s više stanovišta.

Predsednica Odbora **Sonja Biserko** istakla je kako praksa pokazuje opšti pad ostvarivanja manjinskih prava, pri čemu su Muslimani i Hrvati u najgorem položaju, jer nemaju priznat status nacionalne manjine. Položaj manjina u Srbiji diktiran je nacionalnom politikom većinskog naroda, te govorom mržnje, što je, po rečima Sonje Biserko, prouzrokovalo ogroman jaz između većinskog naroda s jedne, i svih ostalih manjina s druge strane, pri čemu je i jednim i drugima zajednička želja za angažovanjem treće strane. Situacija na Kosovu, kako je rekla, „ohrabrila” je ostale manjine da glasnije zatraže svoja prava u čemu su, po njenom mišljenju, kao najorganizovanija manjina Mađari otišli najdalje.

— **Jugoslavija se i danas suočava s istim problemom kao i '91., pitanjem federalnog ustroja zemlje** — rekla je Sonja Biserko, dodajući kako do bitne promene spram manjina nije došlo, te da one imaju sve razloge da strahuju za svoj položaj.

Glavni urednik Redakcije na hrvatskom u Radio Subotici **Tomislav Žigmanov** u svom

je izlaganju pokušao odbraniti tezu da hrvatska zajednica nije iskoristila čak niti one mogućnosti za koje postoje formalno-pravne pretpostavke. Razloge za to on je potražio u nenasledenoj infrastrukturi nakon raspada bivše države, ali i u nepostojanju kvalitetnog programa i vizije koji bi bili podržani od svih hrvatskih institucija u zemlji. Osim toga, stav je Tomislava Žigmanova, unutar hrvatske zajednice prisutni su veliki antagonizmi, a veliki je raskorak i između načelnih zalaganja i onoga što se u praksi ostvaruje. Sve je to, kako je zaključio Tomislav Žigmanov, prouzrokovalo da Hrvati danas u nacionalnom segmentu nisu uključeni u društveni život, niti Srbije niti matične im domovine.

Predsednik Saveta Forumu za humanitarno pravo **dr Dejan Janča**, osvrćući se na „Sporazum normalizacije” između Hrvatske i SRJ rekao je kako ne postoje garancije za provedbu „najviših međunarodnih standarda” u oblasti prava, s obzirom da su i sami sačinjeni na temelju neobavezujućih konvencija.

— **U Subotici su svi u manjini i to nas postavlja u specifičnu situaciju kako brinuti o manjinskom pitanju.** „Briga svih za sve” možda je najbolji recept — rekao je potpredsednik Skupštine opštine **Mirko Bajić**.

Govoreći o ingerencijama lokalne samouprave u pogledu manjinskog pitanja on je spomenuo službenu upotrebu jezika, informisanje, obrazovanje, učesće manjinskih stranaka u političkom životu, te negovanje kulture i običaja. Izuzev poslednjeg, Mirko Bajić je istakao negativne postignute rezultate, pre svega zbog „ograničenog prostora delovanja lokalne samouprave”.

— **Još u prošlom sazivu hrvatski je uveden kao službeni jezik u Skupštini opštine, no drugo je pitanje kako se to u praksi ostvaruje. Formiranje Redakcije na hrvatskom u Radio Subotici istakao bih kao pozitivan primer, ali je u pogledu informisanja generalna ocena daleko od one za koju bi se moglo reći da je dobra. Čini mi se da za to pitanje nema sistemskog rešenja, za što je možda najbolji primer dvotjednik „Žig” koji je prošle godine bio uvršten u opštinski budžet, a ove godine ne** — rekao je Mirko Bajić.

Po mišljenju zrenjaninskog sociologa i istraživača **Vladimira Ilića** „niko živ” danas ne zna koliko je tačno Hrvata u Jugoslaviji. On je, upoređujući popise 1981. i 1991., primetio kako je broj Hrvata u tome razdoblju opao za 31 odsto, a da je broj Bunjevaca povećan za 100, a Šokaca čak za 700 odsto!

— **Hrvati su jedina etnička grupa u Vojvodini koja je doživela masovno nasilje** — rekao je Vladimir Ilić, optužujući istovremeno državu da nije učinila ništa kako bi se to sprečilo ili sankcionisalo. No, kao i Tomislav Žigmanov, i on je primetio kako je poslednjih godina među Hrvatima sve prisutniji sukob interesa koji su neretko „potpuno različiti, pa čak i oprečni”. Pri tome, „hrvatski nacionalni program”, kako je rekao, zadovoljava samo uske krugove „nezadovoljne hrvatske inteligencije”. Vladimir Ilić izneo je i tezu po kojoj Zagreb za vojvođanske Hrvate deluje primamljivo, ali da će oni, kao i Srbi iz Hrvatske, dvema državama služiti kao „moneta za potkusurivanje”.

Z. R.

Pokladni godovi (1)

U pokladama su ljudi, napose zemljodilnici, najviše dospiveni pa njim je i rad tog to vrime najpogodnije za provod i zabave. Zabavni život ja lako priredit u varoši, a u raštrkanim salašima to je teže, često gotovo nemoguće, jel se ne mož skupit dosta svita. Ne velikom prostoru živi malo salašara, pa i to otežava vođenje zabavnog života. Kadgod su naši preci u kasnojesenskom i zimskom vrimenu povrimeno priređivali igranke, pa čak i svatove u suvajama (2), o njima će još biti riči. Suvaje su bile gušće rasprostranjene od vitrenjača, pa se mladež s okolni salaša u njima provodila po nevrimenu, najčešće su pravili igranke.

Salašari u zbliženim salašima su se zdravo dobro poznavali, pa je med njima na ritko bilo zblizavanje mladi, jel oni više teže za poznanstvima vršnjaka iz veće daljine, med nepoznatima. U naravi je svakog čovika znatiželja za otkrivanjem nepoznatog, pa je valjda zato lipči, privlačniji momak il divojka iz daljine, napose koji su nepoznati. Da bi mladima omogućili sastajanje na jednom mistu naši su preci osmislili da njim u određene blagdane, s vrimena na vrime, omoguće da se nađu u varoši rad zajedničkog provoda, kad on neće remetit neodložne i dugotrajne poljske poslove: proličnu sitvu, kopanje kuruza, ris i branje kuruza. Take susrete naši preci su prozvali god.

U pokladama su u početku imali dva goda: prvi je bio na Sveta Tri kralja (6. sičnja), a drugi na Debo četvrtak — taj god se „šeta” po kalendaru, jel je to posljednji četvrtak prid Cistom sridom (Pepelnicom) s kojom počima korizma.

U velikom narodnom priporodu, u osviščivanju Bunjevaca, naši su preci rad osmišljavanja zajednički susreta osnovali 1878. Pučku kasinu, koja je već slideća, 1879., na Marin dan (2. veljače) priredila zajedničko Veliko prelo, da se svi Bunjevci odjedared skupe na jednom mistu rad zajedničkog provoda. Od tog vrimena, pa do danas Veliko prelo je najveća i najsvečanija zajednička zabava Bunjevaca. Rad tog je određeno da god bude i na ovaj blagdan.

Kadgod su dite zamomčili il zadivojčili za koji god, a najviše nji je to uradilo za Sveta Tri kralja, na prvi god u godini, a do početka godine se počimaju računat godišta mladi. Roditelji nisu mogli makar kad puštit dite „u život”, jel ga je za tu priliku tribalo zaodinit i obuć u nošnju koja priliči tom uzrastu. Za divojku je tribalo spremić fajin novaca, napose koji su bili imućni da joj kupe oduvik zdravo skupu lionsku svilu, pa je rad tog i nastala izreka: „Svila u kuću, jaram na tavan” (lionska svila je uvik koštala približnoj vridnosti para dobro uranjeni volova). Nuz svilu je divojki tribalo još nikoliko ruva od sukna, sefira, puplina... koje će nosit kad ide digod u goste; nediljom u crkvu, u kolo (3) il skupštinu (4), na hetiju i slične prilike i napose morala je imat barem dva-tri poslendanska ruva, u kojima će radit po salašu. Nuz to, tribalo je mislit i na litnje ruvo, iako su kadgod tušta nji sami unaprid spremili šlingovana ruva. Nuz sve to, lipo obućenu divojku da bude videnija tribalo je nakitit dukatima, kome je na to doticalo, a skromnije

su dobile karperec (5), zlatan lančić s križicom... već prema novčanim mogućnostima. Triba imat na umu da se često nakit naslidivo, pogotovo ko je imo imućniju tetu il strinu koja se nije udavala. Oblačenje momaka za početak momčenja bilo je malko jeptinije, jel mu je za početak bilo dosta makar dva para svečanog odila, čizme tvrdi sara (6), cipele, zimski i jesenski (prolični) kaput.

Kako je koji god dolazio, za svaki su roditelji čimgod morali ponovit momka ili divojku. Zaodivali su ji prija neg se udome, jel kad počmu zajednički život friško dođu dica, a i kuću je tribalo kućit, pomalo i teć (7), pa nije doticalo na oblačenje — nosili su šta su imali, pa su i rad tog bili zdravo čuvarni.

Drugi god je pado na Marin. Bio je rad okupljanja na Velikom prelu. Tog dana su prela pravili na više misti, a divojačka i momačka društva i njeve podružnice su pravili zabave, pa su se mladi

zajedno pošli, a oni koji su brez para (13) da zagledaju druge mlade na korzi i da med njima traže ko će kome zapast za oko — a onda da traže priliku da se upoznaju.

U ono vrime su se mladi u prva dva i po miseca našli triput kad su mogli bit duže vrime obaško od stariji, jel kadgod nisu dugo išli zajedno. Ako su bili jedno za drugo, a roditelji su se složili so tim, onda su poslali rakiju i zapili (14) divojku. Tako je bilo u novije vrime, al još krajom, pa tu i tamo početkom ovog vika, najčešće su stariji dogovorili koje će mlade udomit i u dogovoreno vrime su odveli momka na ogled. Upregli su konje, bačo i nana sa sinom sili na kola i povelili ga divojki i njezinim roditeljima na ogled. Roditelji divojke su je unaprid spremili i kazli joj za kog će je udat. U ono vrime su dica bila poslušna, pa su brez prigovora privatili njevu odluku. Tako se i moj dida Ilija oženio majkom Vitom i — ostali su jedno drugom virni do groba, baš kako su to običali na vinčanju.

(1) — ovaj broj „Žiga” je mala zakasnio sa izlaskom, a katkad korizma počima kasnije, pa nam nemojte zamirit što u korizmi objavljujemo pisanje o pokladama.

(2) suvaja — kadgodašnji mlin, nalik vitrenjači, u kojeg su utirali i upregli konje da priko klinova s velike doronge okreću žervanj i melju il krupe zrno žitarica. Kad su podigli male doronge, osto je velik prazan prostor, pričnika 10-15 meteri u kojeg su pravili zabave.

(3) kolo — óde: igranka koju su pravili, od Đurđeva do Mjolja, po lipom vrimenu, ne ledini salaša di je za sve bilo dosta mista

(4) skupština — óde: igranka za manje društvo koju su pravili u zimskom vrimenu, najviše u pokladama, u sobama po salašima i varoškim kućama

(5) karperec — zlatna narukvica

(6) sara — gornji dio čizme

(7) teć — óde: sticat, uvećavat bogatstvo

(8) komendirat — priporučit poznanstvo med mladima. (Kad je kogod kazo: „Ajde, da ti komendiram tu i tu divojku”, pa kad su obadvoje na to pristali, onda i je provodadžija upozno) (9) počs drugim — óde: momak i divojka su pristali da će se zabavljat i kad su „pošli”, od tog vrimena su zajedno izlazili, a to se često svršavalo brakom

(10) korzo — šetalište. (Kadgod su gradovi i veća sela imali šetalište kojim su špacirali mladi i mladi udomljeni da se pokažu ko je kako obučen, ko s kim ide, ko je brez para...)

(11) špacirat — šetat se gori-doli, po korzi il kakom drugom šetalištu...

(12) ponovit se — óde: kupit i obuć novo odilo, obuću il štogod drugo...

(13) par — óde: partner

(14) zapit — óde: zaprosit (odnet rakiju divojki...)

Alojzije Stantić

mogli odlučit kud će ić na provod. Često su mladi složili društvo koje njim je pasiralo, pa su u nikoj kuću napravili skupštinu, pogotovo kad su je priredili brat i sestra, onda su je tako podesili da se mogu upoznati koji su se dopali jedno drugom, najčešće po komendiranju (8). Na skupštini su se mladi često toliko zblížili i već onda odlučili da pođu (9) jedno s drugim. Na ovom godu su se opet našli, posli kraćeg vrimena, mladi koji su se upoznali i pošli na prvom godu.

Posljednji pokladni god ja pado na Debo četvrtak i to je prid nadolazećom korizmom bila posljednja prilika da se mladi još jedared nađu i provedu. Posli ovog goda slideći pada na Brašančevo, a to je malo više od dva miseca, pa ako su mladi zdravo daleko jedno od drugog ritko su se imali prilike nač i nigovat uspostavljenju vezu.

Na god se dolazilo dan ranije da prid njeg uveče na korzi (10) špaciraju (11) i tamo udivane ako nisu ranije, di će sutradan i kaki imat provod. Na god su prija podne išli u crkvu na veliku misu, a posli nje na špaciranje po korzovu, koji je bio prilika da mladi pokažu s čim su se ponovili (12), da se javno pokažu oni koji su

Korizma

U prva tri stoljeća bio je obvezatan za sve kršćane jedino vazmeni post. Taj se post najprije održavao u petak i subotu prije vazmenog bdijenja. No, veoma se rano ponegdje, protegnuo na cijeli Veliki tjedan. Kroz cijelu godinu, izuzev vazmenog vremena, revni su kršćani često postili, napose srijedom i petkom. U IV. stoljeću uveden je obvezatan četrdesetodnevni post kao priprava na Vazam. Od tada pomalo počinje opadati održavanje dragovoljnog posta srijedom i petkom kroz godinu. Razlika između posta koji je priprava na Vazam i posta u svetom trošnevlju brzo je iščezla, barem na Zapadu. Novi kalendar ponovno ističe razliku između korizmenog i vazmenog posta, tj. da korizmeni post prestaje prije mise na Veliki četvrtak.

Održavanje posta prvotna je objektivna činjenica koja je uvjetovala uređenje liturgije tog vremena. Post je, kao i sav ostali duhovni napor što ga post označuje i potiče, trebao vjernike pripremiti na slavljenje otajstva spasenja, katekumene na krštenje a pokorne na pomirenje. U tu svrhu izabrani su bili sastavljeni različiti liturgijski obrasci. Oni razvijaju misao o „četrdeset dana“ posvećenih primerkom samog Krista, Mojsija i Ilije, kao i svega izraelskog naroda koji je četrdeset godina putovao pustinjom na svom putu u obećanu zemlju. Ti obrasci ne naglašavaju post samo da ga preporučuje, jer je to bilo samo po sebi razumljivo, već mu oni daju usmjerenje: odreći se grijeha, ljubiti Boga i bližnjega, obilnije se hraniti Božjom riječju i više se posvetiti molitvi, podijeliti svoja dobra sa siromasima i njima namijeniti ono što se postom uštedilo.

Priprava katekumena na krštenje uvjetovala je izbor temeljnih krsnih tekstova, napose evanđeoske ulomke o Samaritanima, o slijepcu od rođenja, o uskrsnuću Lazarovu. Prema obnovljenom redu čitanja oni se opet čitaju korizmene nedjelje, kako je to bilo i u prvo vrijeme.

Obred uvođenja u stalež pokornika uvjetovala je, bez sumnje, pepeljenje na početku korizme, a ono je kasnije protegnuto na sve vjernike koji to žele. Taj je obred i danas znakovit i važan kao početak korizmenog zalaganja svih vjernika.

Tako priprava na krštenje i pokora predstavljaju dvije bitne točke duha i značenje korizme.

Mnogi kršćani danas imaju više razumijevanja za duhovne vrijednosti korizmenih pokore (ljubav prema Bogu i bližnjemu) nego li za materijalno lišavanje. Već smo vidjeli kako je u starini „korizmeni

post“ bio stvarno nešto više nego puko lišavanje od jela. To je bilo vrijeme obraćanja, molitve i ljubavi. Ipak, korizmena liturgija pretpostavlja i pokorničke znakove i sigurno ne bi bila tako uspješna da se ne očituje i na vanjski, vidljiv način. Citav je čovjek, kao pojedinac i kao član zajednice, tijelom i duhom, pozvan na obraćenje i spasenje. Pokora korizmenog vremena ne smije biti jedino unutarnja i pojedinačna, već također izvanjska i društvena.

Danas možemo otkriti ulogu i vrijednost posta u različitim oblicima i s različitim razloga. Neki su zajednički općenitom religijskom osjećaju: ispaštanje za grijeha, askeza i gospodstvo nad samim sobom radi postizanja veće duhovne slobode, šutnja, sabranost i razmišljanje.

Kršćanska vjera tomu pridodaje i udionništvo u Gospodinovoj mucij iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu o kojoj treba u svijetlu Evanđelja ustrajno razmišljati i velikodušno je nasljedovati.

Bučne zabave što prethode početku korizme (karneval, poklade) kršćanskog su podrijetla. Označuju završetak razonode kojih se odričemo za korizmenog vremena. Pretjeranosti do kojih je pri tom dolazilo izazvale su zgražanje kod mnogih kršćana što je uvjetovalo uvođenju „Četrdesetsatnog klanjanja“ i drugih čina zadovoljštine.

Društvena važnost i ljudsko značenje tih oblika zabave razlikuje se prema

krajevima u kojima se održavaju. Negdje su se one posve odvojile od religijskog života kršćanske zajednice, te nemaju više nikakve veze s korizmom. U tom slučaju kršćanske pokorničke „protumanifestacije“, koje se očituju u klanjanju ili drugim pokorničkim činima, nemaju nikakva značenja. U sredinama koje nisu do kraja posvjetovnjačene trebalo bi možda ispitati ne bi li, sukladno veselju, mogla sudjelovati i kršćanska zajednica, te mu dati duhovno obilježje. Konačno, u skupinama kršćana koje su ponovo otkrile smisao korizme, radosne obiteljske ili prijateljske agape mogle bi obilježiti početak korizmenog vremena.

Pepeljenje na Cistu srijedom prije prve korizmene nedjelje nije toliko znak krhkosti i kratkoće života (taj je simbolizam kasnijeg datuma i izražen riječima: „Sjeti se, čovče, da si prah“) koliko volje da činimo pokoru. Posuti se pepelom u biblijskom riječniku (Mt 11,21; Jona 3,6) kao i postiti znak je priznavanja vlastite grešnosti i bijede.

Obnovom liturgije taj obred dolazi nakon službe Riječi koja ističe smisao pokore. Potrebno je stoga u svjetlu tog simbolizma uočiti pravi smisao tog obrada ili kojeg sličnog. Pokora obrađenja bit je evanđeoske poruke.

Zajedničko slavljenje korizme poglavito se ostvaruje sudjelovanjem na nedjeljnim liturgijskim sastancima na kojima se nudi napose bogata biblijska hrana. Tim slavljenjima, na kojima se izvode velike čini priprave katekumena na krštenja (upis, skrutiniji), daje biljeg kateheza o otajstvu Kristove smrti i uskrsnuća i nazočnost onih koje Crkva preko mjesne zajednice rađa na novi život.

Poželjno je da i vjernici (osobito kumovi, prijatelji, katehisti itd.) uzmu udio u tim katekumenskim sastancima koji se održavaju kroz korizmu.

U to vrijeme pojačanog duhovnog života dobro je, osim svakodnevnih euharistijskih slavlja, kod kojih čitanja pripravljaju na Vazam, održavati i službe riječi te sastanke na kojima će se davati pouka i gdje će svi zajedno moliti. Ujedno se može organizirati raznolika dobrotvorna djelatnost koja će biti izraz pokorničkog napora cijele zajednice.

Konačno, korizma je najprikladnije vrijeme za održavanje zajedničkih pokorničkih slavlja, poglavito na početku korizme i neposredno prije vazmenog trošnevlja (kad se u starini obavljalo pomirenje pokornika). *Andrija Kopilović,*

Prema: „Pastoralna teologija liturgijskih slavlja“, KS, Zagreb, 1973.

Očenaš kao telefon

Dragi čitatelji Žiga!

U povodu izlaska 100. broja „Žiga“ želim ponuditi čitateljima-vjernicima jedno svoje razmišljanje o molitvi. Naime, u Crkvi je ova godina posvećena Bogu Ocu. Mi s Bogom komuniciramo preko molitve. I za to je važno znati moliti. Ovdje vam, nadahnut jednim tekstom dr. Tomislava Ivančića, predlažem jedan zanimljiv način molitve.

Kad želimo moliti, onda najprije posvijestimo da je molitva razgovor s Bogom. Dakle, na početku molitve probudimo svoju vjeru u Božju prisutnost! I stvorimo nakanu za molitvu, kao kad telefoniramo: najprije smo svjesni kome želimo telefonirati i što mu želimo reći. Treba, dakle, uvijek imati nakanu za molitvu; moramo znati što želimo Bogu reći: klanjati mu se, slaviti ga, zahvaljivati mu, klanjati se za grijeha ili ga, pak, za nekoga ili za nešto moliti.

No, da bismo mogli s Bogom uspostaviti kontakt, da bi naša molitva bila prava, potrebno je ispuniti nekoliko uvjeta. Nije dovoljna samo nakana. Kao što za telefo-

niranje nije dovoljno samo znati kome želiš telefonirati i što mu želiš reći, nego je potrebno i okrenuti nekoliko brojeva. Smetnje na vezama između nas i Boga su sljedeće:

1. To su naši grijesi — potrebno je pokajati se za svoje grijeha.

2. Naše nepraštanje drugima — dok ne oprostimo svima, ne možemo pravo moliti Boga.

3. Ne smijemo biti navezani na stvari ili osobe, jer to škodi našem odnosu s Bogom; to smeta pravoj molitvi.

4. Neprihvatanje u životu onog što nam Bog daje — ne smijemo, dakle, mrmljati protiv Božje volje, protiv poteškoća i nevolja koje nam život nosi. Riječju, ne smijemo mrmljati protiv svojih životnih križeva.

Dakle, prije no što počneš moliti najprije priznaj iskreno Bogu sve svoje grijeha i pokaj se za njih; zatim oprost svima koji su te povrijedili; onda se odredi svega onog što te sputava, veže, rastresa i onemogućuje molitvu i konačno prihvati oko sebe i u sebi sve ono što ti je Bog poslao kao križ koji će te voditi uskrsnuću. (Ovdje valja napomenuti da

mnoge naše životne poteškoće nisu od Boga, nego ih činimo sami sebi, drugima ili nam ih netko tovari na leđa. To nije dobro, ali čak i kad nam se to dogodi tada moramo prihvatiti kao svoj križ i nositi ga strpljivo dok te situacije na riješimo).

Kad to ispunimo, onda možemo Bogu reći sve što želimo, jer će nas tada on rado slušati i dobro će razumjeti naše želje.

I za kraj, htio bih reći još nešto vrlo važno. U svakoj našoj prošnji koju upućujemo Bogu važno je da bude prisutan Isusov molitveni stav: „Oče, ali ne moja volja nego tvoja volja neka bude“. Budemo li s takvim raspoloženjem iskusiti ćemo da nema neuslišene molitve. Ako nam Bog usliši molitvu i dogodi se onako kako smo željeli, bit ćemo sretni i zahvalit ćemo mu. Ako nas ne usliši na onaj način kako smo očekivali, tada ćemo vjerovati da je ovog časa za nas bolje tako, jer Bog najbolje zna što nam je i na koji način potrebno.

Zelim Vam puno radosti u „telefoniranju“ Bogu i u razgovoru s Njim, tj. u molitvi.

Andrija Anišić

U povodu dodijeljene Nagrade „Dr. Ferenc Bodrogyári” mr. Slavenu Bačiću Vrijedni i sposobni odlaze dugo i polako

U petak, 26. veljače, u velikoj vijećnici Gradske kuće, uz prigodnu svečanost, subotička Kulturno-prosvjetana zajednica dodijelila je prestižne nagrade „Dr. Ferenc Bodrogyári” za prošlu godinu, koja se dodjeljuje za osobite doprinose u kulturnom životu grada. Među laueratima je i magistar pravnih znanosti **Slaven Bačić**, koji je nagrađen za svoju drugu knjigu: „Iz prošlosti gradskog prava Novog Sada, Sombora, i Subotice”, koja je prošle godine objavljena u novopokrenutoj „Biblioteci Žiga”.

Ubrzo nakon objavljivanja ove odlične knjige o pravnoj povijesti ovih bačkih gradova, koja je uslijedila dvije godine nakon Bačićeva prvijenca „Povelja slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice”, Slaven Bačić je s cijelom obitelji otišao na Novi Zeland. Ne turistički, ili na mjesec-dva, nego trajnije. Ne želimo i nećemo reći zauvijek. Razlozi na kojima se temeljio odlazak četveročlane obitelji Bačić iz rodnog im grada bili su oni iz prepoznatljive i svima znane široke palete motiva besperspektivnosti života ovdje, kako su govorili.

Jedan dio njihova života bio je najuže povezan i s listom kojega držite u rukama. Jasmina Bačić je besprijeckorno tehnički uređivala „Žig” više od godinu dana, dok je Slaven imao redovitu rubriku „Pravnički kutak”, a gotovo u svakome broju imao je još poneki prilog. Krasio ga je lijep i jednostavni stil, te jasnost i preciznost u izriječju. Bili su izuzetno točni i odgovorni — uvijek su na vrijeme ispunjavali preuzete obveze. Uostalom, takvi su bili i u svakodnevnom životu.

Na žalost, Bačići nisu raritetni predstavnici takvog, rekli bismo odlazećih, razmišljanja i postupanja kod mladih ljudi u nas. I onih obrazovanih. Jer, naše su društvo ponajviše napustili daroviti, školovani i stručni mladi ljudi. Upravo takvi odlaze već dulje vrijeme, od početka krize, bratoubilačkog i besmislenog rata na prostoru bivše Jugoslavije. U srbijanskoj javnosti se operira s brojem od oko 300.000 mladih i obrazovanih, koji su otišli u inozemstvo, mahom na Zapad, od devedestih godina.

Ako je to tako, veliko je pitanje onda tko i kakvi ostaju ovdje? Vjerojatno oni koji ne mogu nikud, koji nemaju kud, ili pak zanesenjaci, suvremeni donquijoti, koji unatoč svemu kušaju nešto pozitivno učiniti... Međutim, ovome problemu se u našem društvu ne pridaje gotovo nikakva pozornost, što je zacijelo višestruko traagično pogubno. Jer, kada odlaze mladi i obrazovani ljudi, to je za društvo u cijelosti nepovratan gubitak, s izuzetno negativnim i dalekosežnim posljedicama.

No, činjenici se odlaženja u svijetu stručnih i pametnih, s druge strane, ni ne treba previše čuditi. Jer, tko bi želio boraviti u društvu kao što je naše, o čijim značajkama ne bismo govorili jer su i riječi suviše. Treba samo vidjeti smrknuta

lica građana i sve je jasno kao dan. Na koncu, odsustvo čuđenja podupire i istina koja je znana još iz biblijskih vremena — ono što se sije to se i žanje. A sijani nisu perspektiva i rad. Stoga moramo i nadalje, na žalost, strahovati za budućnost. Čini se opravdano. Jer, budućnost pripada mladima. A oni su od nas otišli.

Tomislav Žigmanov

1000

Priopćenje za javnost Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini

U utorak, 23. veljače 1999. održana je redovita sjednica Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini. Na sjednici su bile prisutne sve članice Foruma. Nakon brojnih točaka dnevnog reda, usvojeno je ovo priopćenje:

Kao punopravni član Foruma primljeno je Hrvatsko uredništvo Radio Subotice. Na sjednici su sve članice Foruma odale priznanje Uredništvu za dosadašnji rad, i dale punu podršku za daljnji rad. U nastojanju da se postigne koordinacija rada, veliki dio sjednice je posvećen aktivnostima pojedinih institucija i organizacija. Osobito je raspravljen način financiranja rada, i odlučeno je da svaka članica Foruma predloži programe rada i istakne projekte za koje želi podršku Foruma. Forum će se zalagati svojim autoritetom za iznalaženje sredstava za financiranje prioritarnih programa.

U posebnoj točki dnevnog reda, razmatran je dokument, SVM-ov prijedlog „Sporazum o političkim okvirima samouprave u Vojvodini”. Do sljedeće sjednice će svaka članica Foruma proučiti dokument i izraziti svoje mišljenje kako bi Forum mogao ući u razgovor s predlagračem. S posebnom simpatijom je primljena činjenica da je Forumu ovaj dokument dan na uvid i mišljenje.

U narednom mandatu od godinu dana za predsjedavatelja Foruma, većinom glasova, izabran je Lazo Vojnić Hajduk, predstavnik Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo”.

Forum je također donio odluku da se formira predstavništvo od njegovih članica, koji će zatražiti prijem kod Ministarstva za znanost i tehnologiju, Ministarstva vanjskih poslova i Ministarstva za prosvjetu i sport u Republici Hrvatskoj. Cilj ovoga posjeta je upoznavanje nevedenih ministarstava s radom hrvatskih institucija u Vojvodini i predstavljanje određenih programa.

Isto izaslanstvo zatražit će prijem i kod određenih ministarstava u Republici Srbiji.

Predsjedavatelj Foruma
Lazo Vojnić Hajduk

„Žig” ...

Jako se dobro sjećam 16. srpnja 1994. godine: bilo je „Takmičenje risara” — „Dužijanca” u toku, a na njivi među risarima i mnoštvom svijeta, pojavljuje se glavni urednik „Žiga” gospodin Vojislav Sekelj, kao kolporter, na grudima i ledima veliki natpis „Žig”. Vojo nudi, dijeli, a i prodaje za 0,50 dinara, njegovog prvijenca, prvi Subotički dvotjednik.

Bio sam radostan, jer se u Subotici pojavio jedan list, nestranački list, pisan na hrvatskom jeziku.

Danas, kada izlazi po stoti put, mogu reći da je „Žig” neophodan, da je čitan, da je sa svojim člancima, posebno komentarijima, popunio prazninu između realnosti života i pristvarnosti režimskog tiska.

„Žig” je ispunio onu ulogu „audiatur et alter pars”. Ovaj dvotjednik je pravi „subotički”. Stao je na stranu obrane i promocije Subotice. Afirmirao je „zdrav duh”, osjetio je duh za promjene što nije bio česti slučaj u listovima i tisku uopće, posmatranog vremenskog perioda.

Zelim da još dugo izlazi i da što prije reši financijske teškoće koje ga guše. Mislim da bi subotička općina — općinski proračun, trebao izdvojiti daleko više sredstava za financiranje „Žiga”, jer se pokazalo da na najadekvatniji način promovira nastojanja lokalne samouprave za ostvarivanje interesa građana Subotice.

Hrvatska zajednica u Subotici a i šire, siguran sam u to, sa „Žigom” ima djelimično popunjen inače potpuno prazan informativni prostor na hrvatskom jeziku, što je od izuzetnog značaja.

Lazo Vojnić Hajduk

HKC „Bunjevačko kolo” u povodu jubilarnog broja Sto puta skupa!

HKC „Bunjevačko kolo” iz Subotice je nakladnik „Žiga”. Sto puta ste to čitali u „Žigu”. Ta činjenica Vam nije nepoznata. Danas kad „Žig”, u uvjetima u kojima je izlazio, slavi izlazak 100. broja, želimo uzeti svoj dio slavlja. Naš ponos što smo se prihvatili uloge nakladnika 100 puta je porastao. HKC „Bunjevačko kolo” prema svojim zadaćama i programu njeguje ukupnu hrvatsku kulturnu baštinu i podupire sadašnje kulturno stvaralaštvo i radi toga su među brojnim našim odjelima danas najaktivniji: folklorni, glazbeni, likovni, dramski, za velike manifestacije...

Odjel za nakladu muku muči sa sredstvima i posebno ga pogodaju uvjeti u kojima sada radimo i opstojimo, i tim je više naša radost veća što smo sa „Žigom” toliko puta skupa.

Najveća zasluga za 100 brojeva „Žiga” svakako pripada njegovom vlasniku, osnivaču, glavnom uredniku, uredništvu, ostalim suradnicima, tiskaru... Svim koji su ga na bilo koji način pomagali. Svima čestitamo!

Bela Ivković, predsjednik

HKC „Bunjevačko kolo”

Tridest godina od samospaljivanja na Vaclavskim namjestima

Akt hrabrosti ili fanatizma

Ankete među češkom omladinom pokazuju da samo mali deo zna zašto su se žrtvovali Jan Palah i ostali

Prag — češki predsednik Vaclav Havel primio je najbliže rođake Jana Palaha, Jana Zajicu i Evžena Ploka koji su se pre trideset godina zapalili da bi narod pokrenuli iz letargije posle sovjetske vojne intervencije u Čehoslovačkoj i otpočinjanja takozvane normalizacije. Time se sa najvišeg mesta iskazala pošta i ispravljena nepravda prema, u istoriji zaboravljenima Zajicu i Ploku, koji su svojim činom sledili Palaha ali njihova hrabrost i posvećenost nije bila ništa manja.

Zrtva broj dva

A što se tiče Jana Zajicu, koji se upalio 1969. godine, mnogi njegovo junaštvo smatraju još većim. Ovaj 19-godišnji učenik Industrijske škole u Šumperku izabrao je za datum svog žrtvovanja Dan pobjedničkog februara koji se slavio u Čehoslovačkoj kao praznik radnog naroda, jer je na taj dan 1948. KP CSR preuzela kompletno vlast u zemlji.

Prethodno ga je čin Jana Palaha, koji se upalio 16. januara, snažno potresao. S drugovima je kod spomenika svetom Vaclavu u centru Praga držao štrajk gladu, tražeći da se ispune zahtevi koje je Palah postavio. Tada je verovatno i prvi put pomislio da „preuzme štafetu“ i postane „zrtva broj dva“.

Drugovima se poverio. Rekao im je da bi bio u stanju da se spali. A o tome se tada među mladima živo i burno raspravljalo. U vazduhu je vilo pitanje — da li će biti zrtve broj dva, kao što je to pred smrt nagovestio Jan Palah? Palah je, da podsetimo, umro posle četiri dana strašnih muka u bolnici, a o njegovim poslednjim časovima lane je objavljen dnevnik psihijatra koji je bio uz njega i beležio sve šta je ovaj govorio i sve promene u njegovom stanju.

Ništa se, međutim, nije dogodilo. Prošao je Palahov pogreb, štrajk je završen i njegovi učesnici su otišli. Još dublja letargija padala nad Čehoslovačkom...

Međutim, nije mogao da miran. „Često ne mogu noću da spavam. Novine ne mogu ni da pogledam. Niko nam u našoj borbi neće pomoći ako sami sebi ne pomognemo“, žalio se jednom prijatelju u jednom pismu iz tih dana.

I onda je odlučio. Nije krio ni od drugova, nastavnika... Cudo je da niko u tome nije sprečio, ili mu možda niko nije verovao. U Prag je sa jednim drugom došao 25. februara i odmah pristupio svojoj zamisli. Kupio je tehnički benzin i mast za parket, kojim se nanazao po telu u jednom javnom toaletu u blizini Vaclavskih namjestima. Bez čekanja i oklevanja upalio se i za razliku od Palaha, ubrzo na

Poznati češki vajar Olbram Zoubek, koji je svoje stvaralaštvo i javnu delatnost posvetio Palahu i Zajicu i istini o njima, tvrdi da je junaštvo Zajicu bilo još veće. „Jer, on je video kakve su patnje Palaha i kako ta smrt užasno izgleda i boli. Staviše, za tu smrt se on veoma precizno pripremio. Najstrašnije je od svega je da je on popio i kiselinu da ne bi kričao od bola“, veli Zoubek.

U džepu od sakoa stalno je nosio omiljeni citat Džona Dona koji je slavnim učinio Hemingvej kroz moto svoje knjige: „Nikad se ne pitaj kome zvona zvone. Zvone tebi“.

Ostavio je za sobom zaveštanje u kome je obrazložio svoj čin. Njegovi su ga prijatelji brzo predali Savezu studenata, ali umesto da bude objavljeno ovo zaveštanje završilo je u arhivi. U njemu je Zajic napisao: „Zato što se život, uprkos činu Jana Palaha, vraća u staru kolotečinu, odlučio sam da vašu savest prodrmam kao zrtva broj dva.“

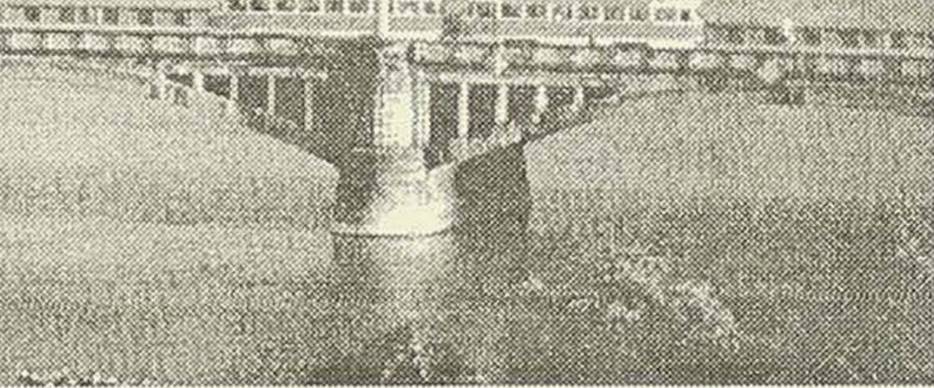
Oproštajna poruka

Na taj čin sam se odlučio da biste stvari ozbiljno shvatili i ne dopustili da vas vode diktatori. Neka moja zrtva zapali vaša srca i prosvetli vaš razum! Neka moja zrtva osvetli put prema slobodnoj i srećnoj Čehoslovačkoj! Imali smo dve šanse i obe smo prokockali! Stvaram vam treću šansu! Ne odbacujte je! Samo tako ću živeti dalje. Jer, umro je samo onaj ko je živio za sebe! Jan Zajic“.

A na kraju oproštajnog pisma roditeljima poručio je: „Ne dopustite da od mene učine ludaka“.

Sahranjen je 2. marta na praškom Vitkovu (bila mu je želja da ga sahrane u Pragu). Vlasti nisu dozvolile da se ponovi velika manifestacija kao prilikom pogreba Palaha ali, ipak, došlo je 10 hiljada ljudi.

Poslednja zrtva bio je 40-godišnji tehničar Evžen Plok koji se spalio 4. aprila 1969. na glavnom gradskom trgu u južnomoravskoj Jihlavi. On je u avgustu 1968. bio delegat ilegalnog kongresa KP Čehoslovačke koji se oštro izjavio protiv sovjetske vojne intervencije. Svojim činom svesno se nadovezao na poruku žrtvovanja Palaha i Zajicu.

Nedavne ankete među češkom omladinom pokazuju da samo manji deo mladih zna ko su bili i zašto su se žrtvovali Palah i ostali. Ako vlada takva ignorancija i ako je društvo prema tome ravnodušno, zar se time njihov čin, koji, i inače, nema presedana u evropskoj tradiciji žrtvovanja i protesta, ne obezvređuje i čini — ludačkim?

Milan Lazarević

Tekst prenesen iz „Globusa“, 2. mart. 1999.

Ličnost godine: Jirži Dinstbir Nikad ne odustati

Disident, ložič, noćni čuvar, ministar spoljnih poslova, sve to bio šezdesetdvogodišnji Jirži Dinstbir pre nego što je postao specijalni izvestilac OUN za ljudska prava u bivšoj Jugoslaviji, sve je to ovaj saborac Vaclava Havela bio i sve to stajalo u imperativ — ne odustati, „jer kad bih odustao prestao bih biti voj. To je taj najvažniji osećaj samoočuvanja.“

Gospodin Dinstbir, koji će u ponedeljak doputovati u treću posetu Jugoslaviji otkad je na dužnosti specijalnog izvestioca, prvi put će posetiti Vojvodinu. Nagledao se, hvala bogu, ovaj mireni i uporni Čeh svega po ovim našim bivšim zemljama, tako da ga poseta Vojvodini verovatno neće mnogo iznenaditi.

Pre nego što će početi da se bavi balkanskom aporijom o ljudskim pravima, da prati tvrdoglavu nadmenost ovdašnjih režima, Jirži Dinstbir je proživio život disidenta, političkog zatorenika i vizionara, da bi na kraju video leđa Rusima i učestvovao u stvaranju nove Evrope kao ministar inostranih poslova u vladi Vaclava Havela.

Jirži Dinstbir je bio među prvim potpisnicima „Povelje 77“ i dva puta njen porptparol. Godine '79. osuđen je u procesu protiv aktivista Odbora za zaštitu nepravredno progonjenih. U zatvoru je proveo tri godine u časnom društvu sa Vaclavom Havelom, Petrom Ulom, Danom Njemcovom i Vaclavom Bendom. Sve do pada sovjetske okupacije objavljuje mnoge samizdatne rasprave i sam pišući u njima — zato je i mogao da odbrusi sovjetskim novinarima koji su mu se žalili da nema slobode medija, da se za slobodu valja boriti. I sam dugogodišnji novinar

pre sovjetskih tenkova radio je kao komentator Radio Praga, dopisnik sa Dalekog Istoka, Evrope i SAD. Naravno, mogućnost da se bavi tim poslom izgubio je 1968. Posle osnivanja Gradanskog foruma, novembra 1989, obavljao je dužnost portparola u njegovom Koordinacionom centru sve do naimenovanja na položaj ministra inostranih poslova. Osnovao je i dugo godina predsedavao Savetom za odnose sa inostranstvom, član je Međunarodnog instituta za štampu, član Akademije nauka u Njujorku, član Komisije za Globalnu upravu, lični izaslanik predsednika Havela u Grupi 16 šefova država za uzajamnu saradnju i reformu Ujedinjenih nacija. Sve je to čovek čija su lična iskustva sa kršenjem ljudskih prava ogromna, i zato je i mogao sa punim pravom da kaže:

„Još u zatvoru smo bili svesni da nam se ne sme dogoditi da izađemo iz tamnice kao nekakve aveti, koje mrze svet. To bi zapravo bila konačna pobeda totalitarizma nad nama. Mislim da je sve što smo proživeli, ma kako bilo neprijatno, bilo ogromno životno iskustvo. Mi nismo bili ugnjeteni, ugnjeteni su bili oni koji su se tako osećali. Bili su besni i na režim, ali su mislili da se tu ništa ne može promeniti. Mi smo mislili da se može nešto uraditi.“

Postoji jedna fotografija na kojoj gospodin Dinstbir na nemačko-češkoj granici zajedno sa Genšerom seče čeličnu bodljikavu žicu pograničnog straha. Možda umišljam, ali skoro da je vidljiva izvesna iskra u oku Jiržija Dinstbira, iskra koja je zapaljena davnih sedamdesetih, olovnih i sivih zatvorskih čeških godina, kada je zajedno sa Vaclavom Havelom u zatvoru ispisivao obrise nove evropske politike i kada je sanjao i snove smestio u „Maštanje o Evropi“.

S. M.

Tekst prenesen iz novosadskih „Nezavisnih“

Odlomak iz života

Čorba spasa u Pragu

(neuspeli pokušaj bega od patetike)

Moja generacija, generacija sjajnih šezdesetih je generacija tranzicije, prelaznog perioda. Predena svakako, i pre i posle. Generacija prelaznog perioda iz socijalizma u ništa. Generacija koja se odselila u svet (West is the best), kao reka bez povratka, jer zemlje iz koje su otišli više nema. Njihova će himna zauvek ostati „Stranac u noći”. Mnogima koji nisu otišli skraćena verzija „U noći”.

Branili smo Vijetnam a izgubili sopstvenu zemlju.

Na Vaclavskim namestima u Pragu, pred spomenikom svetom Vaclavu, 1968. godine se pred sovjetskim tenkovima spalio Jan Palah. Matorci su nas, smejući se, ne verujući da je moguće da se neki „od ovih hipika” spali u herojske svrhe (oni nisu priznavali očaj) - pitali: koliko taj vaš Palah troši benzina na sat? Plakali smo. Još uvek moja generacija nosi Palahove opekotine trećeg stepena.

Sad je drugo vreme, opet se neki smeju, a mi, a mi još uvek plačemo. Mi smo jedna dozlaboga plačna, kičerska i patetična generacija.

*

Patetika. Šta s patetikom? Kome je potrebna osim onome ko je i sam patetičan? Može li se išta reći patetično a da dopre do nečije svesti. „Kako u debelo uho zabosti nežnu reč” - pitao se i Majakovski. Kada u leksikonu pročitate šta znači reč „patetičan” javi vam se mučnina kao posle pola litre popijenog koktela od ruma i kruškovca koga su Mađari nazvali „kevert”. To piće kao da je alkoholna verzija patetike.

Patetika: strastan, osećajan, dirljiv, ganutljiv, uzbuđljiv, potresan, uzvišena osećanja, snažan i dostojanstven, svečan, patos.

Strašno!

Ovo je vreme drugih stilova. Na primer grotesknog: fantastičan, neobičan, čudan, preteran, neprirodan, smešan, nastran... šta sve znači! E, tako se već danas može pisati.

Ili recimo satira, posebno ako verujete da izraz potiče od „satirati”. Ima i drugih stilskih figura odgovarajućih našem vremenu i životu: ironija, alegorija, aluzija. Ili oblika, recimo burleska: nema burleska a može i slepa. Ili plemenita prostota, sa skraćenom podvarijantom prostakluk; zatim nevezani, svezani ili bezvezni stih; pa brutalnost; ili, recimo, suptilna jezička igra opkoračenja - jasno: po više njih, po više puta i i na silu. Kako napisati reč?

*

Evo me ponovo u Pragu. Na Vaclavskim namestima, tamo gde se spalio Jan, majke u crnini oplakuju neke svoje kasnije umrle ili ko zna kako poginule sinove, možda ne heroje već obične propalitete. Ali to se majka ne može objasniti. Iako je moja majka već odavno umrla, zagledam žene u crnini i očekujem da ću u jed-

nom trenutku ugledati i nju - svoju majku, kako meni polaže cveće. (Odvratno.)

Malo dalje Peruanci sviraju onu svoju jednu stvar, možda su to i sasvim različite pesme ali ih sve sviraju na isti način. Ili ih ja tako čujem. Studenti oko njih piju koku, puše laku drogu i veruju da su tu, na Vaclavskim namestima, na pravom mestu, in.

Zagledam okolo kako da na crno promenim marke. Niko mi ne prilazi. Moja kći Jana mi otkriva tajnu. Jana! Sad tek shvatam zašto se zove Jana. Sad, u Pragu, na Vaclavskim namestima, pred lejom na kojoj je nakad goreo Jan, Jan Palah. „Tata, u toj crnoj jakni ličiš na policajca! Jana i ja menjamo jakne i onda nekako menjam i marke. Dileri se svima obraćaju nemački. Neki naši idioti ih pitaju: govorite li čehoslovački. Ovi servilno uzvraćaju: može i jugoslovenski. Tražimo restoran da ručamo. Sve je poluprazno a na stolovima pločice - zauzeto?! Pred restoranima red strpljivih stranaca (oni veruju da to tako

mora da bude) čekaju da konobarima napokon tutnu tu prokletu napojnicu i da im ovi skinu sa stola ono „rezervisano”. Konobari znaju da će se to svakako desiti i ne žure. Gladni smo i polako nam postaje svejedno šta ćemo i gde jesti. Opet smo negde u dnu Vaclavskih namesti i, srušenih kriterijuma, gladni, odlučujemo da nešto jedemo na željezničkoj stanici: kobasice i pivo, zašto da ne.

Tu nema sedenja: jede se i pije stoječki, dok se izdrži. Jedu se kobasice i neki fašir a pije pivo ili votka. Pred zatvaranje, dok čistačice sasvim neuspješno pokušavaju da s tim prostorom nešto učine, i pivo i votka, duet „beton”. Da se

izdrži pauza. Akoholičari uvek jedu nešto pečeno, jako pečeno, misle da će im to pomoći, valjda zdravstveno, a zapravo podsvesno izazivaju novu žeđ koja će im biti razlog za nove čaše pića.

Ovaj je, pak, bio nagnut nad tanjir neke čorbe. Stajao je uz jedan od onih glupih, uskih menzaških pultova za kojima, dok gutate zalogaj s kašike, obavezno udarite glavom o zid. Prozor, svetlo, Prag, devojke, život, uvek su vam negde iza leđa. Pred vama samo zid. Zid.

Bio je nepomičan. Desnom je rukom prinio kašiku ustima do pola i tako ostao. Izgleda da je odonda prošlo dosta vremena jer iz kašike više nije kapala čorba, možda je već nije ni bilo, možda se već sasvim prosula u hladan tanjir. Gledao je u kašiku i s naporom pokušavao da se nečega seti. Možda nečijih davnih reči: „Moraš jesti čorbu”. Možda je pokušavao da se seti ko mu je to nekad govorio, verovatno neko ko ga je voleo: majka, sestra, stariji brat koji ga je pazio dok su bili sami, baka, ko li? Možda se prisećao od čega je ta dobronamerna i lekovita čorba bila, kakvog je bila ukusa i kako ga je lečila dok ju je jeo? Sada mu je do svesti dopiralo da je opet u velikoj opasnosti, da je pri kraju, i da mora jesti čorbu. Jedino više nikoga nije bilo da ga na to nagovori. Njegova volja bila je slaba, a srknuti makar kašiku čorbe pitanje njegovog života

Milovan Miković: Dva soneta

sonet o kćerima sumraka

(iz nje se roji tiskih leptirica voden-cvijet)
 bezgraničan netko naginje se s granjem do vode
 tu sinovi i kćeri sumraka krilima se mole hode
 snuju trepte smiruju se tu će u raskoši mrijet

a smrt njina na čas uljepšat će sumoran svijet
 na putovanja daleka poziva nerješiva zagonetka
 sred sreće procvjetava skrivena tajna svršetka
 tada neugasive zrake u žitnu polju pale snijet

ispod tiša lastavica razgara se otrovna gljiva
 let njin duž glatke vode tamno sjaji u nutrini
 vjetar sa zvijezda usnulih iza najdaljih njiva

plamni zalazak sunca utopljen u hladnoj dubini
 pupoljke dodirne odredi im smjer hitro otkriva
 sa sotonom se zaigravaju venu na riječnoj bini

sonet o zubatoj vodi

sa sotonom se zaigravaju venu na riječnoj bini
 tijelo predaju viru ribama korjenju bez vriska
 u tami nestaju gdje strah se sa strahom stiska
 duž spruda sunce škrguće gnjili blješte rubini

omorinu razbudiuje tešku da ljude mori u nizini
 skrta u mjesecini tu riba se praćakne skliska
 tminom i hladnim vjetrom uzburkana smrt bliska
 ta između čamaca i mreža suši krljušt u tišini

korake nad grobovima bez križa zapljusne trava
 val jesenjeg kestenja skriva ih snijegova smet
 ledenom kišom tjerana na ugašene prozore glava

noću u čunu bez vesla pluta grdobnu usni vrlet
 uči voda je tu zubata i da se u postelji spava
 u njenoj će struji skončat svadbeni smrtni-let

i smrti. Bio je skamenjen. Možda mu je bila muka od pića, nadošla želučana kiselina mu grizla desni, sluzokoža u utrobi bila kao šmirglom povredena. Čorba, bar jedna jedina kašika čorbe svakako bi mu pomogla. Ali, kašika u ruci bila je prazna. Uostalom, nije imao snage ni volje da je prinese ustima. A poduhvat da vrati ruku opet do tanjira, da zagrabi kašiku čorbe i ponovo je prinese ustima bio mu je nemoguć i nedostižan. Stići opet do dna i onda se ponovo podići; to je za njega bilo stvarno nemoguće.

Epizoda s praškim pijancem mogla bi se završiti na nekoliko načina, patetičnih naravno:

Pijanac u blizini Vaclavskih namesti, na željezničkoj stanici, na pultu okrenutom zidu, još uvek drži kašiku negde na pola puta između tanjira i usana.

Ili pitanjem: da li je uspeo da smiri ruku i pojede tu kašiku spasosne čorbe?

Ili: možda je i uspeo da proguta taj gutljaj, ali to više nije bilo važno. Jer tada, tamo, više i ne treba smirivati ruke, ne treba jesti, ne boli želudac, ništa ne boli, pa ni čorba više nije važna. Opet, grozno!

Stvari su sigurno mnogo jednostavnije. Čistačica je, recimo, završila svoje premetanje smeća iz jednog u drugi kraj i sasvim rutinski pozvala policiju koja je pijanca odvezla na trežnjenje i koji dan zatvora. Možda policija i nije prihvatila da dođe, nego je savesnu čistačicu uputila da pozove hitnu pomoć? Tehničar na prijemu hitne pomoći je po mestu zbivanja - stanici, i savesnoj čistačici koja se javlja svake večeri, poznatoj po tome što ne čisti smeće ali čisti ljude, shvatio da se radi o hroničnom alkoholičaru i staroj mušteriji i pozvao specijalna kola sa psihijatrijskog odeljenja?

Možda, možda, ali ništa nije sigurno.

Možda me je pijanac prevario, možda je samo čekao da se čorba ohladi i posle je bez problema pojeo i nastavio da pije? Možda je umro? Možda i nije umro?

Konfuzija. Konfuzija je moja stilska figura: mešanje različitih stvari, zbrka, nered, nejasnost (stila, misli), mešanje, nerazlikovanje, pometnja, zbunjenost, smućenost, zabuna...

Da, konfuzija je moje vreme, moj život i moja stilska figura.

Boško Krstić

Zasluženi povratak filmu

Kao i svaki poštenu panonski grad, i Subotica je u opštoj svesti varoš debela, lenja i masna u vlažnom dobu, i lepljiva i prašnjava s prestankom padavina. U oba slučaja Subotica je krajnje nesinematična — nema u njoj tajne i mistike starinskog, nema dinamizma modernog mašinskog, niti hiperakceleracije i transparentnosti postindustrijskog.

A ipak, nesinematična Subotica odgaja sinematične Subotičane i ima neku svoju vezu sa filmom, vezu za koju se nikako ne bi moglo reći da je od sporednog značaja za nju. Sve faze razvoja filma Subotica je otpratila savesno i u pravo vreme, od Sanjike Lifke i bioskopa-cirkusa koji brzo raste da bi postao barokna muzejsko-teatristička građevina, preko umnožavanja bioskopa, formiranje kino društava i stvaranje godišnjih filmskih svečanosti, do eksplozije videa, devastacije bioskopa i savremene restauracije filma na velikom platnu. U centurij sinematični godina i Subotica je ne jednom bila ako ne glavni, ono sigurno važni junak filmova — od filmskih žurnala i reportaža do „Majstora i Margarite“ Ace Petrovića iz zlatnog doba evropskih koprodukcija, „Još ovaj put“ Dragana Kresoje u nešto kasnijem dobu laganog odumiranja bioskopa neposredno pred najezdu videa, i mnogo i manje poznatih snimaka. Uvek u pravo vreme na pravom mestu — to je očigledno moto koji vodi Subotičane ka artificalnoj i opsesivnoj dinamizaciji i sinematizaciji njihovog rada i mogućoj njegovoj trajnoj promeni iz počestog opisa poštene panonske mrtvaje u beton, čelik, staklo i celuloid, a potom, ko zna, možda i u silicijum i polivinilske derivate virtualne budućnosti.

Prva polovina devedesetih protekla je u filmskoj Subotici u najmanju ruku paradoksalno. Počelo je s potpunim gašenjem dva bioskopa, „Jadrana“ i „Lifke“ istovremenim precvetavanjem videoteka, koji je krajem osamdesetih i početkom devedesetih bilo „na svakom čošku“ barem 30. Ionako inferiorni, bioskopi su u Subotici potom doživeli jednu gotovo antičku tragediju: čitave četiri godine, opusteli i prašnjavi, samo su bolno dirali sećanja. Njima nasuprot, bukvalno u skladu sa zlobnom i sumornom mudrošću o smrkavanju i svanjivanju, videoteka su postale mesta koja odražavaju sinematični duh. Suštinska socijalnost čina kolektivnog zanosa svetlom i jednako suštinska antisocijalnost čina individualne fascinacije plavičastom izmaglicom iz kutije nikad nisu bile manifestovanije u većem obimu. Najmanje dve čitave generacije provele su mladost uz bioskope kao sabirališta bezobličnosti i potom bez ikakvih bioskopa. Ali ne i bez filmova. Više nego ikad, u vreme divlje video piraterije filmovi su bili deo svakodnevnog života. Potrebni kao sasvim elementarna hrana i odeća i savršeno sveži i redovni. U skladu sa svežinom bili su i podobni za upotrebu: potpuno novi filmovi imali su slike i ton bez ikakvog oblika i smisla; odrastanje jednog filma u piratskoj distribuciji traje oko dve godine — tek tada bi ličili na televizijske projekcije.

Druga polovina devedesetih donela je prijatnije događaje. Obnovu bioskopa je uz čari bioskopskog čina pratilo i izvesno razočaranje narkomanskih nezasićenih videofila, koji su kao elitnu populaciju pionira modernih vizuelnih tehnologija zamenili satelitomani, podržani u Subotici i kablovskom televizijom. Inercija simulacije normalnog života uspela je i bez novca da etablira preostala dva bioskopa, a da pri tome ne

uništi videoteka svodeći ih na meru usklađenu sa platežnom sposobnošću (i realnim potrebama).

No, subotičko doba obnove bioskopa je o svemu originalno i potpuno različito od takve obnove u okruženju koje je doživelo ista iskustva. Sećanje i konkretno znanje pokušalo je i u najcrnjim bioskopskim vremenima da vrati Subotici redovan bioskopski život, kroz ambiciozan program filmskih projekcija u dvorani „Mladosti“. Manje je važno što je taj pokušaj propao od osveščivanja gubitka nečeg dragocenog što je učinjeno izborom prostora za reanimaciju bioskopa. Omladinski festival, dvadesetogodišnji deo gradskih hronika, i naročito njegov filmski deo, definitivno nedostaje Subotičanima. Možda ga nisu svi Subotičani voleli, a sigurno ga nisu svi pratili; ali, mnogima je on bio svečanost u kojoj se uživa i koje se rado

sećaju. Na tragu svesti o praznini letnjega života pojavio se Filmski festival na Paliću. Nije bilo nikakve potrebe da on formira festivalsku publiku. Ona je postojala i bez festivala. Paličke filmske večeri od samog nastanka bile su nešto sasvim uobičajeno, kao da su oduvek tu bile, baš zbog takve publike. Slobodan Sijan je o njoj rekao da je to „izuzetno obrazovana publika, kao da studenti akademije gledaju filmove“. Suvišno je tom bilo šta dodati.

Sasvim sličnu sudbinu s Omladinskim festivalom imao je i nekada sastavni deo šireg obrazovanja, Foto-kino klub. Njegov definitivni nestanak je zaista nenadoknadiv gubitak, jer je sa njim nestalo i znanje o tehnologiji celuloidne trake i kamere zasnovane na njoj. No, kao što je video rikorder uništio bioskope, a sa njima i edukaciju stvaranja filma, doneo je i neograničene mogućnosti snimanja i stvaranja pokretnih slika. Video kamere su dugo vremena bile puki hroničari gradskog i porodičnih života, da bi u poslednjih nekoliko godina postale osnovna pojava, par excellence, za gradove koji po spoljnim znacima liče na Suboticu. U Subotici je stasala zaokružena

alternativna filmska video produkcija, delatnost nezaslužno prećutkivana i neprimećena, baš kao i svojevremeni rad Foto-kino kluba. Njena izuzetnost nije samo u tome što takvog angažovanja u tako velikom obimu nema ni u jednom gradu nivoa Subotice, nego i u tome što je potpuno samonikla, bez stalne institucionalne finansijske podrške koja je pratila rad Foto-kino kluba. Budućnost subotičke video alternative isključivo je u njenim rukama. Eventualna dugovečnost obezbedila bi i njoj i Subotici slavu apsolutne sinematičnosti.

U vreme koje će pokoljenja pamti kao „doba stobroja Žiga“ na samom kraju filmskoga veka i pre američkog sveta, Subotičani su vratili u svoj grad znake sinematičnosti koji su im, na razne načine nedostojne i pamćenja, kamoli pomena, neko vreme bili oduzeti. Ima tu još prostora za doradu i nije sve savršeno, ali je stabilno i dovoljno za bazu. Izgleda da se nešto promenilo. Sinematičnost je postala deo Subotice — redovni bioskopi (njihova množina u gradu nivoa Subotice je čista ekscentričnost), videoteka, filmski festival evropskog (dakle, kontinentalnog) ranga, alternativna filmska video produkcija i, na kraju, stalno veliko interesovanje publike, naročito mlade, za nekomercijalne filmove notorna čežnja za art filmovima (i, zašto da ne, art bioskopom): dovoljan je dokaz za visoke sinematičnosti Subotice. Uostalom, vreme je i bilo. Sto godina postojanja filma i njegov koreniti uticaj na svest moraju se na neki način pokazati svugde. U Subotici je to na način dostojan hvale (iako nedovoljan za zaljubljenike). Sinematičnost je deo Subotice, nužan, opravdan i normalan kao i škole i bolnice, kao i sam grad. Njena institucionalnost nije najbolji oblik egzistencije, ali je realan i dovoljan, i po obimu i po kvalitetu, da Subotici pribavi epitet mesta koje je punopravni deo normalnog sveta.

Pera Marković

Lifka Sándor — Lifka Sándor

 tipptopp
System

Odabrali smo za Vas iz vanjske literature, od spisateljice:

Viki Baum

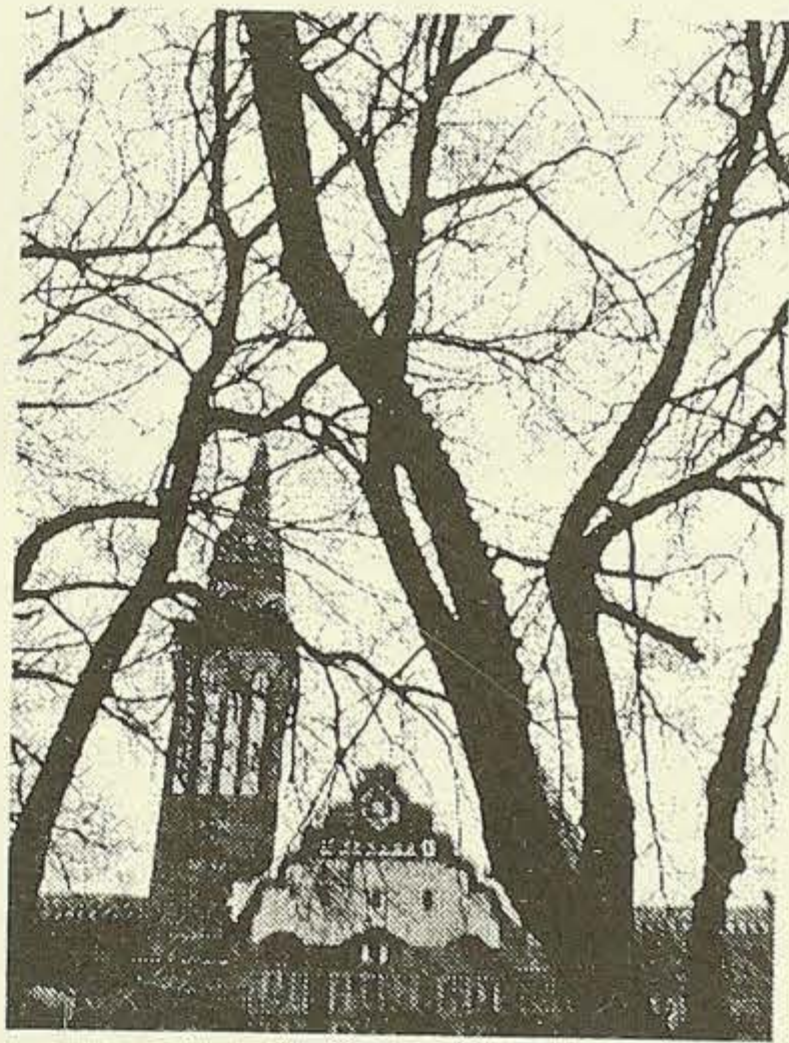
(Iz romana „Hotel Šangaj”)

„Kad bude prva bomba pala, poteći će krv, a tisuće usta ponavljat će krike bola, prvi zidovi bit će porušeni i nikad ovo mjesto neće biti onakvo, kakvo je bilo prije tog trenutka, jer rat počinje usijanim željezom, utiskuje nove ubilačke ožiljke po tom licu. Za sve te ljude, od njihovog rođenja, pa sve do sad, počinje kraj. Život ih je ostavio tu, na velikom i veličanstvenom raskršću i da bi ih tu i do kraja smirio i uništio. Neki od tih ljudi već su ranije u svom dotadašnjem životu imali strašnih, kako ratnih, tako i drugih strašnih doživljaja, dok ostali u svojoj naivnosti i nevisnosti ne bi smrt prepoznali ni onda kad bi je sreli, pa možda i nasred ceste, jer samo znaju za smrt od bolesti, ubistva, samoubistva i tome sličnih smrtnih nezgoda. Svi ti ljudi su samo dokaz i izraz epohe u kojoj žive, isto tako kao što i rječni šljunak postaje, da li okrugli, ili uglasti, a uglavnom uvijek neobičnog oblika, kao bitnost i ovisnost o rječnoj struji koja ga nosi svojim tokom i vremenom, valjda, troši a da sam šljunak protiv toga ne može ništa učiniti, jer je sastavni dio života te rijeke, kako prije, tako i sada, pa i ubuduće.

A tada će se krv početi lijepiti za donove, dijelove odjeće, a sam miris krvi potisnuće miris okoline, cementa, prašine, baruta. Mnogi će biti mrtvi, tim bolje po njih, dok će drugi ležati iskidanih dijelova tijela, raskomadani, kao i kuće čiji su zidovi srušeni, na njih ili pored njih. Vidjet će se udari, dijelovi tijela, komadi odjeće onih koji su prije nekoliko trenutaka bili ljudi. Tad počinje raščišćavanje ulica, raskršćivanje ruševina i izvlačenje onog što je bilo pod njima. Ali još nije sigurno da li će ova epoha, epoha zadnjih pedeset-šezdeset godina, biti pred budućim naraštajima poimana kao epoha, doba obnove ili naprotiv, kao epoha dekadencije i opadanja. Bilo kako bilo, u toku događaja koji se zbivaju na ovoj hladnoj i mračnoj planeti, našim obitavalištima, ona neće imati većeg značaja negoli korak nekog putnika koji nagazi, zgazi, smrvi neki mravinjak, ali je razlika u tome što ti isti maleni mravi, ti neumorni radnici u svom izgrađivanju ispunjavaju svoje dužnosti i rade samo za dobrobit svoje države. Dok svi ostali mali lju-

di, zato što su podijeljeni polom, žive svoj život bez slobode, ali su isto tako, kako mirni, tako i neukrotivi. Besmrtni su po svojim kratkim, iskrenim, poštenim pjesmama koje potiču od njih samih, prenoseći sa koljena na koljeno, bez obzira na silu, pod kakvom se nalaze i po suzama koje to izaziva, kao i po svojstvenim igrama u kojima se pod svim tim utjecajem, obuhvaćaju, križaju i ponovo se razdvajaju, a smrt će biti utočište za svim onim žudnjama, kojim se cijelog života žudi i uvijek nešto tražeći lutajući amo-tamo i osjetiti, sjetiti se majčinih grudi i otići u mračnu tamu prije rođenja.”

Pripremio: Nenad Jakšić

Aforizmi

— Nakon rođenja, mater ga nije prepoznala. Ličio je na oca.

— Za ovu otadžbinu od srca se umire.

— Mnogi ljudi prilaze tuđem problemu sa vlastitog etalon-stajališta.

— Konačno se No 1 okrenuo prema van.

— Nema druge — kažu pravi Crnogorci — Milutin (federalnu) politinu.

— Rijetko se čovjek čovjeku zaviduje; češće mu zavidi.

— Tamo preko Dunava: ma vole se (H=h)rvati i međusobno.

— Najnovija: jedna tisuća ljudi — dvije tisuće ćudi.

— Od monologa govora još je gori — monolog razmišljanja.

— Oglas: Mijenjam „floridu“ za „jugo“. Šifra: ksenofobičar.

Zeljko Skenderović

Križ

— Kopaj — izderao se na Pištu bradati, u maskirnu uniformu odjeven vojnik s puškom o ramenu. Gurnuo ga je iz kamiona i za njim bacio ašov.

Pišta je, podigavši ašov, pognute glave prišao kočicama označenom mjestu na groblju u kojem je već, sporo odbacujući zemlju, kopao iz viđenja mu poznati čovjek obuven u gumene čizme i plavo radničko odijelo. Pogledali su se, ali ni riječ izustiti nisu smjeli.

Ništa mu nije bilo jasno. Nije mogao spoznati što ga je snašlo. Zbog čega? Od početka rata, kad su mu supruga i djeca pobjegli u susjednu Mađarsku, šuteći je trpio sve nepravde koje su mu nanosile vojske koje su prolazile. Pobunio se samo jednom, kad su ga opljačkali. Odnijeli su namještaj, štednjak, hladnjak, demontirali bojler, razbacali odjeću. Kad je otišao potužiti se, izbacili su ga iz ureda riječima:

— A šta bi ti hteo, đubre mađarsko. Srećan budi što ti je glava ostala na ramenu.

Otišao je i zašutio. Za bijednu nadnicu radio je u vinariji. Milovao je lozu uz koju je odrastao. I to, jedino to, ga je opuštalo i na neki čudan način održavalo i činilo sretnim. Nepoznati su mu u kuću nanovo dolazili. I odnosili. Odnosili ono što drugima nije vrijedno bilo. Nije se žalio. Šutio je, radio i svake večeri klečeći pred križom molio.

— Kopaj, majku vam, sad će stići — dreknuo je uniformirani.

— Znači, netko će doći — mislio je Pišta. — Bože, zar ovako da odem. Od ruke tuđina, ni za što. Ništa našao nikad nikom učinio nisam. Cijelog života sam drugima pomagao, radio, patio se, imanje stvorio, obitelj. Istina, ženu sam jedanput istukao. I pio sam, istina, ali zašto? Zašto ovako? Što sam im skrivio? A možda njima više ništa nije vrijedno i nije važno ni zbog čega, ni za što? Bože, oprostite mi grijeha i oprostite onima što će grijeh učiniti.

Raku su iskopali. Iz kamiona, koji je stigao ostavljajući za sobom oblak prašine, poiskakali su uniformirani, naoružani ljudi. Podigli su ceradu, izvadili kovčeg i položili ga u raku. Ispalili su tri rafala, izgovorili: — Slava mu — prekrížili se i naredili:

— Zatrpavaj! —

Pišta i nepoznati su zatrpali kovčeg i poboli križ.

Uniformirani, koji su odlazili kamionima, povikali su:

— Slobodni ste — dreknuo je onaj bradati.

Pišta i čovjek mu nepoznati klekli su i zaplakali pred križem.

Mirko Kopunović

Zlatko Romić, kum „Žiga”

ŽIVOT KAO METRESA POLITIKE

- * Čini mi se, uz sve uvažavanje grada iz kojega i sam potičem, da „Žig” bolje razumiju u drugim sredinama
- * Mislim da je građanska opcija kod nas u pelenama, a da je skrb o njoj prepuštena zloj maćehi
- * Ovolika neodgovornost i nesankcioniranost laži i manipulacija u medijima pruža neiskorićene mogućnosti drugima da u svojim emisijama na dulje vrijeme riješe pitanje humorističnog programa; pitanje je samo adekvatnog prijevoda

Zlatko Romić! Romić Zlatko?

Permutacije su prividno istrošene. No, suština ove igre krije se u tome da bi bez njegovog obola „Žig” bio siromašniji za cijelu lepezu bogatstava ideja, razapete između „Alana Forda”, „Feral Tribunea”, „Vremena”...

U proteklom vremenu mnogo je toga pretočeno u konkretni sadržaj koji je dao pečat „Žigu”, odredio njegov ukus. Ne tvrdim da između nas u proteklom vremenu nije bilo sučeljavanja, mimoilaženja i svada. Ali, siguran sam u jedno: da nikada nije došlo do praga netrpeljivosti razlaza. Sve naše „krupne riči” završavale su se prijateljskim rukovanjem, uz obećanje da idemo na jedno i da usput ne divanimo o „Žigu”. I otišli smo na jedno. No, krivnja nije do nas što je jedno, nakon jednog, uvijek i samo, opet, jedno. Iz takvog jednog rođeno je ime „Žiga”, a to je nužan i dovoljan razlog da sa Zlatkom Romićem, uz skromni jubilej, napravimo ovaj razgovor. Jer, bez njega, kao glavni i odgovorni urednik dvotjednika, odgovorno tvrdim da „Žig” ne bi bio to što jest. No, on („Žig”), kakav je-takav je, naš je. I, stoga pitam:

Vi ste kum „Žiga”. Kako ste došli na ideju dati listu to ime?

Z. R.: Tomu su prethodili dugotrajni pregovori s mojim poznanikom Vojislavom Sekeljom. Obično se to odvijalo u skrovitim i mračnim, ali zato javnim i legaliziranim ustanovama u kojima ljudi, krijepeći se i pušeci, najčešće veličaju sebe i kude sve druge. Nakon mnogih rundi razgovora potpisali smo usmeni sporazum po kojemu je „Žig” najprikladnije ime za nešto što se na zna kako će izgledati i kako će biti prihvaćeno, a da istodobno odgovara našem duhu. „Živimo i gubimo” samo je prividno pesimistična, a u biti krajnje optimistična sentenca filozofije prolaznosti koju je Đole tako lijepo razradio u svojoj simfonijskoj poemi „Imo sam strašnog petla”. Osim toga, nas smo dvojica imali nepogrešivu viziju da će ono što budemo kroz ovaj list činili ujedno nositi i pečat vremena. Možda najbolji dokaz koliko sam u pravu jest činjenica da je „Žig” u međuvremenu stekao ugled i priznanje od svih društvenih struktura, te da mu se naklada kroz sve vrijeme povećava i razgrabljen je svaki broj. Razlog za ovakav uspjeh podjednako vidim u našoj kvaliteti, ali i stoljetnoj navici ovdašnjih ljudi da čitaju i da na temelju toga donose sud.

Upravo ovdje, a baš sada

Stalni ste suradnik „Žiga” i upoznati ste sa svim njegovim problemima. Kako nakon pet godina prosuđujete ovaj list?

Z. R.: Dijelom sam već odgovorio na vaše pitanje, a dijelom, logično, ne. Dakle, da odgovorim na ono što nisam. Imamo neopisivu sreću što upravo sada živi-

mo baš ovdje. Vjerujem da dijelite moje mišljenje kako nam nijedan dan nije dosadan, osim onih kada „Žig” ne izade. Iznimno mi je mrsko pomisliti na one sredine u kojima je svaki dan isti i potpuno predvidiv ili se, makar u mislima, vratiti u vrijeme kada su i kod nas ljude plaćali da ujednu psa samo zato da bi bilo zanimljive

Zlatko Romić: „Druženje na skrovitim javnim mjestima...”

vijesti. „Žig”, na sreću, takvih muka nema. Mislim da je danas veći problem pokriti svu duhovnu produkciju kojom su se ranije posve neopravdano bavili psihijatri, sociolozi i policija. Jedan od pozitivnih recidiva bivšeg nenarodnog sustava, koliko vidim, jest spremnost suradnika ovog lista odgovorno obavljati svoj posao i na krilima entuzijazma. Mislim da je to podatak o kojem bi uredništvo trebalo ozbiljno promisliti glede budućnosti lista. Istina, nije loše niti ovako kao sada, kada se upravo zahvaljujući angažiranosti u „Žigu” ima dovoljno novca. Jer, ima nešto i u filozofiji Boba Rocka: „Bolje biti sto godina bogat nego li sedam dana siromah”.

Je li, po Vašem mišljenju, „Žig” našao svoje mjesto u društvu i što biste u njemu promijenili?

Z. R.: Čini mi se, uz sve uvažavanje grada iz kojega i sam potječem, da „Žig” bolje razumiju u drugim sredinama. Možda je to stoga što nas tamo ne poznaju, a možda i zato što upravo preko „Žiga” upoznaju ovu sredinu, pa im se to još i dopada. Glede drugog dijela pitanja, ako ste mislili što bih u društvu mijenjao stojim Vam na usluzi nekoliko narednih brojeva. Ako ste, pak, mislili što bih u listu mijenjao, odgovor je kratak: ništa. No, da ugodim i cjepidlaki u sebi reći ću neke stvari. Prvo, mislim da bi trebalo nastaviti uspješno započeti proces profesionalizacije lista što je potpuno sukladno

našem tranzicijskom usmjerenju. Zatim, „Žig” bi trebao izlaziti dvotjedno, bar za početak. No, to i u zaglavlju lista piše. Treće, trebalo bi povećati broj stranica, te praviti bolji odabir tema, ali i suradnika. I tako dalje. Jedino na što, ni pored najbolje volje, nemam primjedbi jest grafička obrada i tehničko uređenje. Svaka čast.

Što mislite o građanskoj opciji i koja je njena budućnost kod nas?

Z. R.: Mislim da je kod nas ona u pelenama a da je skrb o njoj prepuštena zloj maćehi. Dokle je god tako, odgovor o njezinoj budućnosti ružno je izvjesna. Iskreno mi je žao zbog toga, jer ona u razvijenijim društvima u praksi pokazuje da su svi ljudi pred zakonom jednaki i isključuje odsustvo odgovornosti. No, čini mi se kako je upravo ovo drugo razlog kog se boje oni kojima su šovinizam i kleptomanija i plašt i sredstvo pomoću kojega se na račun drugih enormno materijalno bogate. Pored toga, ideja građanske opcije u sebi nužno uključuje zaštitu pojedinca, ali i garanciju prava kolektivu ukoliko se on razlikuje od većinskog. Ne stoga što je riječ o emocijama nego zbog činjenice da svi građani jedne države imaju jednake obaveze. Ako su, primjerice, moji prihodi u proračun jednako dobri kao i ostalih, ne vidim razloga zbog čega ne bih imao prava na proporcionalni dio tih sredstava za razvijanje vlastitih potreba. Ako je riječ o određenom kolektivitetu, onda se matematičkim putem može doći do preciznih postotaka. Uostalom, pravu građansku opciju Vojvođani su provodili u vrijeme kada se o njoj nije ni govorilo. Jednostavno, primjerom su pokazivali kako se drugi može poštivati, pa čak i štiti. Stariji ljudi vrlo dobro znaju o čemu govorim. Primjera radi, bilo je posve normalno govoriti dva ili tri jezika, jer živiš s toliko naroda. Praksa nakon Drugog svjetskog rata išla je u pravcu majorizacije jednog, a da se bilingvizam kao obveza odnosio samo na manjine.

Karta je Marta, a politika je karta

Pratite kulturnu i političku problematiku u gradu. Vaše mišljenje o ove dvije oblasti u Subotici?

Z. R.: Na žalost, niti jedna niti druga ne mogu se gledati odvojeno, ni izvan konteksta općih društvenih prilika. Pri tomu čini mi se da je kultura metresa politike, kadgod se ovoj drugoj prohtije. A hoće joj se često. Politika je karta, a karta je Marta. No, podimo redom. Zaista mi ni najmanje nije drago što sam svjedok ovakvih političkih događanja kakvi su kod nas već puno desetljeće. Položaj novinara tim je gori što mora pisati o ljudi-

ma od kojih mnogi zavređuju povratak u osnovnu školu, na njivu ili u zatvor, a da je pri tomu svjestan kako im je pripadnost političkoj stranci najveći štiti i adut iza kojega se kriju. Jednostavno, puno je onih „koji vole, ali ne znaju”, pa stoga ni oni koji znaju ne mogu učiniti ništa. No, drago mi je što se, uz sve krađe, do sada pokazalo da su stanovnici Subotice mnogo politički pismeniji od većine onih koji su im se na predizbornim plakatima cerali. Rezultati svih dosadašnjih izbora to pokazuju. Još mi je draže kada vidim da postoje ljudi u kulturi koji i pored svih nedaća, ili upravo unatoč tomu, uspijevaju ostati isti i činiti ovaj grad humanijim i sadržajnijim. Njih je zaista malo, ali je možda i upravo stoga lakše prepoznati svjetlo njihova djela. Primjerice, ostvarenje obje drame u Narodnom kazalištu, unatoč onomu što je iza Ljubiše Ristića ostalo, zaista zadivljuju. Slično bih mogao reći i o Muzičkoj školi, Dječjem kazalištu, Likovnom susretu... Također, imati jedog Lajkóa Félixá, Roberta Tillyja ili donedavno Slavena Bačića vrijednost je koju će možda naredne generacije više cijeniti. Svim nabrojanim zajedničko je jedno: rade dobro, unatoč duboko podređenog položaja u kom se nalaze. S druge strane, uveseljava me sve veći broj „književnika”, o čemu sam dijelom već i pisao. Ja se zaista dobro zabavljam kada u ruke uzmem neko novo objavljeno ambiciozno djelo, obično poetske forme. To mi je na neki način nadomjestak „Alanu Fordu”, „Mučkama”, Skvoreckom, Kolakowskom... No, poteškoće nailaze kada si prinuđen biti na njihovim književnim večerima, o tomu pisati i još biti i ozbiljan. Dio je kulture i naša svakodnevnica. Poražavajući mi djeluje kada sam u samoposluzi ili u autobusu izložen turbofolk teroru većine ovdašnjih radio stanica. To, kao i podatak koliko su se u Subotičanima uvriježile želje, čestitke i pozdravi zaista ti odjednom dan učini crnim i u stanju su i najbolje raspoloženje pokvariti. Nekoć „Dinastija” i „Dalas”, a sada „Kasandra”, „Miranda”, „Esmeralda” i neka druga nerijetke su teme i među ljudima za koje po prirodi profesije misliš da su iznad toga. Mislim da je to posljedica lijenosti duha čiji je finalni i, na žalost, vidljiv proizvod — propuh u glavi.

U Subotici izlazi nekoliko tjednika. Što mislite o ideji da se pokrenu dnevne novine?

Z. R.: Isto sam pitanje jednom svom sugovorniku i sam postavio. Dakle, već i iz toga se vidi što mislim. Primjer nama susjedne Mađarske zorno prikazuje kako takvo što nije neostvarivo. U toj zemlji, naime, svaka županija već dugo godina ima svoj list, a naklade nekih od njih takve su da bi im mnogi naši poznati dnevnik pozavidjeli. No, kad nas je to, naravno, drugo pitanje. Kao prvo, da ozbiljno razmišljam u tom pravcu postavio bih pitanje tko će iza takvih novina stajati, jer je to usko pozvezano s pitanjem uređivačke politike. Odnosi li se hipotetični dnevni list na sam grad i okolicu ili regiju? Treće, tko su ljudi koji bi radili, kakva bi bila suradnička mreža i kako bi bili plaćeni? Znajući kolege mislim da

kadar postoji. Veoma se dobro sjećam Studentskog protesta prije dve godine. Tada su trojica ljudi iz dana u dan radili „Walker”, bilten Studentskog protesta, pokazujući da se za takvo što ima snage. Ali, pri svemu rečenom ne zaboravljam činjenicu gdje živim i kakva je sudbina listova koji ne služe režimu.

Vaše mišljenje o položaju hrvatske manjine u Saveznoj Republici Jugoslaviji i o njihovoj organiziranosti?

Z. R.: Manje-više, taj je položaj isti kao i kod svih normalnih građana ove zemlje, pri čemu ne tvrdim da su svi Hrvati normalni. Naravno da bi mi bilo drago da, poput ostalih manjina u zemlji, i Hrvati imaju svoje vrtiće, škole, novine, emisije na radiu i televiziji, drame u kazalištima... i da za provedbu toga još i država skrbi. No, gledajući naslijeđene sadržaje koje ostale manjine imaju posve mi je svejedno hoće li RTS nešto objaviti na mađarskom, slovačkom, albanskom ili srpskom. Isto je i u ostalim oblastima, jer je ionako riječ o prepjevu sadržaja. Da je pametan, ovaj je režim hrvatsko pitanje mogao davno pozitivno riješiti. Hrvata je toliko u ukupnom odnosu stanovništva ove zemlje da oni, i da žele, ne mogu presudno utjecati na ukupna politička zbivanja. Osim toga, oštrica njihovih kritika time bi u velikoj meri s pravom otupjela i bili bi okrenuti rješavanju vlastitih, a novih problema. Primjerice, svih ovih godina nije se među Hrvatima vodilo računa o budućim odgajateljima, učiteljima, nastavnicima, profesorima, jezikoslovcima, novinarima, glumcima, redateljima... tako da, ako jednog dana ovo pitanje i bude riješeno, upravo će Hrvati dobiti vruć krumpir iz ruku onih koji su ga do sada držali. Riješeno pozitivno, pitanje Hrvata u ovoj zemlji imalo bi, kao i u slučaju ljudskih prava ili prava ostalih manjina, višestruko povoljan odjek u svijetu. No, to za sada spada u domenu političkih bajki. S druge strane, broj od petnaestak hrvatskih institucija u zemlji samo naizgled govori o njihovoj dobroj organiziranosti. Tome broju ne manjkaju niti one institucije koje postoje samo na papiru, a da u biti ne čine ništa. Uostalom, većina je njih nastala kao posljedica različitih nezadovoljstava DSHV-om, pri čemu su upravo one koje su mu vjerne najveći kritičari Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini. Mislim da je Forum jedna dobra ideja objedinjavanja među Hrvatima, pri čemu se ujedno i kontrolira ekskluzivnost politike u donošenju odluka. Hoće li u tomu i Hrvatsko akademsko društvo iskoristiti svoju prigodu, na koju bi već i po nazivu bilo uputno računati, ostaje da se vidi s obzirom da su tek nedavno utemeljeni. Osobno smatram da je za uspjeh na bilo kom planu potreban rad, jer samo iza njega ostaju rezultati. Sve ostalo je demagogija.

Nedavno je osnovana redakcija na hrvatskom na Radio Subotici. Vaše mišljenje o tomu?

Z. R.: Što to ranije nije učinjeno može se podjednako zahvaliti i činjenicama što živimo tu gdje živimo i što stranka koja se deklarativno za to zalagala do sada nije imala dobru volju. Koliko se sjećam, još

je 1993. donesena odluka o hrvatskom kao službenom jeziku u Skupštini općine. U to je vrijeme DSHV imao deset vjećnika. No, koliko znam, ponuđeni sastav ljudi za Radio nije odgovarao rukovodstvu te stranke, prije svega iz ideoloških razloga. Ova činjenica otvara i jedno novo pitanje, a to je koliko se, i pored deklariranog zalaganja za objektivno informiranje, slobodu i neovisnost medija, političke stranke izravno miješaju u ovu oblast javnoga života. Sada DSHV nominalno ima tri vjećnika i samo zahvaljujući političkoj volji SVM-a, pa i SGS-a, te prešutnom odobravanju SPS-a i ostalih stranaka ta redakcija postoji. S obzirom da ima svega jednog zaposlenog, da ima kratko i izuzetno nezahvalno vrijeme emitiranja pred ovom su redakcijom tek velike zadaće. Ukoliko je gradskim čelnicima stalo da i u praksi ima deklariranu ravnopravnost, mislim da bi skupa s ljudima okupljenim oko Redakcije morali razmisliti na njezinoj profesionalizaciji, te ravnopravnoj satnici. Za uzvrat, Redakcija bi morala ponuditi adekvatne sadržaje i, što je još bitnije, to u praksi i opravdati. Osobno bih bio zadovoljan kada bi i ostale manjine u gradu, ako su za to zainteresirane, dobile sličnu šansu.

Mogu biti ja, bilo šta

Kakvo je vaše mišljenje o novinarstvu kao profesiji?

Z. R.: Isto se pitanje može postaviti i poljoprivrednicima, zaposlenicima, umirovljenicima... Mislim da devaluaciju tih pojmova prati stabilnost naše valute. No, dok su pobrojane kategorije uglavnom onemogućene u manipulaciji svojega položaja veći dio tog „gubitka” prenijet je na teren medija. Zbog toga i imamo dvije stvranosti: jednu na televiziji, radiju i novinama, da ne kažem kakvima, a drugu u domu, na ulici ili birtiji. Ovolika neodgovornost i nesankcioniranost laži i manipulacija u medijima pruža neiskorišćenu priliku drugima da u svojim emisijama za dulje vrijeme riješe problem humoriističnog programa. Možda i ima logike u tome da su glavni proizvođači takvoga materijala po pravilu materijalno vrlo dobro situirani. Ispada, znači, da su takvi ljudi cijeloga života plaćeni, i to dobro plaćeni, za svoje novinsko prostituiranje, te da svaka vlast najbolje... Oni, pak, drugi, poznajem neke od njih, upućeni su na to da svakodnevno budu teški sebi i drugima.

Što mislite o Zakonu o informiranju?

Z. R.: Možda ste ovo pitanje trebali uputiti novinarima „Naše borbe”, „Evropljanina”, „Dnevnog telegrafa”... i to prije konca listopada prošle godine kada već oni nisu bili pamtni da se na kisocima ne pojave baš sudnjeg dana. Možda biste isto tako ovo pitanje trebali postaviti običnim ljudima koji pored čula sluha i vida, te sposobnosti čitanja imaju i razrađen mehanizam razmišljanja. Uostalom, pogledajte upravo vaš list, broj 97 — „bijeli Zig” (i) za nepismene. Ja tu nemam što dodati.

Vojislav Sekelj

Sjetan Osmi mart

Uz malo zakašnjenje, svim našim čitateljicama čestitamo Dan žena. (Fotografija snimljena 1953. u Tvornici čarapa „Fako“ u Subotici)

Priznanje

Kriv sam. Priznajem. Kriv sam za ono što su vidjeli čitatelji, a ja nisam, a bio sam dužan vidjeti kako čitatelji ne bi vidjeli. Kriv sam za ono što nisam vidio, ono što su drugi propustili vidjeti. Kriv sam i za ono što uopće nisam vidio, a čitatelji su, naravno, vidjeli. No, važno je da je, ipak, netko primijetio ono što drugi nisu. Tako ćemo svi vidjeti i progledati.

Kolektor

James Joyce

Ulysses (18.)

Povukavši pažljivo okrajke prsluka jaglačeve boje, obrati se Stephenu te reče:

— Tek nakon trećeg politrenjaka razveže ti se jezik, Kinche, nije li tako?

— Čekam te već dugo — odgovori Stephen ravnodušno — pa mogu još i malo počekati.

— Izazivate moju radoznalost — reče Haines ljubazno. — Je li to takav paradoks?

— Koješta! — na to će Buck Mulligan. — Prošla su vremena Wildea i paradoksa. To je sasvim jednostavno. On dokazuje pomoću algebre, da je Hamletov unuk Shakespearov djed, a on sam da je duh svoga rođenoga oca.

— Šta? — osupnu se Haines, buljeći u Stephena. — On sam?

Buck Mulligan prebaci ručnik ka stolu, previjajući se od neobuzdanoga smijeha, te će poistiha Stephenu:

— O, sjeno Kincha Starijeg! Jafet u potrazi za nekim ocem!

— Izjutra smo uvijek umorni — reče Stephen Hainesu. — A moja je priča podugačka.

Buck Mulligan, koji je ponovo išao na čelu povorke digne ruke i reče:

— Samo sveti Politrenjak može Stephenu razvezati jezik.

— Htio sam reći — objašnjavaše Haines Stephenu, dok su išli za njim — kako me taj toranj i te klisure podsjećaju na Elsinor. Što strši uvis, gledajući na more. Nije li tako?

Buck Mulligan odjedanput se okrene načas Stephenu, ali ne reče ni riječ. U tom svijetlom i tihom trenutku Stephen vidje svoju vlastitu sliku u jeftinoj, zapuštenoj žalobničkoj odjeći među njegovim šarolikim odijelima.

— Divna je to priča — reče Heines, zaustavivši ih ponovo.

(nastavit će se)

Rušenje

Rampe za pješake

Što više u „Žigu“ rušimo, u gradu se sve više gradi. Podimo od centra. Tamo je sazidan nov šator, kopa se nova fontana, pa sada imamo najljepši odnosno najzgužvaniji centar. Jer, tamo su, ako nas sjećanje ne vara, još uvijek Gradska kuća (za svaki slučaj provjeri); tu je pozorište, iliti kazalište, tu je stara fontana, tu je knjižnica, tu je Yu-fest bašta, tu je sunačni sat, tu je obelisk Jovanu Nenadu Crnom, tu je nekoć čuveni restaurant „Spartak“, tu je željezna majmunska ograda, tu je mini luna-park, tu je jedini pokretni kiosk, gdje se ponekad može kupiti „Žig“... Tu je sve, i sve se to u kontekstnoj arhitekturi uklapa do vriska.

No, ipak nešto nedostaje: nedostaju rampe. Recimo, kao one u Strossmayerovoj (a to više nije sokak, a ne može biti ni ulica, može biti i jeste slip sokačić, jer ne vodi nikuda). Znači daklem i dabogme, treba postaviti rampe i to za pješake, za građane. Jer, zašto samo da motorizirani građani plaćaju ulaz u Strossmayerovu, da mi obični pješaci ne plaćamo ulaz u centar? Želim se i ja čutati i osjećati slobodan i ravnopravni građanin sa svima, a ne kao drugorazredna ugrožena većina. Ulazim ponosno u centar i na rampi platim dva dinara, ispunim se ponosom, filujem ljepotom i dišem slobodno ono što sam platio, a ne da tu osjećam neke europske komplekse. Rampe bi, konačno, donijele i novu estetsku dimenziju gradu, mada se na ovim prostorima već dugo vremena ne vodi računa o estetici i etici. Bitna je samo etiketa, i to etiketa uz mobilni. Jer, s mobilnim šetaš našim središtem, šetaš, i svi vide uz jedno vidno spušteno rame tko si i što si. Njima s mobilnima bi trebalo omogućiti slobodan ulazak u središte, ipak su oni ukras grada. Ponos petnaestog stoljeća.

Da. Na kraju bi ipak trebalo nešto rušiti, a da bismo bili dosljedni kao naši političari, eto, za ovaj „Žig“ predlažem da srušimo rampe. Jer, rampe, poznato je, ne vode nikamo. One dijele građane na one koji mogu platiti ružnoću grada i kojima do grada nije stalo i na one koji ne mogu platiti njegovu ljepotu, a do grada im je stalo.

Razlika između vina i žene

1. Žena u malim količinama je pitka, vino u velikim količinama mučno. (Mutatis mutandis)

2. Kad bi boca mogla pričati, a žena šutjeti, razlike ne bi bilo. Ali, čemu bi onda život služio, sem podnevnoj dosadi?

Iz starog bedekera: Subotica

Verske institucije

Rimo-katolička veroispovest.
Bačka biskupija.
Sedište je biskupije u Subotici. Kancelarija: Trg Ćirila i Metoda 12
Apostolski administrator: Ljudevit Budanović, biskup.
Generalni vikar: Blaško Rajić, proto- notar i prelat.
Dijecezanski konzulatori: Blaško Rajić, Blaž Hirka, Petar Evetović i Franjo Švraka.
Počasni kanonici: Ilija Kujundžić i Matija Nagl.
Dijecezanski uredi:
Adr.: Harambašićeva 7.
1. Duhovni stol. Predsednik: Blaško Rajić.
2. Dijecezanski računski ured. Načelnik: Ilija Kujundžić, prelat.
3. Dijecezanski ženidbeni sud. Oficijal: Petar Evetović, papinski komornik.
Semenište.
Deli se u dve grupe:
120 gimnazijalaca, od kojih je u Subotici nastanjeno 48; i
23 bogoslova, koji svršavaju Teološki fakultet u Đakovu, Zagrebu i Splitu.
Seminarski referent: Franjo Švraka.
Zupe:
1. Nutarnj grad.
1. Zupa sv. Tereze:
Zupnik: apoat. adm. Ljudevit Budanović.
Adr.: Trg Ćirila i Metoda 12

Broj duša: 25.480 2. Zupa sv. Roke.
Zupnik: prelat Blaško Rajić.
Adr.: Beogradski put 52.
Broj duša: 14.653.
3. Zupa sv. Đurđa.
Zupnik: Beno Hegediš.
Adr.: Paje Kujundžića 79.
Broj duša: 10.950.
4. Zupa sv. Mihajla.
Administrator: otac gaudenc Kujundžić, reda sv. Franje.
Adr.: Trg fra Jese 7.
Broj duša: 13.500.
2. Pustare:
1. Zupa na pustari Stara Torina.
Zupnik: J. Kovač.
Adr.: Stara Torina 356.
Broj duša: 7.249.
2. Zupa na pustari Tavankut.
Zupnik: Antun Berger,
Adr.: Dolnji Tavankut 420.
Broj duša: 8.362.
3. Zupa na pustari Žednik.
Administrator: Petar Evetović.
Adr.: Žednik 200.
Broj duša: 8.025.
4. Zupa na pustari Bikovo.
Administrator: Franjo Bertron.
Adr.: Zupa Stara Torina 356.
Kapela pored škole 43.
Broj duša: 3.400.

Dan je svetlo

*Kada raširiš kapke,
te u zjene upiješ
blistavi sjaj okna
na kom se oštro lomi
trak svijetlosti
(nije istina da je jutarnje,
možebitno prijepodneвно,
podnevno ili noćno),
i sam se prostreš svijetao,
misao ti biva svijetla,
poput munje i zakašnjelog groma,
no ne tako krivudavo...
Nije ti dobro, no da bi bilo bolje
rascijepiš horizontalu dana,
iz nje izrastu čudni obrisi, sjene,
na trenutak se začudiš,
sve je to lijepo, zbudljivo,
one su uspravne, na tren
ne znaš tko je pred tobom,
surovom dubinom spoznaje
iz te vertikale
dohvataš prvu,
cijepaš je na dva dijela,
a kada prodreš u razdrtu nutrinu,
vidiš: i tamo svijetli,
onda mirno sklopiš oči,
na gledaš svetlo,
sve je svijetlo u beskraj...
Lazar Merković*

**Naš izbor
Tereza**

Zbog ledenoga srca tvog
Sad gine duša moja,
I bojim se da uzor ti
Ta svetica je tvoja —
Teresa de Jesús.

I ona bješe prekrasna,
I pobožna. — A znaš li,
Kad umrije, da u srcu
Raspelo su joj našli —
Teresi de Jesús

I ti kô ta Španjolka si
I divna, i mila, i sveta;
Kad umreš, u tvom srcu će
Nać mene razapeta —
Tereso de Jesús
Jan Neruda

Samoća koraka

*naprijed stupa
s osmjehom na licu
pjesmom na usnama
s pogledom širokim, nježnim
i ružom u ruci
crvenom
a za korakom
bezdan
krici i jauci
i lešinar
samotan
gladan*

Mirko Zorin

Krležijana

**Svjedočanstvo o
ljudskom nesnalazhenju**

Sve historije, lijeve i desne, materijalističke ili idealističke, crkvene ili političke, partijske ili državotvorne, bile one diferencirane na osnovi raznovrsnih hipoteza, mnogobrojnih metodologija, ispitivanja kojekakvih pojmova, pogleda ili uvjerenja, još uvijek /su/ samo svjedočanstvo kako čovjek nije našao sebe i kako su mu najplemenitija nadahnuća, nažalost, još uvijek samo maštanje o neostvarenim iluzijama.

Miroslav Krleža, 1968.

Karmić

Vojvodina

Sidim u karmiću jednodomno, samujem i rambujem i usput guštiram. I onda skontam da to tamo mora da je tušta koštalo. No, opet jesapim ipak manje nego da su susret organizirali u liftu, jer tamo bi koštalo daleko više, ne bi vozali narod i svit livo-desno nego gori-doli, a usput bi se i srili. Koliko bi tek to trajalo i koštalo. Inače, volim nedogovorne dogovore. To su pravi dogovori. Isto ko što volim neprincipijelnu koaliciju. Sad više ne moraš kazat šta je livo šta desno, već sino-slama, a u Vojvodini tog ima dosta. Tu ni Buridanov magarac ne bi bio ugrožen. I uvatim sebe dok čačkam zubalo kako pivam: „Livo-desno, sino-slama nigdi njegovog stava”. E, bar su tu dosledni. Drže se bestavne pozicije ko pijan plotu. Možda im je kogod tribo dat kama juče da dođu do svog stava.

A sad mislim: izgleda da je i Vojvodina na redu. Ta ona je široka, šira nego što je duža, a obično je širina veća od duljine, a i veća od onog što se iz nje izvuć mož. Veća. Ima u njoj mesta i za autonomiju, i za pokrajinu, i za republiku... Zašto bi ona bila samo mesna zajednica? Zašto?

Rambujem ja tako, rambujem u mom karmiću rambujem, iz očivi mj već krumpir proklijao, a ja još uvik rambujem, dok čekam obećani tekst za stoti broj „Ziga” od g. A. R..skog. No, teksta nema pa nema. Al pak, pravićemo mi nov i stariji broj od stotog.

Što kazuje ovaj prometni znak?

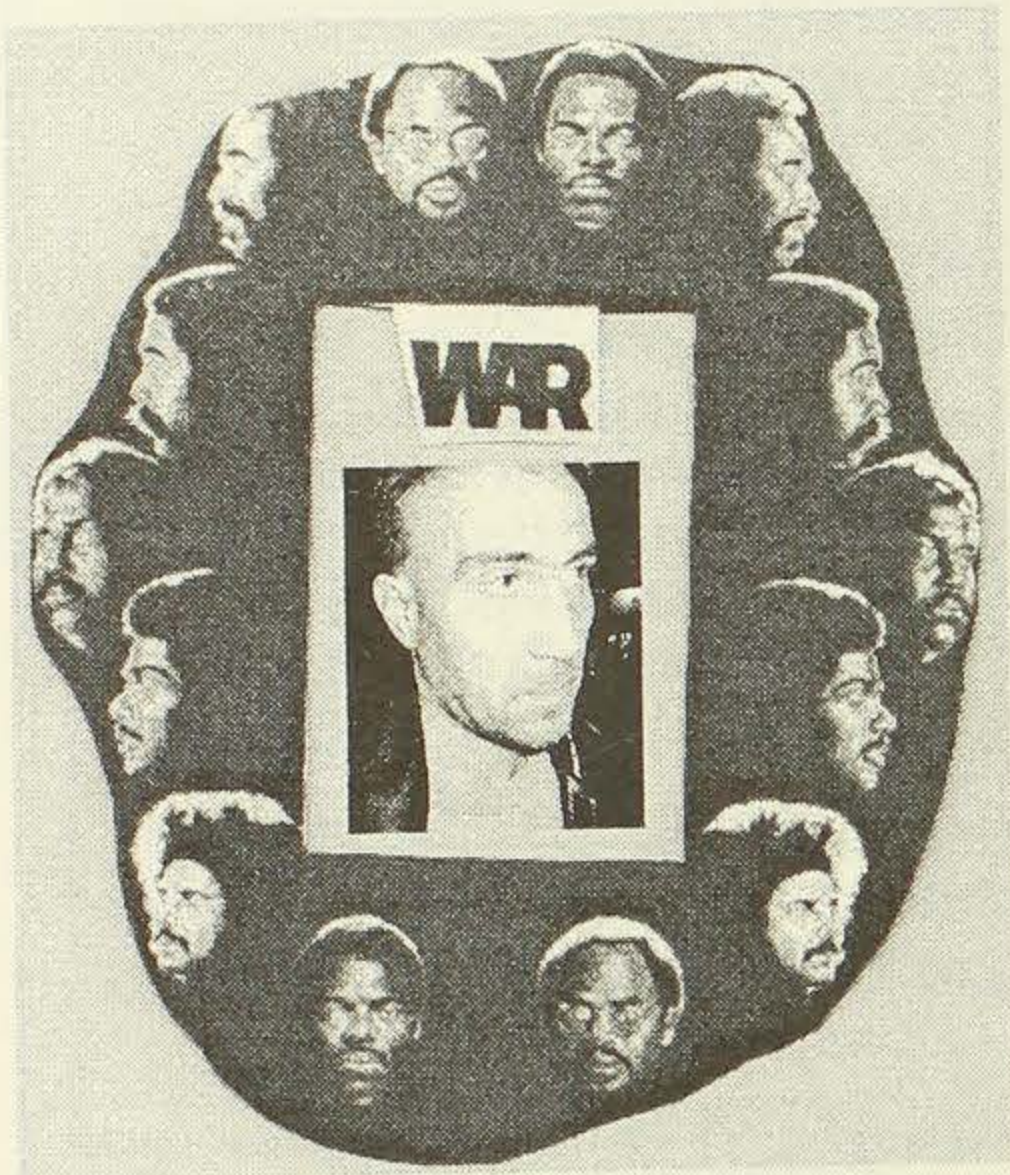
- Do posljednje stanice preostaje 200 metara. Skinite sigurnosni pojas.
- Vozači vozila viših od 200 metara mogu prilikom vožnje svirati harfu.
- Planinsko područje Bavorske udaljeno je 200 metara.

Imenik rocka

Tom Waits — američki pevač, pijanista i gitarista, kompozitor i glumac. Rođen 7. decembra 1949. u Kaliforniji. Kult-tip još za života, ovaj deziluzionisani vinopija i „noćna ptica“, kao da je izašao iz neke knjige nekog od svojih prijatelja (pokojnog) Bukowskog, ili Williama Burroughsa. Simpatično dekadentan, muzički visokopotentan.

Probrana diskografija:

- Nighthawks at the Dinner (1975)
- Blue Valentine (1977)
- Swordfish Trombones (1983)
- Rain Dogs (1985)
- Frankie's Wild Years (1987)
- Black Rider (1991)

„The War“ — fantastični američki funk-soul sastav crnputih muzičara vanserijske klase (i jednog Danca — usnog harmonikaša), koji je svojevrmeno pratio Jimi Hendrixa, a kasnije i Erica Burdona kada se ovaj potonji definitivno iz Britanije preselio u SAD. Nakon razlaza s Burdom, grupa „War“ je nastavila sa radom, još uspješnije no s Ericom. Brillijantna grupa neslućenih mogućnosti, verovatno najatraktivniji i najbolji koncertni sastav rock muzike.

Probrana diskografija:

- Eric Burdon Declares War (1970)
- Black Man's Burdon (1970)
- War (1971)
- All Day Music (1972)
- The World is a Ghetto (1973)
- Live (dvostruki, koncertni, 1974)
- Why Can't We be Friends? (1976) — Jazz Platinum (1976)
- The Music Band Live (koncertni, 1980)
- Life is so Strange (1984)

Robert G. Tilly

Nova knjiga

Stvaranje daleko od zavičaja se ne primjećuje

Neven Ušumović, „7 mladih“, Naklada „MD“, Zagreb 1997., str. 78 Književni prvijenac **Nevena Ušumovića** ugledao je svjetlo dana prije nešto više od godinu dana u Hrvatskoj. Naime, njegova knjiga priča pod nazivom „7 mladih“ objavljena je koncem 1997. kod zagrebačkog nakladnika „MD“ u prestižnoj Biblioteci „Quorum“. Ova biblioteka izdanak je istoimenog književnog časopisa koji je obilježio posljednjih tridesetak godina književni život ne samo u Hrvatskoj, nego i na širem prostoru u bivšoj Jugoslaviji, svojom autentično profiliranom uređivačkom koncepcijom koja je bila usmjerena na stvaralaštvo mladih autora, te je stoga „Quorum“ predstavljao prepoznatljiv izraz njihova književna senzibiliteta.

Neven Ušumović je rođen 1972. u Zagrebu, gdje su mu roditelji studirali, a odrastao je i školovao se u Subotici. Studij filozofije i komparativne književnosti upisao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu početkom devedesetih. Uspješno ga je završio prije dvije godine. Tijekom studiranja surađivao je i objavljivao radove u nekoliko studentskih časopisa („Čemu?“, „Libra“...).

Knjiga „7 mladih“ sadrži sedam kratkih priča nejednake duljine: „U položaju leša (savasana)“, „Prpošmajstor odlazi u penziju“, „Herbert i Ruana“, „Ja — Oni“, „Oslobodjenje“, „Kronika preobrazbe Trešnjevackog trga 1991-1996 (promidžbeni pridatak)“, te „Grad bez noći“. Poseban prilog u knjizi je i pripovijedna autobiografija, pod nazivom „Sačinjenje (bilješka o jednom piscu)“. Navedene pripovijesti nisu toliko povezane u cjelinu knjige tematski bliskim motivima, koliko u sebi nose ideju cjeline u samom predlošku cijeloga umjetničkoga projekta. Naime, Ušumović bilježi fragmentarne odraze svojih tankočutnih književničkih kroničarenja, vješto stapajući u zaokruženu smisaonu cjelinu probleme „preobražavanja i inercije, fluidnosti i okoštalosti identiteta glavnih junaka“, kako je zabilježio neimenovani recenzent ove knjige. Na taj način, nastavlja se dalje u recenziji, „ove priče pokušavaju biti osobni izraz iskustva vremena poslije 1991.“

U knjizi se vidno nadaje kôd moderne gradnje radnje u priči, rascepkanost i diskontinuiranost njezina slijeda, te obrisi sudbina običnih ljudi i njihova svakodnevna iskustva u „velikim i prijelomnim“ vremenima, što likovi u pričama, istina, nisu razumijevali kao takve. Dakle, autor je uspio na posredovan način iznijeti dramu izgubljenosti „maloga“ čovjeka u „povijesno preznačajnom“ vremenu. Kraj toga, cjelinu i kompaktnost krijepi i lapidaran Ušumovićev jezični izraz i stil, pri čemu se nije libio rabiti lokalizme (one iz korpusa bunjevštine), hrvatskome čitatelju strane hungarizme, te za tamošnje uho ne baš ugodne ekavizme. Sve navedeno može govoriti u prilog sljedeće ocjene: u ovoj je knjizi očitovan veliki talent i neuobičajena inventivnost mladoga Ušumovića.

Toliko želimo ovdje, skromno, reći o samoj knjizi i autoru. U drugom dijelu želimo se ukratko osvrnuti na propratni, socio(ne)kulturni aspekt ove knjige. A to je činjenica da knjiga „7 mladih“ Subotičanina Nevena Ušumovića nije zabilježena **ni na koji način** u gradu u kojemu je proveo dvadesetak godina svojega života. Drugim riječima, ova knjiga nije imala svoje javno predstavljanje u Subotici, nije imala recenziju u nekom od časopisa za književnost... Štoviše, nije napisan niti jedan redak ni u „običnijim“ novinama. Riječju, Ušumovićeva knjiga u Subotici nije zabilježena kao sociološka činjenica.

To, čini se, kazuje kako je i dalje na djelu, rekli bismo, maćehinski odnos Subotice i njezinih institucija kulture spram autora koji svoja umjetnička ostvarenja postižu u drugim sredinama. Jer, svjedoci smo već dulje vrijeme kako se u periodici radije preobjavljuju ili znani subotički stvaraoci ili odabrani „prestižni“ književnici sa strane, dok se neki Subotičani olako previđaju ili zanemaruju. I onda, na koncu, što se može drugo očekivati nego daljnja getoizacija i provincijalizacija subotičke kulture. A dok ne bude stalnog i raznovrsnog pulziranja poticaja sa strane, naravno i od Subotičana, teško se mogu očekivati i vredniji prinosi u književnosti na „domaćem terenu“.

Tomislav Žigmanov

Suradnici „Žiga” mr. Slaven Bačić i Robert G. Tilly dobitnici Nagrade i Priznanja „Dr. Ferenc Bodrogyvári”

Shakespearei u svome gradu

Da je najteže biti Shakespeare u svom gradu primjer „Žiga” možda i najbolje pokazuje. Iz toga, kao logičan, slijedi zaključak da priznanje sredine u kojoj živiš i radiš stiže, nekako, najkasnije.

No, unutarne nezadovoljstvo po pravilu tjera na inat i stalno dokazivanje. Stoga je priznanje prvijencu „Biblioteke Žiga” u vidu Nagrade „Dr. Ferenc Bodrogyvári” mr. Slavenu Bačiću za djelo „Iz prošlosti gradskog prava Novog Sada, Sombora i Subotice” samo prividno presedan. Ovaj je mladi pravnik, kao i mnoštvo suradnika ovog lista, nebrojeno puta na stranicama „Žiga” donosio priloge koji su, svojom jednostavnošću i jasnoćom, obogaćivali oblast prava. Drugo veliko priznanje „Žigu” uslijedilo je istim povodom. Njegov stalni suradnik Robert G. Tilly dobitnik je Priznanja „Dr. Ferenc Bodrogyvári” za originalan prijevod sedam irskih narodnih bajki, naslovljenih „Proleća jednog, u cvetnim poljima”. Uz dužno poštovanje prema činjenicama i naše osobne čestitke spomenimo da su Nagradu „Dr. Ferenc Bodrogyvári” ove godine primili još i direktor Drame na mađarskom u Narodnom kazalištu Frigyes Kovács, profesor violončela u Muzičkoj školi Mirko Molnar, a Priznanje Baletna sekcija OKUD-a „Mladost”. Posljednima se „Žig” pridružuje u čestitkama u povodu 50. obljetnice njihova postojanja.

Uručenje ovih prestižnih gradskih nagrada i priznanja u oblasti kulture obavljeno je 26. veljače u velikoj vijećnici Gradske kuće, a na stranicama „Žiga” u ovome broju donosimo, u cijelosti, tekst preporuka za mr. Slavenu Bačića i Roberta G. Tillyja koje je, kao član Komisije za dodjelu nagrada i priznanja „Dr. Ferenc Bodrogyvári”, napisao

Zlatko Romić.

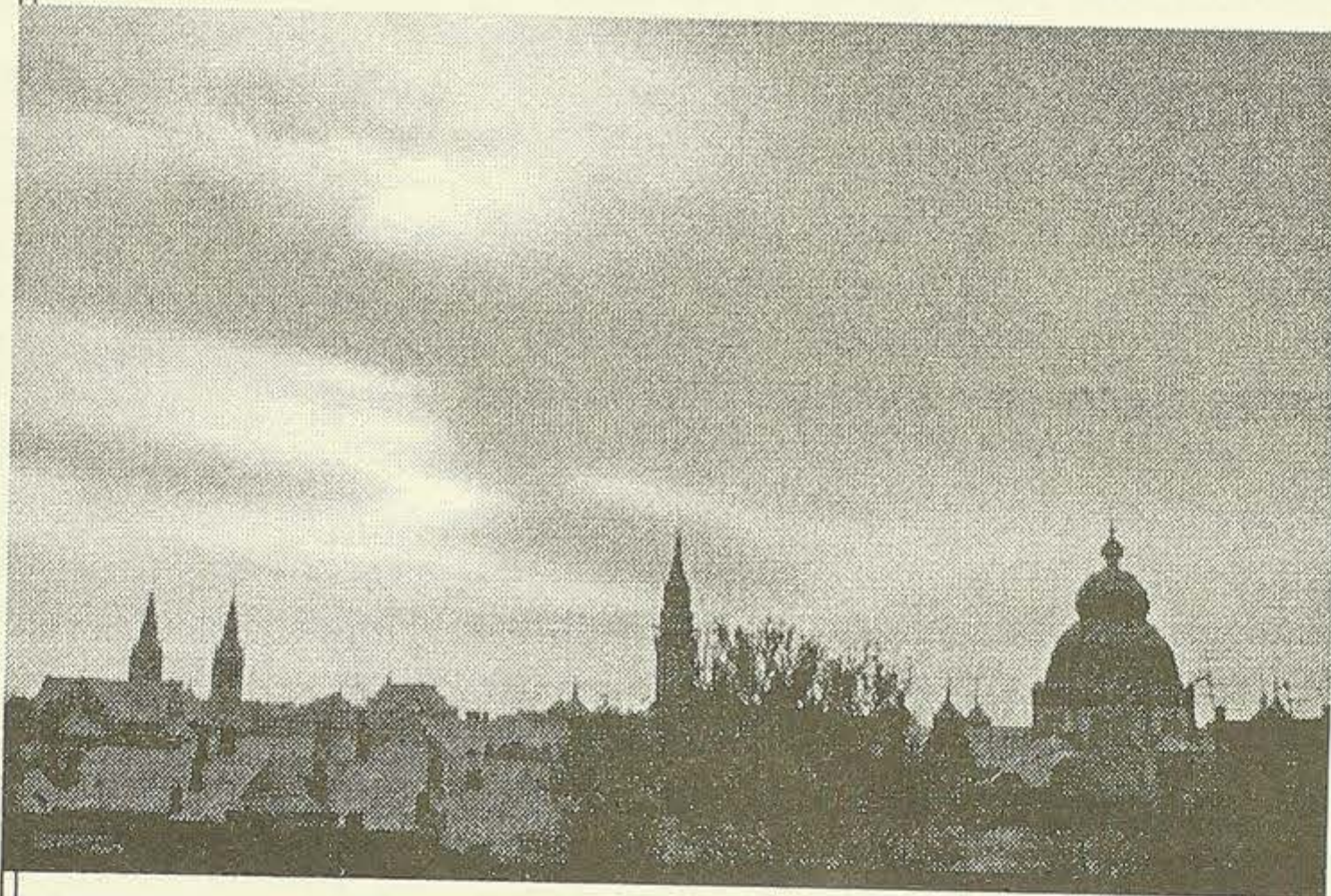
Mr. Slaven Bačić: „Iz istorije gradskog prava Novog Sada, Sombora i Subotice”, „Biblioteka Žiga”, Subotica, 1998.

Pobjeda znanosti, poraz ideologije

Među desetak značajnih knjiga objavljenih prošle godine prvijenac „Biblioteke Žiga” „Iz istorije gradskog prava Novog Sada, Sombora i Subotice” mr. Slavenu Bačića nametnuo se svojom kvalitetom kao najznačajnije književno ostvarenje 1998. u Subotici. Iako nije riječ o djelu koje bi se moglo svrstati u klasičnu proznu ili poetsku podjelu, „Statuti” mr. Slavenu Bačića nadmašili su spisatelje iz obje kategorije i jednoglasno,

prijatelja — ideologije — ova je knjiga od posebnoga značaja za dostojno predstavljanje Subotice. Posljednjih godina na prostorima Vojvodine svjedoci smo bezočne manipulacije povijesnim činjenicama do te mjere da se sve što je urađeno do stvaranja Kraljevine SHS uklapa u okoštalu floskulu o „tamnici naroda”. U tom smislu „Statuti” mr. Slavenu Bačića predstavljaju častan izuzetak i pravo osvježenje na putu objektivnoga pristupa pravno-povijesne znanosti.

Držeći se isključivo činjenica, ne komentirajući ih i tumačeći ih samo u mjeri koja je za razumijevanje potrebna mr. Slaven Bačić dao je izuzetan doprinos u stvaranju slike našega grada na koncu XVIII. stoljeća, razbivši istodobno mrak koji nam se i putem povijesti posljednjih godina silom nadvija nad glave. Osobito značajnim čini se auto-

po ocjeni komisije, zaslužuju ovu prestižnu gradsku nagradu.

Možda je mr. Slaven Bačić već svojim prvijencem „Povelje slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice” objavljenim u samostalnom izdanju pred tri godine zaslužio isto priznanje, no ovoga puta zaista nije bilo objektivnih razloga za njegovo izostavljanje. „Statuti” su samo nastavak studioznog rada mr. Slavenu Bačića, započetoga njegovim originalnim i nadasve plodnim magistarskim ostvarenjem: „Poveljama”.

U vrijeme kada izučavanje povijesti, općenito uzevši, u nas trpi ponižavajuće udarce njezina najvećeg ne-

rov prijevod onodobnih statuta tri slobodna kraljevska grada s latinskoga na današnji standard, te njegov razlozan, jezgrovit i posve jasan pristup tumačenju vremena koje je prethodilo jednim od najznačajnijih datuma u povijesti Subotice.

Materijala za pisanje o „Statutima”, kao uostalom i o „Poveljama”, mr. Slaven Bačić dao je mnogo više nego li ovih nekoliko redaka. No, to je tema o kojoj će, prije ili kasnije, tek progovoriti ljudi pravno-povijesne struke, a na gradu je da u ovom djelu prepozna vrijednost koja je namijenjena njemu s neskrivenom ljubavlju.

Robert G. Tilly: „Proleća jednog, u cvetnim poljima”, „Prometej”, Novi Sad, 1998.

Autorski pečat urbanog odgoja

Za stvaralaštvo Roberta G. Tillyja, bilo da je riječ o glazbi, likovnom iskazu ili pisanju, može se reći kako su mu od početka zajedničke značajke suvremen, svjež i originalan pristup. Prepjevajući, kako za svoje prijevode voli reći, pre četiri godine objavljenu knjigu poezije „Zvuci s obale reke Mersey” u nas malo poznatog „Liverpoolskog kruga” Robert G. Tilly prosto je dao do znanja da nas na planu književnog prevodilaštva tek očekuje egzotika tema predočena kroz ljepotu riječi živog, svakodnevnog standardnog govora koji nerijetko prelazi u lokalni idiom, pa čak i slang. Bez sumnje, Robert G. Tilly ovakvim je pristupom, ako ne obogatio, a ono bar osvježio naš jezik, ujedno podjećući na „štiva” iz kojih su generacije kasnih šezdesetih i ranih sedamdesetih „učila ispod klupe”. Prosto je neopisiva laćoća kojom Robert G. Tilly rečenicu čini jednostavno lijepom, dajući joj finu crtu arhaične naracije.

„Irske narodne bajke”, kako u podnaslovu stoji, nisu samo odraz maštovitosti prevodioca; one su mnogo više od sedam odabranih priča jednoga nama, u biti, nepoznatoga naroda.

No, namjesto pretencioznoga uvoda i suvišnih objašnjenja prevodilac nam u knjizi posve nenametljivo daje lapidarne, ali veoma značajne natuknice, ne odvlačeći time nijednog momenta pozornost sa štiva na sebe. Malo je reći kako je ovo knjiga za sve uzraste. Tek pozornijim iščitavanjem dolazi se do zaključka kako ona, pored nesporne edukativne uloge, ima itekako velikog značaja za suvremeni pojam multikulturalizma. Jer, iako se u njoj ponekad ne mogu izbjeći stereotipi odnosa Iraca i Engleza kao pozitivne i negativne krajnosti, u „Irskim narodnim bajkama” ni u jednom trenutku čitatelju suvremenog senzibiliteta ne nude se niske šovinističke strasti kao model razmišljanja. Dapače, Robert G. Tilly svojim je prijevodom uspio dosegnuti dubinsku strukturu jezika, dajući joj čar urbanog odgoja, ali i autorski pečat.

Stoga „Proleća jednog, u cvetnim poljima” ima peh da se pojavio u godini velikih konkurenata u kojoj je ipak svojim kvalitetima skrenuo posebnu pozornost na sebe i, nadamo se, izborio časno mjesto u zavičajnoj književnosti.

Kontinuitet bunjevačkohrvatske pripovjedne proze u Mađarskoj od 1918. do danas

MOSTOVI (2)

U razdoblju od 1918. do 1945. jedva možemo govoriti o književnosti Hrvata u Mađarskoj. Nakon povlačenja trianonskih granica većina hrvatskih književnika odlazi u Kraljevinu SHS. Premda je pred **Ivanom Petrešom**(3) bila sjajna karijera ostao je sa svojim narodom u Mađarskoj (4) i u teškim uvjetima Horthyjevog režima razvio svoju svestranu književnu i kulturnu djelatnost. „Petreš je književnik kompletnog dara, jer se proćuo i kao pjesnik, i kao pripovjedač i dramski pisac.”(5) Za svoja književna ostvarenja teme uzima iz usmene narodne književnosti, iz narodnih običaja i narodnog života uopće. Pisao je u skladu s prosvjetiteljskom koncepcijom književnosti, imajući u vidu najčešće izvanestetske ciljeve, naslijedivši u tome hrvatske (pa i bunjevačke) preporoditelje. „Proučavati narod, buditi u njemu narodnosnu svijest i odgajati ga u ljubavi prema svojoj domovini — to su bila glavna načela Ivana Petreša.”(6)

Dok su pjesme najčešće pune nacionalnog patosa, dotle će glavna karakteristika pripovjedaka bit humor. Petreš nije objavio niti jednu zbirku pripovjedaka ali „nam je ostavio pripovjedne proze i za više zbirke, koje je potpisivao svojim pseudonimima: Čudomil i Čongradac, pa je stoga i tako malo poznata.”(7) Među njegovim mnogobrojnim pripovjetkama ističu se **Vino do groba, Prokleta tintaroška, Polivanje, Svidodžba**. Ti Petreševi prozni radovi nisu zapravo pripovjetke u klasičnom smislu riječi, već su pretežno anegdote, nešto slično onom što danas uobičajemo zvati kratkom pričom. Kada se Petreš ne gubi u detaljima već se usredotočuje na samu anegdotu, kada je priča protkana humorističnim elementima uspijeva stvoriti izvanredno štivo. (8)

Za razliku od dramskih tekstova pripovjetke **Antuna Karagića**(9) ostale su u rukopisu (10). Premda je Karagić bio samouk i pisao je bez većih pretenzija, ipak, ne možemo reći kako nije bio svjestan nekih zakonitosti književnog stvaranja i dramske tehnike. On, kao i Petreš, neprestano je imao pred očima čitateljsku (ili kazališnu) publiku i njezine mogućnosti. Bilo je teško, s jedne strane, prilagoditi se ukusu publike, a, s druge strane, prosvjećivati, podučavati je, ukazati na njezine mane, zastarjela shvaćanja i nebrige za vlastitu nacionalnost. Ova dvostrukost udarila je pečat skoro svim Karagićevim djelima. Karagić dobro uočava probleme sela, seoskih gospodarstava i bunjevačke zajednice, ali se gubi u detaljima i ne nalazi prava rješenja. Motivi se stoga neprestano ponavljaju, likovi pripadaju istim tipovima bez vlastitih karakternih osobina. Temelj fabule uvijek čini ljubavni zaplet u kojem likovi moraju savladati određene prepreke kako bi ispunili i ostvarili svoje želje i čežnje.

Pripovjetke nam se čine kao predradnje ili skice za Karagićeva dramska djela. Poneki dio teksta djeluje poput prave didaskalije. Mnoge pripovjetke, kao na primjer **Đuvegija** ili **Dančo Somborčević** djeluju nedovršeno. Pripovjetke predstavljaju isti svijet koji možemo upoznati i u dramskim tekstovima Karagića, s tom razlikom da je ovdje posebice naglašen erotski element. Likovima najčešće upravljaju nagoni (strasti) što više i ne žele skrivati već pokušavaju živjeti prema svojim primarnim porivima (**Crne kobile**). Njihove postupke pisac pokušava psihološki motivirati ali bez većeg uspjeha. „Karagićeve novele su slobodniji naturalistički opisi stvarnih događaja, bez dubljeg poniranja u psihologiju osoba, no svakako zanimljiv pokušaj da se taj naš živalj i kraj uvede u svijet književnosti.”(11) Umjesto humora, što odlikuje Karagićeve dramske tekstove, ovdje nalazim tragičan ton koji proizilazi iz općeg moralnog propadanja prikazanog svijeta.

Autor obično dobro uočava problem, ali ostaje na razini anegdotskog pričanja, od svojih likova ne uspijeva načiniti karaktere, oni predstavljaju samo određene tipove (kao u usmenim narodnim pripovjetkama), jednom rječju, nisu pojedinci. Ima, međutim, u tim pripovjetkama nečeg od onog duha koji je već Josip Kozarac zabilježio u svojoj **Teni, Miri Kodolićevoj** i drugim sličnim pripovjetkama. Cjelokupni Karagićev rad zapravo na čudan način fiksira sudbinu bunjevačke zajednice koja može ići ukorak sa svijetom, ne može apsorbirati promjene pa se pokušava grčevito držati tradicije jer jedino u tome vidi zalog svog postojanja. Koliko je taj strah od „novog” bio opravdan svjedoči današnje stanje u hrvatskim selima Bačke.

(4) Poslije I svjetskog rata i nadalje je ostao uz svoje voljene Bunjevce u Čavolju. On je bio zapravo jedini kulturno-prosvjetni radnik Bunjevaca koji je svoj život i sudbinu vezao za Bunjevce i Šokce u Mađarskoj, te neumorno s perom u ruci vodio borbu protiv nepravde, za nacionalnu ravnopravnost i za kulturno uzdignuće svog roda.”

Marin Mandić: **Mjesto Ivana Petreša u bunjevačkoj prozi**, Prilozi kulturnoj i književnoj povijesti Srba i Hrvata u Mađarskoj, Poduzeće za izdavanje udžbenika, Budimpešta, 1982., 182.str.

(5) Geza Kikić: **Antologije proze bunjevačkih Hrvata**, Matica hrvatska, Zagreb, 1971., 213.str.

(6) Marin Mandić: **Mjesto Ivana Petreša u bunjevačkoj prozi**, Prilozi kulturnoj i književnoj povijesti Srba i Hrvata u Mađarskoj, Poduzeće za izdavanje udžbenika, Budimpešta, 1982., 188str.

(7) Geza Kikić: **Antologija proze bunjevačkih Hrvata**, Matica hrvatska, Zagreb, 1971., 213.str.

(8) „Ne može biti sumnje da je Ivan Petreš u svoje vrijeme bio najbolji književni prozaik, koji je počeo s romantičnim legendama o nesretnoj ljubavi **Lipa Mara**, dok je u svojim najzrelijim godinama napisao više desetina vrijednih poetskih novela.”

Geza Kikić: **Antologija proze bunjevačkih Hrvata**, Matica hrvatska, Zagreb, 1971., 213.str.

(9) Antun Karagić je rođen 1913. u Gari. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu a dalje se nije školovao već je ostao raditi na zemlji. Zbog svoje kulturne djelatnosti 1941. je uhićen s nekolicinom suseljana i interniran na neko vrijeme. 1944-1945. nalazi se među bačvanskim partizanima. Nakon 1945. aktivno sudjeluje u javnom životu Hrvata (Južni Slovena) u Mađarskoj. Nakon rezolucije Informbiroa (1948) lišen je slobode i osuđen na monitarnom procesu na višegodišnju robiju. S robije se vratio slomljen, umro je 1966. u Pečuhu, a pokopan je na groblju Sv.Roka u Baji.

(10) Autor ovog rada imao je uvid u sljedeće pripovjetke ljubaznošću gospodina Đure Frankovića kome se ovim putem zahvaljujem: **Crne kobile, Razbojnik, Đuvegija, Doktor Toni, Pored velikog jezera, Anka Berićeva, Služavka, Dančo Zomborčević**.

Stjepan Krpan u svojoj knjizi **Hrvatski uglednici u mađarskom Podunavlju** navodi iste pripovjetke s napomenom da se one nalaze u Institutu za književnost i teatrologiju JAZU, Odsjek za teatrologiju, pod naslovom **Devet igrokaza i osam novela, kutija AK**.

(11) Stjepan Krpan: **Antun Karagić (1913-1966)**, Hrvatski uglednici u mađarskom Podunavlju, Biblioteka Dunav, Tankonykiado, Budapest, 1991., 190.str.

(nastavit će se)

Mr Stjepan Blažetin

Iz radionice kreativnog pisanja

Iz sportske prošlosti Subotice

Počeci sporta na Paliću

Do danas se nije moglo utvrditi kada se i kako počeo razvijati sportski život u ovom malom mjestu, koje će kasnije biti nosilac i rasadnik mnogih sportova i istaknutih sportaša. Prema nekim podacima, prvo organizirano sportsko natjecanje održano je 16. svibnja 1846. Naime, toga dana održane su konjičke utrke u organizaciji „Subotičkog konjičkog društva”.

S obzirom na obilje sačuvanih podataka i arhivske građe, u mogućnosti smo sagledati sportski život na Paliću u razdoblju od 1880. do 1914. kojega slobodno možemo nazvati zlatnim dobom paličkog sporta, jer su se na Paliću održavale velike sportske manifestacije, koje je registrirala sva sportska javnost. Na tim natjecanjima u velikom broju sudjeluju najistaknutiji sportaši ondašnje monarhije.

Zahvaljujući materijalnoj pomoći veleposjedničke obitelji Vermes, na Paliću su sagrađeni odgovarajući sportski tereni, kao i hotel za natjecatelje nazvan „Achilleon” (Achileon), danas poznat objekt po imenu „Bagólyvár” (Bagoljvar, Sovina utvrda).

Braća Vermes — Lajos i Nándor, osnivaju i prvo gimnastičko društvo „Achilles Egylet”. Zahvaljujući tomu, a i velikom zalaganju entuzijasta, natjecatelja, kasnije mecene i dužnosnika Lajosa Vermesa u navedenom razdoblju organiziraju se velika međunarodna sportska natjecanja koja su u javnosti dobila naziv „Paličke olimpijade”.

Prvo organizirano sportsko natjecanje na Paliću odražno je 26. kolovoza 1880. Te godine u Subotici je utemeljeno Szabadkai Torna Egylet (Subotičko gimnastičko društvo), čiji je dopredsjednik bio Nándor Vermes, ozbiljan sportaš, odličan gimnastičar, biciklist i atletičar. Društvo je odmah počelo s radom i već 1880., prve nedjelje kolovoza, organizira prvo natjecanje, koje postaje tradicionalno. Natjecanja su se održavala na Paliću,

a značajku prvog natjecanja je teško odrediti, što je i razumljivo s obzirom na to da su početna iskustva bila mala ili skoro nikakva.

Na programu su bile tri discipline: hrvanje, u kome je pobijedio Zoltán Szkosa, i dvije atletske discipline, u kojima je pobjednik bio Nándor Vermes, s rezultatom 555 cm u skoku u dalj i 525 cm u bacanju kugle od 17,5 kg.

Prvo natjecanje donijelo je prve uspjehe, koji su podstakli organizatore da i sljedeće godine organiziraju slično natjecanje. Ono je održano 17. srpnja 1881., a natjecalo se u sljedećim disciplinama: boksu — pobjednik Miklós Klósa; mačevanju — pobjednik Nándor Vermes trčanju na 200 m — pobjednik Miklós Klósa; bacanju kugle od 17,5 kg — pobjednik János Racsmany s rezultatom 540 cm; hodanju na 7 km — pobjednik Nándor Vermes s rezultatom 45 minuta, a bio je pobjednik i u trčanju preko prepona na 200 m.

Ova natjecanja izazivaju veliko zanimanje i Palićani ih organiziraju i sljedećih godina.

Program natjecanja se mijenja svake godine, a broj natjecatelja se stalno povećava. Time, istodobno, raste i značaj natjecanja, koja ubrzo postaju najznačajnija u srednjoj Europi. Organizatori ih nazivaju „Paličke igre” ili „Paličke olimpijade”, što dokazuje da se olimpijski duh na ovom teritoriju javlja prije no što je Pierre Coubertin obnovio moderne olimpijske igre. Paličke igre su bile toliko značajne da su se prema njima određivali termini održavanja natjecanja u Budimpešti i Beču, jer se znalo da će najbolji natjecatelji u to vrijeme biti na Paliću.

Takva i slična natjecanja održavala su se na Paliću sve do 1914.

Ante Zomborčević

Numizmatika

Papirni novac Srbije za vrijeme Karađorđevića

Poslije dinastičke smjene, 1903. godine, prve novčanice u Srbiji izdane su 1905. Emitirana su dva apoena: od 20 dinara, isplativih u zlatu, i od 100 dinara, isplativih u srebru. Kako bi se razumljelo zašto je došlo do puštanja u opticaj novčanica s različitim podlogom, treba reći nešto o monetarnoj politici i odnosu koji je prema papirnom novcu postojao.

Prve srpske novčanice, koje su glasile na zlato, nisu se mogle dugo zadržati u opticaju, jer su ljudi žurili zamijeniti ih za zlato. Kasnija izdanja desetica (zvanih „banka”), koje su glasile na srebro, naišla su na dobar prijem, jer imaoći novčanica nisu žurili ih zamijeniti za srebro (to je metal manje zanimljiv za tezauriranje, gomilanje novca kod kuće). Narodna banka izdala je „srebrne novčanice” u znatno većoj vrijednosti nego što je bila srebrna podloga, zato što je gospodarski promet to zahtijevao, pa se kao dio pokrića koristila i zlatna podloga. Godine 1893. Skupština je odlučila da se novčanice imaju izdavati na osnovu onoga metala u kome se njihova isplata vrši. Višak srebrnih novčanica vremenom će se povući iz tečaja, a na njegovo mjesto doći će novčanice isplative u zlatu. Takva situacija nametnula je pojavu novčanica s različitim podlogom. Manji apoen imao je zlatnu podlogu, jer se s pravom smatralo da ljudi neće forsirati zamjenu za metal (dvadesetice u odnosu na prethodne „zlatne” novčanice, pedeseticu i stodinarku, bila je razmjerno

sitna), dok je krupniji imao srebrnu podlogu i zato se u njegov opstanak u promet nije sumnjalo.

Sljedeće izdanje novčanica potiče iz rujna 1914. To je bila „ratna novčanica” u srebru. U to vrijeme pravljena je novčanica od 20 dinara u zlatu i novčanica istog iznosa u srebru, dotiskavanjem teksta „u srebru” i sječenjem kutova. Ove novčanice najrjeđi su papirni novci karađorđevićevske Srbije, do njih se teško dolazi i, po pravilu, nađene novčanice u lošem su stanju.

Nakon prelaska Albanije i stacioniranja u Grčkoj, srpska vlada poručila je u Francuskoj novčanice za svoje potrebe. Ove novčanice bile su od 5 dinara, a glasile su na srebro. Imale su lik Miloša Obilića i za razliku od izdanja iz 1914. bile su vrlo solidno izrađene. Tiskane su onako kako se to radilo u Francuskoj. Naime, svaka nova količina nosila je datum tiskanja tako da na ovim novčanicama nalazimo razne datume iz godine 1916. i 1917. Novčanicama od 5 dinara iz 1917. završava se emisija aktivnost Kraljevine Srbije.

Ante Zomborčević

Gojaznost I.

Sama definicija gojaznosti i do današnjeg dana ne postoji kao opće prihvatljiva u poimanju te poremećene tjelesne težine. U načelu je riječ o povećanju udjela tjelesne težine (na račun povećanja udjela potkožnog masnog tkiva, što se za muški pol odnosi za oko 20%, a ženski pol oko 25%, a sve se to svodi na ukupnu tjelesnu težinu).

Kod nas je uopće prihvaćen pojam normalne i idealne tjelesne težine, s tim da većina ljudi prihvaća jednu od definicija, koja je ustaljena, da je normalna tjelesna težina izražena po formuli: tjelesna visina umanjena za 100. No, ta formula ima nedostatak za osobe koje su rastom ispod 150 cm ili su više od 180 cm.

Povećanjem težine potkožnog masnog tkiva dolazi i do samog povećanja tjelesne težine. Kako bi se ustanovila veličina potkožnog masnog tkiva vrše se i mjerenja, kao, primjerice, aparatom koji se zove **kaliper**, a mjerenja se vrše uglavnom iznad bokova i to u centimetrima, kako bi ustanovilo odstupanje od normalne kožnog nabora u odnosu na standardne veličine, koje su ustanovljene statističkim mjerenjima veće populacije stanovništva. Premda postoje razne tabele i podaci u vezi s normalnom i idealnom težinom, pa se i prema tome parametri razlikuju, a napose u raznim skupinama stanovništva, pa se tako ne mogu realno primjenjivati i u našoj sredini.

Dijagnoza gojaznosti se uglavnom uspostavlja na taj način, kad tjelesna težina prelazi, gledajući u postotcima, 10%-20% utvrđene normalne (idealne) tjelesne težine, a u slučajevima kada prelazi preko 50%, govorimo o ekstremnoj gojaznosti, a svaka vrsta gojaznosti donosi svakojake, a uglavnom, poznate komplikacije.

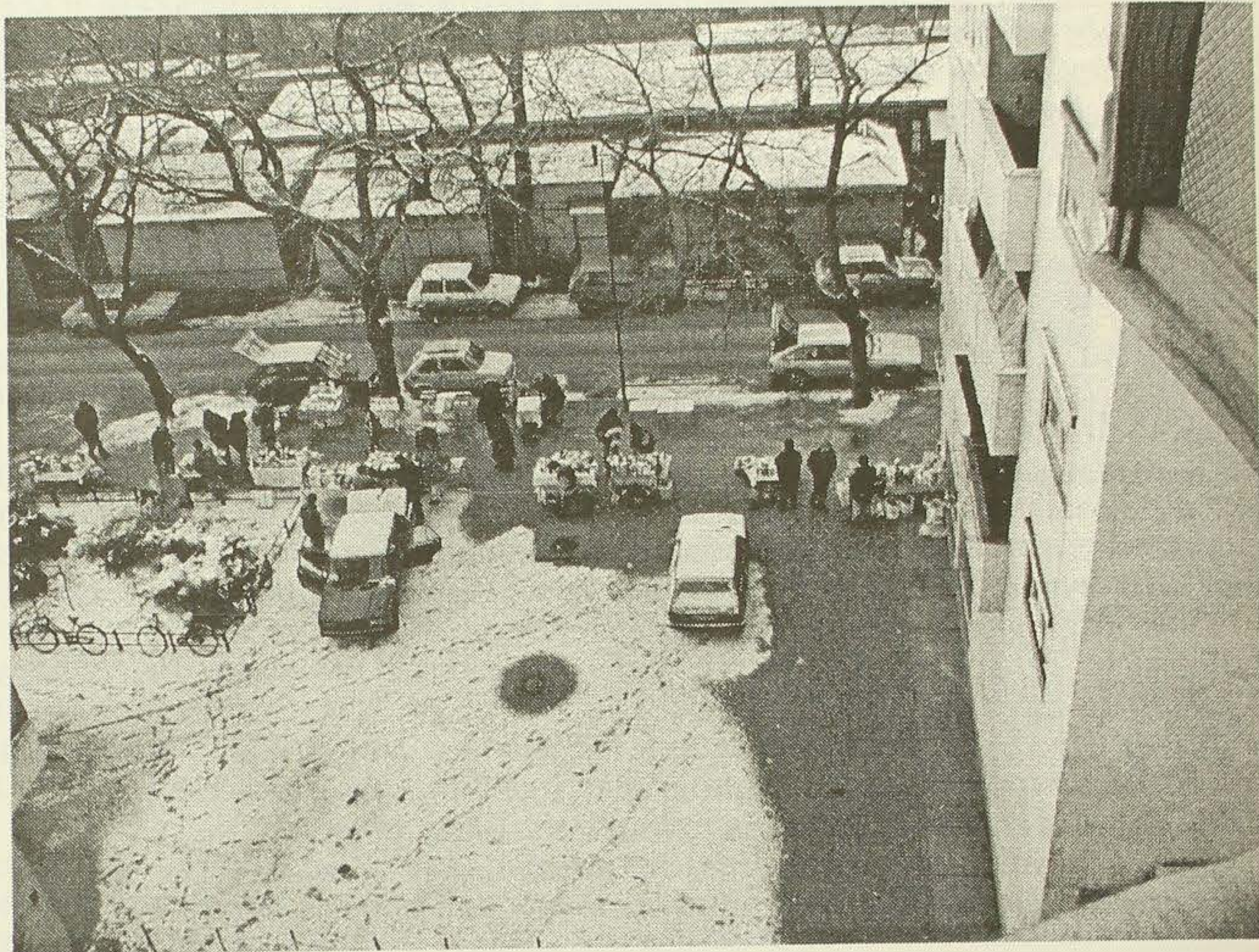
Prigodom svakog uspostavljanja dijagnoze gojaznosti, treba biti vrlo oprezan, jer povećanje tjelesne težine može se odnositi i na povećanje na račun mišićnog tkiva, ili o pojavi raznih endema (povećanje količine tečnosti u organizmu, a da se to povećanje tjelesne težine ne odnosi na račun povećanja masnog tkiva).

Rasprostranjenost (epidemiologija) gojaznosti kao poremećaja povećanja tjelesne težine, među pojedinim narodima i narodnostima nije podjednako zastupljena. U domaćoj literaturi o našim krajevima postoje veoma oskudni podaci u promatranju pojma gojaznosti.

U našim krajevima, prema literaturi dosad poznatoj, istraživanja po

pitanju gojaznosti, najprije su započela u Vojvodini, te se nakon antropometrijskih mjerenja: visina, tjelesna težina, veličina kožnog nabora itd. došlo i do sljedećih podataka: da je u Banatu nađena gojaznost kod ženskog pola u 36,5%, a kod muškog pola u 26,5%. U Srijemu je pronađeno da je odstupanje od normalne (idealne) tjelesne težine kod

taloženja potkožnog masnog tkiva. Unos energije, njeno deponiranje i odbacivanje regulirani su i samim mehanizmom sitosti i gladi u želudacno-crijevnom traktu, kao i hormonalnom regulacijom uz sudjelovanje i samog CNS (centralnog nervnog sistema). Ne treba zaboraviti da i pojava gojaznosti može biti uzrokovana i familijarnom ge-

ukupnog stanovništva za 44,2%, a uopće je uočeno da je gojaznost sve češća u starosnoj dobi od 25, pa do 55 godina starosti. Životni vijek gojaznih osoba, prema statističkim podacima, je znatno kraći u odnosu na normalno uhranjene osobe, pa je tako sve češći infarkt srca sa smrtnim ishodom, kao i moždani udar — infarkt (apopleksija) sa jednostranom ili obostarnom oduzetošću, kao i ostale komplikacije, koje ćemo navesti u sljedećem broju.

U odnosu na spolove gojaznost je češća kod ženskog nego kod muškog. Dokazano je da kod gojaznih ljudi isti unos povećane količine masti i ugljikohidrata, kao i visokoočišćenih šećera, a uz to, prema ispitivanjima, dokazano je da je gojaznost u većem postotku kod seoskog nego kod gradskog stanovništva.

Sama pojava gojaznosti uglavnom nastaje zbog povećanog energetskeg unosa u organizam, a istodobno i smanjenjem energetske potrošnje. Gojaznost se može pojaviti i kod normalne ishrane, ali sa smanjenjem energetske potrošnje, čime dolazi do

netskom sklonošću (predispozicijom), a koja ne mora rezultirati i samom gojaznošću. Uz to još treba navesti da do pojave gojaznosti mogu dovesti razni faktori kao što su razni stresovi, socijalno-ekonomski stanje itd.

(nastavit će se)
Dr. Nenad Jakšić

Maksima Gorkog 26

Toth-optika
SUBOTICA

Telefon: 551-045

RADNO VREME:

Radnim danom	9.30-12.00
	16.30-19.00
Subotom	9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:

- 10% popusta kod gotovinskog plaćanja
- plaćanje u više rata
- mogućnost žiralnog plaćanja

...penzionerski moza(i)k ...

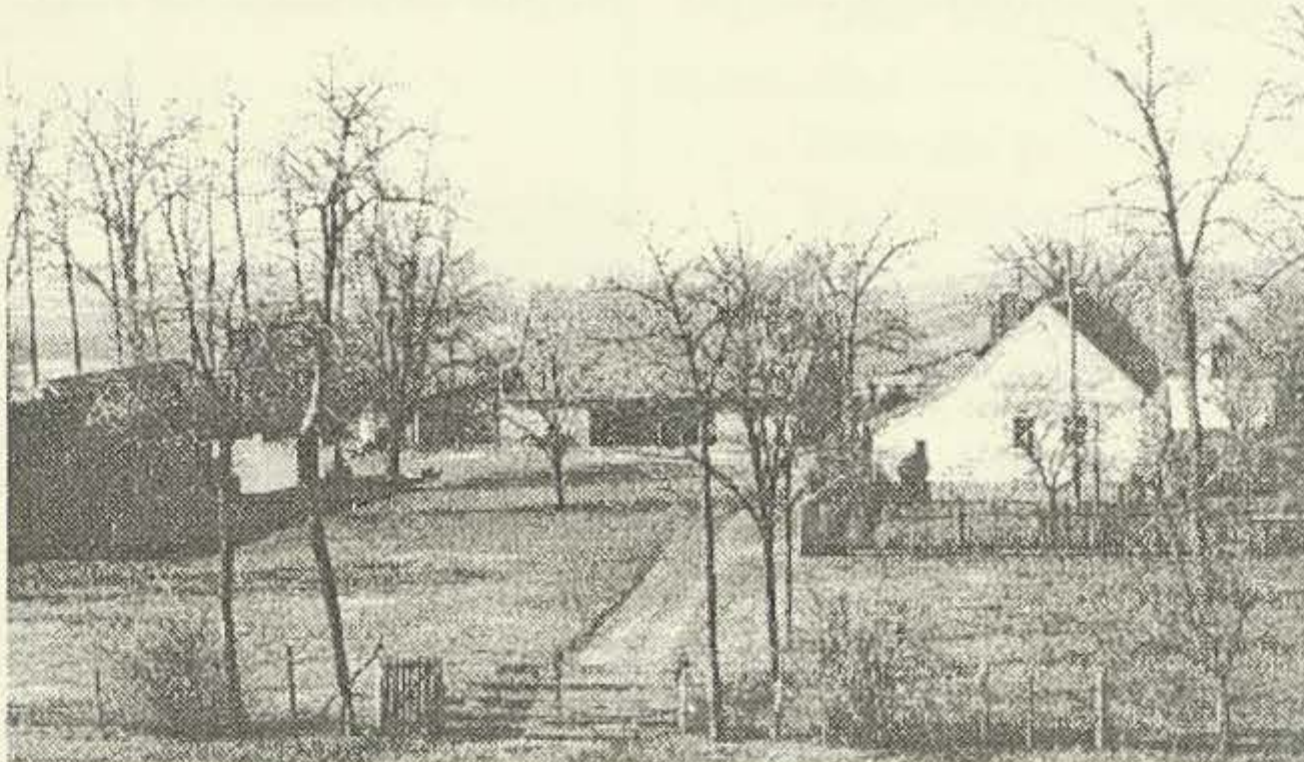
Korisno je biti koristan

Jeste, gadno je tamo dole. Tamo, u — kako je ono zovu — Južnoj našoj pokrajini. Naši kažu da ja to oduvek bila naša (i ja tako mislim), a oni drugi, da je to njihova. Zbog toga, znamo, tamo se događa... svašta. Kad i da li će taj problem biti rešen, izgleda, niko ne zna. Baš niko? E, da nije mene! Jer, ja znam. Moj penzionerski mozak meni govori da bi baš mi penzioneri tu stvar mogli da rešimo časkom! Samo da se nas neko setio. Ali nije. Da jeste, korist bi bila višestruka. Najmanje — trostruka.

K o r i s t p r v a. Prvo — mobilizacija. Ali, selektivna: mobilisani bi bili samo mi, mi penzioneri. Oni pokretni. I, pravac — jug naše Juge, tamo gde se ponajviše puca. A tamo — s obzirom da mi ne bi bili baš u vrhunskoj formi, i s obzirom da je i biologija već dugo, dugo u nama radila svoje — oni tamo protiv kojih bi krenuli, oni bi nas (šta bi drugo?) — nametice potukli! Pokokali. Jedva da bi ko ostao živ. E, al onda bi ovi naši, naši glavaši, počeli vikati:

— Vid'te, ovi ubijaju naše starce! Starce nam ubijaju! Čuju to Evropa i Amerika, naroguše se — znate već

kakvi su oni strogi kad se tako nešto dešava — i onima tamo gromoglasno podviknu ono njihovo — STOP! I, odmah počnu da ih bombarduju. Ne nas, njih! Ali, za svaki slučaj, udare njima još i sankcije, al one pravedne.

Ne nama, njima! A, zna se, kad je neko non-stop bombardovan i još pod sankcijama, njemu nije više do ratovanja. Siguran sam, svi bi se oni odmah predali! I — gotovo. Ta naša stvar tamo dole, zauvek bi bila rešena! A ko je najzaslužniji za sve to? Mi, mi penzioneri! Pa da.

K o r i s t d r u g a. Što jeste, jeste — mi penzioneri smo se, ko zna zbog čega, vrlo namnožili. Preterano. Postali smo i postajemo sve veći problem... svima. Državi, ekonomiji...

Možda i ekologiji? Zato, ta masovna (gore pomenuta) likvidacija nas penzionera, bila bi pravi spas za Državu. Bilo bi to, da tako kažem, svojevrsno pročišćenje, pročišćenje našeg društva. Reciklaža. (Ovo bi bila ta druga korist. Međutim, po svom značaju za Državu, ova korist je od prvorazredne važnosti i trebala bi biti na prvom mestu. Ali, je li, ja ipak moram slediti neki... logičan razvoj događaja).

K o r i s t t r e ć a. I mi penzioneri, i mi bismo imali korist u svemu tome! Jer, posle onog (više nego) desetkovanja nas penzionera, oni koji bi (slučajno) preživeli, živeli bi ko — bubreg u loju! Odužila bi se nama naša majčica... Država. Siguran sam: penzije bi konačno dobijali — redovne. I, redovno. Možda i unapred. A nije isključeno da sve nas (preostalu nekolicinu) pokažu i na TV! Kad nam ono On bude delio ordenje...

Sad kažite, nije li to jedinstvena prilika da i mi penzioneri, jednom u životu, budemo nekome i nečemu korisni? Zato, čudi me da se nas niko nije setio. Ali, čini mi se, još nije kasno. **Marko Subotički**

Aforističke sentence

— Biti grešan znači robovati čulima i željama uma. Odbacivanja ovih, degradirajućih okova postiže se kroz neiscrpnu životnu borbu. Osloboditi ih se znači — dodirnuti savršenstvo.

— Svi smo mi djeca rata; vodimo bitke od rođenja do smrti.

— Lijepa naša kugla zemaljska — tržnica je prava; svaki artikl svoju cijenu ima.

— Svatko od nas doživljava savršenstvo života na nesavršen način.

— Iskustvo je dijete neiskustva, ali je majka znanja.

— Radoznalost i vjera su osnovne pokretačke sile u čovjeku.

— Tek kad vidend dođe, shvatimo da još jedan neradnički tjedan prođe.

— Cijela kozmičko-materijalna kreacija, koju sačinjavaju bezbroj zvijezda i isto toliko oblika života, nalikuju meteoritu: bljesnu i nestanu, jer neizostavno podliježu neizbježnom i najjačem nagrizajućem zubu — zubu vremena.

— Najveća anomalija čovječanstva jest veličanje vlastite malenkosti.

— Gordost je truli ponos.

— Ni jedna patnja nije uzaludna.

— Alfa i omega života je naučiti kako da učiš.

— Patnja je životna tablica množenja.

— Ako čovjek želi biti postojana uma i inteligencije, mora imati čvrstu vjeru u vlastitu vjeru.

— Netko je toliko patetičan da te natjera na smjeh.

— Religija je oplemenjivač ljudske duše.

— Uvijek imaj snage i hrabrosti prihvatiti sudbinu onakvu kakva je, bez amosažaljenja.

— Ako želiš iskreno i predano voljeti, moraš proučiti i shvatiti mržnju.

— Najpoučniji aforizmi su plodovi osobnog iskustva.

Davor Skenderović

Na lađi za D., ožujak 1843.

Komedija koju despotizam izvodi s nama, opasna je isto tako i za njega, kao što je tragedija bila Stuartima i Bourbonima. I čak ako dugo vremena ne bismo ovu komediju smatrali onim što ona jest, ona bi ipak već bila revolucija. Država je suviše ozbiljna stvar da bi se iz nje mogla praviti lakrdija. Možda bi brod pun ludaka mogao dosta dugo ploviti po volji vjetrova; no on bi plovio ususret svojoj sudbini zato, jer ludaci to ne bi vjerovali. Ova sudbina koja je pred nama jest revolucija.

Karl Marx

TISA

Suprotna obala je bila strmo nagnuta u njegovom vidokrugu. Tanka žuta crta peščane plaže je naglašavala nagib u kontrastu prema šumi i vodi Tise. Ian je visio na drugoj prečagi metalne ograde senčanskog keja blago se klateći. Rano prepodnevno sunce je zamagljivalo vidik, ali mu to nije smetalo. Svojom dečačkom maštom je izoštravao sliku banatske strane. Iz sigurnosti kamenitog keja i zaštićen ogradom zamišljao je kako se probija kroz bodljikavo šipražje kupina i oprezno se prikrada velikom Džou da ga savlada. Bio je toga trenutka Tom Sojer ili Haklberi Fin, junak iz knjige koju je upravo pročitao sedeći u kolicima svoje sestre u uglu kuhinje. Ništa mu nije smetalo što se komšinica podsmevala njegovoj zadubljenosti u crne korice tajanstvene priče.

Sada je bio slobodan, snažan i hrabar kao njegovi junaci iz knjige. Lutao je suprotnom obalom u velikom pothvatu bez naslova. Tisa je bila Misisipi. Mašta i stvarnost su se mešale kao vrtlozi vode protičuće reke. Lutao je po tim vrtlozima kao dobro znanim hodnicima. Bio je to njegov svet.

— Ha, tu si majstore! — trže ga uzvik jednog od pecaroša niže njega na obali. To je čika Milan, njegov pajtaš pecaroš. U trenutku nestade junačke slike. Brzo se prebacio preko ograde i spustio niz strmu obalu. Riba se zakačila!

Tiho se približio poznatoj kariranoj košulji iza koje se krilo dobroćudno lice čika Milana. Voleo je da sedi i gleda kako on strpljivo satima čeka da se štap savije i da započne borba za izvlačenje još nevidljivog plena.

— Ova će biti prava, Iane! — osetio ga Milan ne osvrnuvši se. Nastavio je vešto da zateže i otpušta najlon zamarajući još nevidljivog protivnika. Na mestu gde je tanana nit nestajala u dubini stvarali su se talasići označavajući grčevitu borbu vodene životinje. Nešto je počelo da se nazire u mutnoj vodi, ali nije bilo tako veliko kako se učinilo u prvi mah.

— Majku mu poganu! Opet ova dosadna mrcina. — gundao je pecaroš dok je snažnim trzajem izbacio rečnog raka na kamenitu obalu. Ian se radovao tom plenu. Ribolovcima je beskoristan. Žato je uvek njemu bio namenjen. Riba je uvek bila zanimljiva samo odraslima. Oni su planirali kakav će paprikaš ili pečenje da se priredi od ulova. Rak je bio dosadan kao ulov, zbunjivao je snažnim trzajem. — Hajde otkači tu dosadu i sklanjaj je od mene.

Ian vešto zahvati raka oko bokova da ga ne dohvati kleštima i otkači udicu. Više ga pecanje nije zanimalo. U maloj lokvi pored obale džarao je raka štapom i posmatrao kako se kreće, dva napred tri nazad. Nikuda tako ne može stići.

Igra je trajala sve dok Milanu nije dosadilo stajanje uz nepomične štapove. Onda je rak završio pod njegovom cipelom. Ian je sa gadenjem gledao kako spljoštena životinja tone u vodu. Nije smeo da se pobuni jer je znao da su pecaroši sujeverni kada ulove raka. Dva napred, tri nazad.

Kada je ostao sam, produžio je obalom do kraja grada koji se završavao kod silosa. Tamo je počinjala šuma u koju nije smeo da kroči. Bila je tajanstvena kao i ona pored Misisipija.

Tisa je tiho tekla noseći svoje mutno žutilo prema dalekoj krivini gde je nestajala u zeleni horizont. Znao je da to nije kraj tajanstvene reke. Bio je više puta iza te krivine kada su čamcem išli na pecanje. Ali iza te krivine je bila druga još dalje. Kao da se reka krije od vidika krivudajući da zavara svoj put.

Tamo su nestajali i veliki beli brodovi koji su ga pozivali svojim sirenama da istrči na kej i gleda neke nepoznate ljude kako se muvaju po palubi kao da rade nešto važno. Kako im je zavideo što putuju prema tajni krivina!

Tisa. Nevelika reka koja je fascinirala i plašila istovremeno. Leti za lepog vremena bila je pitoma, smirena u svom toku blago se talasajući. No, znao je da u svojim dubinama krije podle jame u koje se iznenađeno upada i tone u sve mračniji ponor nedokučivog dna. Doživeo je to daveći se jednom u toj žutoj vodi.

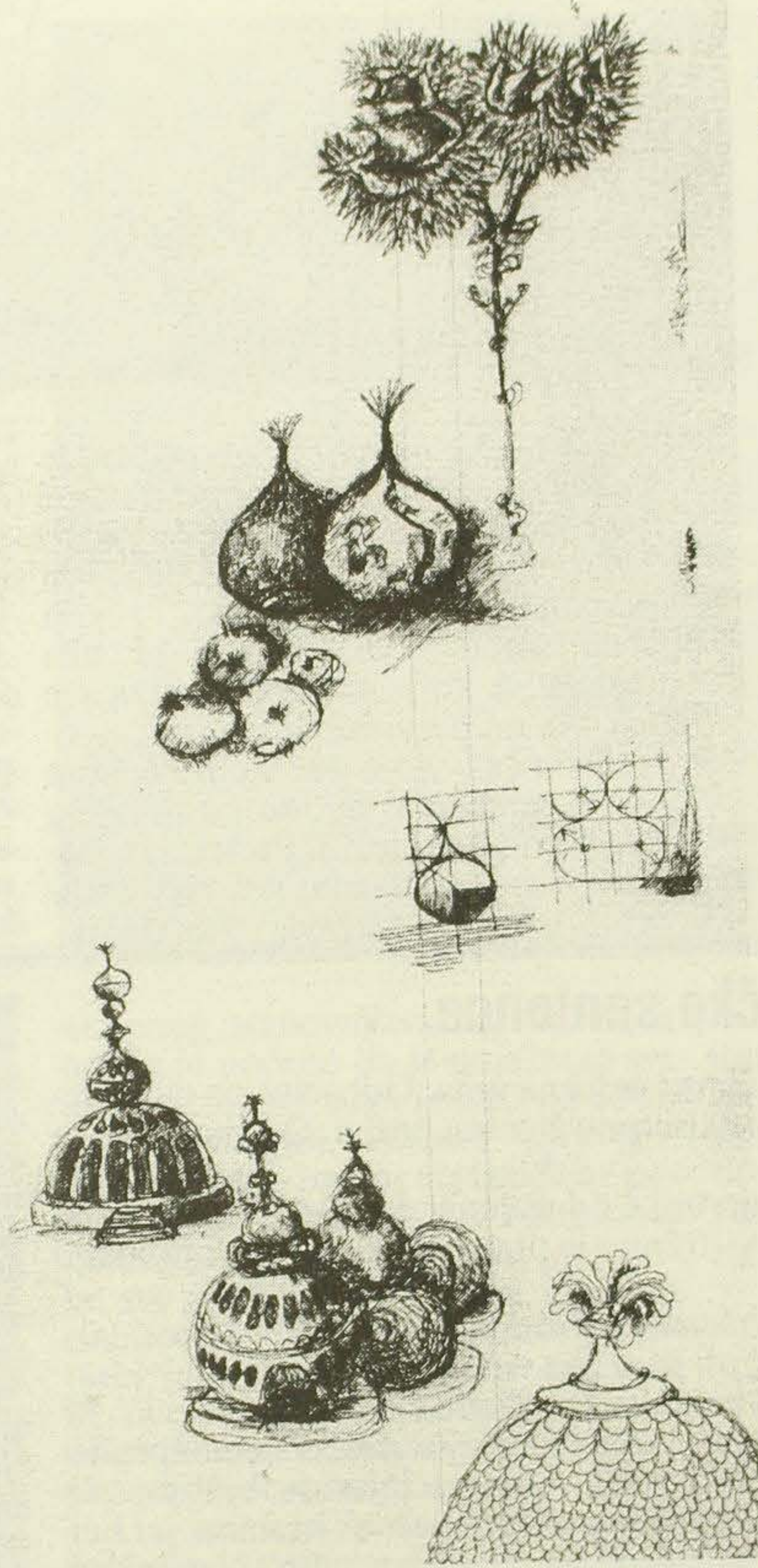
Tisa cveta! O, kako je to bio lep prizor. Tisin cvet je pokrivaio horizont tako da se nije videla suprotna obala. Tanke opne prelepih insekata oslobođenih za jedan dan života pokrivala su površinu vode i činile je prozirno belom. Jedini dan u godini reka je bila razuzdano lepa, nestašna i pitoma. Kao da je negirala svoj namrgodeni lik u sivim jesenjim danima ili opasno škripanje sudarajućih santi u zimu. Tada je nije voleo. Izbegavao je da posećuje ogradu keja kada je led okivao vodu. Samo je jednom, kada je brat od strica bio u poseti, išao do same obale, do leda. I onda ga je bilo strah. Ne toliko od reke. Brat je bio namrgođen i zastrašujuće zamišljen. Čuo je neke nerazumljive rasprave koje je vodio sa njegovim ocem. Bilo je nekih ozbiljnih problema sa tim bratom, ali ih on nije razumeo. Osećao je samo jezu kada se on približio samoj obali i pokušavao da nogom dohvati mimoilazeće sante. Imao je osećaj da on namerala da se baci u ledenu vodu. Obuzamao ga strah da će čudljiva reka da mu proguta tog nepoznatog brata, a on je želeo da mu se približi, da mu pokaže lepši deo reke. No, bila je zima.

Mnogo kasnije, daleko od Tise, u subotičkoj gimnaziji je shvatio da je sve bilo istina. Kada je otkrio Tisu I, Tisu II, Tisu III, prelepe pesme koje je drugi pisao kao njegovo sećanje, shvatio je da je reka kao magnet privlačila ljude i terala ih da osećaju kako je ona htela, kako je tog trenutka izgledala.

Uvek je bila prisutna makar se sankao u dalekim ulicama kaceci se krišom za velike saonice sa konjskom zapregom, ili kada je krao suncokret kroz prozor magacina, ili vodio bitke sa protivničkom stranom ulice u malom parku, na čistini pored crkve.

I onda, mnogo kasnije, ostala je tajna. Neotkrivena, nedokučena, bliska, a opasna. Tisa detinjstva zauvek zatvorena u korice sećanja.

(Odlomak iz romana)
Ivan Hegediš

Aforizmi

- Ako vas partija jako prigrli, morate odlijepiti.
- Prepoznao se u knjizi, a u njoj nema fotografija.
- Nisam mogao propasti. Bio sam pod ledom.
- Nisam bolestan, a netko me stalno pazi.
- Oni koji su osuđeni na smrt vješanjem, umiru bar na zavidnoj visini.
- Griješimo mislima. Emocije nas zavode.
- Došli smo u ćorsokak. Sada više nećemo griješiti.
- Sreća nam se osmijehnula. Cinično.
- Nisam na spisku, a oni meni sve po spisku.
- Što dalje idemo oni nas sve manje primjećuju.
- Naša imitacija života je original.
- Oni koji su udareni, lupanje im nije nepoznato.
- Svako moje kretanje za njih je skretanje.
- Ako ostavljate nevidljiv trag, nitko vas ne može zbrisati.
- Sreća nam je okrenula leđa. To je jedina šansa da je ugrabimo. — Onaj tko ima petlju nije mu sve ravno.
- Njegovi pogledi smanjuju naše vidike.
- Što je zemlja manja, više je usitnjujemo.
- Moje su knjige prazne. Pišem za nepismene.
- Cilj nam je vidljiv. Start smo izgubili.

- EU nam vraća povjerenje. Oni su pošteni pronalazači.
- Mi smo uvijek iza reda. Nitko nas ne vidi.
- Dok nam je glava puna svega, džepovi su nam prazni.
- I najmanja zemlja na svijetu piše se velikim slovom.
- Mnogi uvaženi biznismeni izmiruju svoje račune prebijanjem.
- Ja nisam kriv. Ne saginjem se!
- Ja sam zelen da bih razumio šta su crveni.
- Dok nam je teorija bila bogata, praksa nam je bila siromašna. — Naš pokret čvrsto stoji na mjestu.
- Duboke promjene nisu vidljive na površini.
- Kad sam se upoznao, nisam se mogao prepoznati.
- Dok sam mislio nisam mogao da vas smislim.
- Ako vas podvuku, znajte da ste izbrisani.
- Djecu učimo krive linije, a kasnije od njih očekujemo da budu na pravoj liniji.
- U našem centru nalaze se samo mediokriteti.
- Ako dopustite da vas čerupaju, znajte da nećete od njih više odletjeti.
- Ako vas zaokruže, niste više nula. Dujko Runje

Retorika u službi prizemlja

Qualis homo ipse est, talis est eius oratio (Kakav je čovjek, takav je i njegov govor)

Rekao je dobri, stari i mudri Ciceron. Međutim, te njegove povijesne riječi u mnogome su devalvirale, napose u ovo naše vrijeme. Dostatno je da na scenu izade neka retorička faca, pa da mi slušatelji, odnosno gledatelji, budemo prosto omadijani prefinjenim izričajem dotičnog „retorikanca”. Još ako je govor izveden eufeničnom, dubokom intonacijom, nema tog „naivnologa” koji će odoljeti. Pod njegovim utjecajem stvaraju se idealizirane slike o mirnoj zbilji. Govornik, pak, osjetivši pozitivno strujanje oko sebe, još više pojačava pritisak na medij, i **finis santificat media** je zadovoljen. Ne bi tu bilo problema da je ono što je rečeno istinito i da je rečeno u dobroj namjeri. Međutim, dobra namjera je upravljena samo za postizavanje vlastitih ciljeva: ubijediti puk da ono što jeste — nije, a ono što nije — jeste. Naravno, opet u svoju korist. Postojimo u vremenu gdje se minhauzenski sindrom toliko odomaćio u našem biću, a da se i ne križamo kad tako nešto čujemo i olako to progutamo. Da, ali sada nastupa problem s probavom kod ljudi čiji probavni trakt ima vezu s razumom.

Ne bih htio ulaziti u statističke nalaz i prejudicirati postotak između „za” i „protiv” shvaćanja takvog diskursa, nego napominjem da postoji velik broj i takvih umova koji to ne uzimaju „zdravo za gotovo”.

Prisjećam se iz mlađih dana kada smo svi skupa gledali filmove, recimo, trilerskog žanra, pa smo se prosto natjecali da prije kraja filma otkrijemo zakamufliranog prijestupnika u tom filmu. U obje kategorije tih mladih ljudi nailazilo se na pravo sherlockholmsko rješenje pomenutih enigmi. Ili drugi primjer: išli smo na nogometne utakmice i pri tom prognozirali rezultate tih utakmica, i u mnogim slučajevima, i pogadali. Čak smo uočavali različite namještaljke tih rezultata, odglumljenih prekršaja, itd.

E, sada, pitam se, gdje im je ondašnja logika koja bi im dobro došla u poimanju današnje političke zbilje. Zar je izbljedjela ili naišla na nevidljiv bedem „opcine” (opsjene), koja, eto, veoma učinkovito djeluje na njihove cerebralne sustave. Ako pokušamo dati objašnjenje zbog opredjeljenja nekoj ideologiji koja im donosi neke materijalne koristi, prihvaćam, iako ne odobravam takav stav. Međutim, što ako tog nema. Gdje onda tražiti objašnjenje?! Možda na tom temelju rade znanstvenici kvantne mehanike kao što su M. Planck, N. Bohr... da ne idemo u okultne sfere C. G. Junga i njemu sličnih. Zato, prijatelji moji, da se ne služimo načelima vivisekcije vašeg duha, dobro se zamislimo, sebe radi, što je tu ishodište, a što izvorište tog cilja odnosno namjere?

Željko Skenderović

Bibliografija:

POEZIJA

- Broj 1 — Jakov Kopilović, „U brazdi rođen”
 Broj 2 — Frano Alfirević, „Tuga cirkusa”
 Ante Sekulić, „Oko salaša”
 Broj 5 — Ivan Prčić, „U visinu”
 Broj 6 — Pavao Bašić, „Visokokvalifikovan”
 A. B. Šimić, „Opomena”
 Broj 7 — Denis Rashiti, „Kiša”
 Aleksa Kokić, „Orači”
 Miloš Crnjanski, „Priča”
 Ogden Neš, „Ustajem sad i idem”
 Broj 8 — Jakov Orčić, „Susret”
 Miroslav Krleža, „Čežnja”
 Broj 9 — Dezső Kosztolányi, „Čudesno leže oni tu”
 Ante Zolnanić, „U suton”
 Slavko Matković, „Kako ću umreti iznenada”
 Broj 10 — V. Petković Dis, „Nirvana”
 Ivan Pančić, „Ko peršin u suši”
 Broj 11 — Jorge Luis Borges, „Zarobljenik”
 Petko Vojnić Purčar, „Violončelo”
 Branko Miljković, „Goran”
 Ivica Čović, „Molitva”
 Broj 12 — Trifun Dimić, „Jedno jutro ustao sam zorom”
 Antun Gustav Matoš, „Utjeha kose”
 Milovan Miković, „Zemlja”
 Broj 13 — Marija Šimoković, „Mala pjesma”
 Vladimir Brguljan, „Ja žedan”
 Petar Vuković, „Dlan”
 Lazar Merković, „Boru na vrhu”
 Zdenka Kovač, „Nesklad”
 Lazar Francišković, „Opaklija”
 Broj 14 — Petar Vukov, „O graditelju”
 Adrijana Doro, „Bez naslova”
 Broj 15 — Vesna Parun, „Svjedoci”
 Marija Šimoković, „Moj Bog”
 Broj 16 — Dobriša Cesarić, „Balada iz predgrađa”
 Ružica Vidaković, „Lopoč u cvetu”
 T. Žigmanov, „Vječni smrad”
 Broj 17 — Slavko Mihalić, „Samo san, moji kapetani”
 Ladislav Kovačić, „Znam”
 Broj 18 — Ivan Slamnig, „Ubili su ga ciglama”
 Dr. Jasna Melvinger, „Kao ocean ti o meni snatriš,”
 Broj 19 — Zvezdana Asić Šarić, „Molitva”
 Broj 20 — Silvije Strahimir Kranjčević, „Slušao sam”
 Robert Tilly, „Toliko prosto”
 Broj 21 — Aleksa Šantić, „Muzi”
 Krešimir Vranjić, „Bio bih sretan”
 Broj 22 — Federico Garcia Lorca, „Pjesma konjanika”
 Attila József, „Čista srca”
 Zvonko Sarić, „Znaš to i sam ako si već
 umro par puta”
 Milan Krmpotić, „Na Pašu”
 Broj 23 — Slavko Mihalić, „Na sagu, buljeći u sebe”
 Ante Vukov, „Polijetanje”
 Broj 24 — Pero Zubac, „V”
 Lazar Francišković, „Bujoklas vode”
 Broj 25 — Gustav Krklec, „Bezimenoj”
 Hinko Zlomislić, „Goli”
 Broj 26 — Endre Ady, „Nova žetelačka pjesma”
 Laura Kovač, „Nešto što samo ti znaš,”
 Miroslav Krleža, „Početak”
 Broj 27 — Dragutin Tadijanović, „Visoka žuta žita”
 Antal Zákány, „Noć”
 Miroslav Krleža, „Mora biti smion”
 Broj 28 — Jaque Prevert, „Borba s anđelima (1946)”
 Imre Csepely, „Ja sam paor”
 Ivana Katalinić, „Bilo bi bolje”
 Broj 29 — Vesna Krmpotić, „Glas vode u rijeci”
 Matija Molcer, „24 haiku”
 Ivan Vujković Lamić, „Kad bih imao moć”
 Broj 30 — Vasko Popa, „Pesma mlade istine”
 János Urbán, „Dioba”
 Broj 32 — Vladimir Nazor, „Galeb”
 László Gaál, „Dvije pjesme”
 Broj 33 — Dragutin Tadijanović, „Visoka žuta žita”
 Broj 34 — Jure Franičević — Plačar, „Kad umire čovjek”
 István Laták, „Nada”
 Broj 35 — Miodrag Pavlović, „Čovek u samotnoj kući”
 József Pap, „Harlekin razgoličena lica
 Andrása Hangye”
 Josip Temunović, „Molba u jesen”
 Broj 36 — Vojislav Sekelj, „Ne”
 Tin Ujević, „Notturmo”
 Károly Acs, „Pjesma umjesto tišine”
 Mirko Kopunović, „Nada”
 Broj 37 — Grigor Vitez, „Epitaf”
 Tomislav Žigmanov, „Dno”
 Ferenc Fehér, „Nekadanja vetrenjača”
 Broj 38 — Frano Alfirević, „Tuga cirkusa”
 Milan Stevanov, „Odbjegla”
 József Gulyás, „Zidna ura”
 Broj 39 — Lazar Merković, „Pred vratima vremena”
 Antun Gustav Matoš, „Suza”
 Matija Molcer, „Bljesak vječnosti”
 Branko Miljković, „Prijatelju putniku”
 Mirko Kopunović, „Rastanak”
 Milovan Miković, „15. sonet o sonetima”
 Marija Šimoković, „Pomireni u utrobi grada”
 Vladimir Stevanov, „Buđenja”
 Ivan Pančić, „Podne”
 Vojislav Sekelj, „Sada znadeš sve”
 Tomislav Žigmanov, „Tri metafizičke
 činjenice”

- Zlatko Skenderović, „Ostao sam”
- Broj 40 — Vladimir Brguljan, „Fantazmagorija”
Drago Ivanišević, „Nevidljivi mostovi”
Ottó Tolnai, „Uskoro ću iznijeti klizaljke”
Jozo Matijaca, „Odmor”
- Broj 41 — Đula Milodanović, „Prelo”
Károly Jung, „Podlokano vrijeme”
- Broj 42 — Vlado Gotovac, „Ljubav kao testamenta”
Magdolna Danyi, „Trezveni večernji planovi
u jedan jalov sat”
- Broj 43 — Miroslav Slavko Mader, „Stvar”
István Brasnyó, „Bolesni liječnik”
- Broj 44 — József Podolszki, „Fedra”
- Broj 45 — Drago Ivanišević, „Nevidljivi mostovi”
János Sziveri, „Besplatan cirkus za fabriku
maka”
- Broj 46 — Pierre Jean Jour, „Na padini”
Stevan Raičković, „Majka nad zavejanim
uspomenama”
- Broj 47 — Vladimir Brguljan, „Oproštaj s prazninom”
Žarko Rafajlović, „Sunčani sat”
Vlado Gotovac, „Lazareva pjevanja”
- Broj 48 — Mileta Donović, „Stigoh pre polaska”
Miroslav Krleža, „Smrt karnevala”
- Broj 49 — Branko Miljković, „Vesela pjesma”
- Broj 50 — Dujo Runje, „Rijeka”
Jozo Matijaca, „Prejake...”
Matija Molcer, „Bucke”
Marija Šimoković, „Ni smrt nije jedna”
Petko Vojnić Purčar, „Jezera”
- Broj 51 — Lazar Merković, „Na kraju”
Mirko Kopunović, „Pjesma — Lazaru
Merkoviću”
- Broj 53 — Josip Sever, „Prostrano sagorijevanje”
- Broj 54 — Jasna Melvinger, „O Scili i Haribdi”
- Broj 55 — Branko Miljković, „Dok budeš pevao”
- Broj 56 — Antun Gustav Matoš, „Utjeha kose”
- Broj 57 — Jacques Prevert, „Borba s anđelom”
Laza Kostić, „Snove snivam...”
- Broj 58 — Frano Aliferović, „Tuga cirkusa”
- Broj 59 — Branko Miljković, „Pohvala svetu”
- Broj 60 — Jakov Kopilović, „Tuga sokaka”
- Broj 61 — Ferenc Fehér, „Tamo gdje je nekad stajala
Kosztolányijeva rodna kuća”
Matija Molcer, „Slomljena flauta”
Vladimir Brguljan, „Bez naslova”
Imre Csepe, „Očeva kola”
László Gaál, „Pjesma o mojoj zemlji”
Károly Farkas, „Biografija”
- Broj 62 — Milivoj Slaviček, „Aleja”
Jakov Kopilović, „Kada pijem”
Mirko Kopunović, „Bjelina”
- Broj 63 — Vasko Popa, „Zvezdoznančeva smrt”
- Broj 64 — Edna Vincent Millay, „Tužaljka”
- Broj 65 — Guillaume Apollinaire, „Most Mirabeau”
- Broj 66 — Jaroslav Vrchlichky, „Tiha ljubav”
- Broj 67 — Charles Baudelaire, „Stranac”
S. Đergović, „Proleće”
- Broj 68 — Ezra Pound, „Daljnje instrukcije”
- Broj 69 — Mashaoka Shiki, „Ljetna oluja”
Vilem Zavada, „Pastel”
- Broj 70 — Matija Molcer, „Epitaf”
Erik Lindegren, iz „Čovjeka bez ceste”
- Broj 71 — Rafael Alberti, „Preživjeli anđeo”
- Broj 72 — Salvatore Quasimodo, „Anno Dominni
MCMXLII”
- Broj 75 — Branko Miljković, „Poeziju će svi pisati”
- Broj 76 — Berthold Brecht, „Spomen na Mariju”
- Broj 77 — Viktor Sosnar, „Budilnik”
- Broj 78 — Maurice Maeterlinck, „Chanson”
- Broj 79 — Stjepan Ščipačov, „Zrno”
- Broj 80 — Aleksa Kokić, „Na Materice”
Dora Gabe, „Zima”
- Broj 81 — Raimund Kupareo, „Božićni mozaik”
- Broj 82 — Gordana Đurić, „Suno”
Guico Gezelle, „Zimska tišina”
- Broj 83 — Branko Miljković, „Pjesma za moj
27. rođendan”
- Broj 84 — Ion Pillat, „Septembar”
Z. Dulić, „Apsurd”
K. Rogić, „Život”
Mirko Zorin, „Nepokrivena kuća”
Nataša Šćepanović, „Ljubav je...”
Antun Čović, „Siva boja”
Ana I. Ivandekić, „Boja mraka”
Petar Skenderović, „Volim mrak”
- Broj 85 — Jacques Prevert, „Zajutrak”
- Broj 86 — Hermann Hese, „U magli”
- Broj 87 — Konstantin Biebl, „Ogledalo vremena”
- Broj 88 — David Stefansson, „Majka hoće spavati”
- Broj 89 — Jaroslav Vrchlicky, „Tiha ljubav”
- Broj 90 — Lu Yi Tung, „Prodani vo”
- Broj 91 — Umberto Saba, „Žena”
- Broj 92 — Johann Wolfgang Goethe, „Putnikova noćna
pjesma”
- Broj 93 — Jorge Luis Borges, „Tanke”
- Broj 94 — Charles Baudelaire, „Stranac”
- Broj 95 — Federico Garcia Lorca, „Raskršće”
- Broj 96 — József Attila, „Pitoma krava”
Nikola S., „Jedovnik”
- Broj 98 — T. S. Eliot, „Novčić za starog Guya”
Konstantin Kavafi, „Iščekivanje varvara”
Branko Miljković, „Poeziju će svi pisati”
Charles Baudelaire, „Albatros”
Berthold Brecht, „Snovi jedne sluškinje”
- Broj 99 — Konstantinos Hatzopoulos, „Sanjarenje”

Bibliografija:

INTERVIEW

- Broj 1 — **Lazar Merković**, novinar, književnik:
NOVINARSTVO JE KREATIVNA LUDOST?
— *Vojislav Sekelj*
- Broj 2 — **Ivan Skenderović Lešo**, bećar, pardon —
disident
SVI SU OD JEDNOG OCA
— *Zlatko Romić*
- Broj 3 — **Andrija Anišić**, novoizabrani župnik crkve
sv. Roka u Subotici
MOJA JE GLAVNA ZADAČA: LJUBITI I MOLITI!
— *Zlatko Romić*
- Broj 4 — **Ivica Čović**, dopredsjednik subotičke podružni-
ce Nezavisnog sindikata zemljoradnika
Vojvodine
MI SMO ROBOVI DRŽAVE!
— *Zlatko Romić*
- Broj 5 — **Dragan Veselinov**, predsjednik NSS
OČEKUJEM MIRNU JESEN
— *Zlatko Romić*
- Broj 6 — **Prim. dr. Slavko Perović**, upravnik službe
epidemiologije sa bakteriologijom i parestolo-
gijom u subotičkom Zavodu za zaštitu zdravlja
ISKLJUČUJEMO BILO KAKVO IZNENAĐENJE
— *Zlatko Romić*
- Broj 7 — **Blaško Gabrić**, vlasnik štamparije „Globus” i
odbornik SSJ u Skupštini općine Subotica
JUGOSLAVIJA JE „IZMIŠLJENA ZEMLJA”
— *Zlatko Romić*
- Broj 8 — **Blažo Perović**, direktor Otvorenog univerziteta
GRAĐANSKO DRUŠTVO — SVRHA I CILJ
— *Zlatko Romić*
- Broj 9 — **Milovan Miković**, glavni urednik „Subotičkih
novina”
ČITATELJ IZVLAČI ZAKLJUČAK
— *Zlatko Romić*
- Broj 10 — **Mirjana Marković**, prva dama Srbije
JUL (JOŠ) NIJE OPORBA
— *Zlatko Romić*
- Broj 11 — **József Kasza**, gradonačelnik Subotice
OKRUG NASTUPA SA STAJALIŠTA SILE
— *Ljubomir Kovačić*
- Broj 12 — **Kata Kovačević**, domaćica
S NAŠIM OBIČAJIMA JE GOTOVO
— (j. d.)
- Broj 13 — **Nenad Čanak**, predsjednik Lige socijaldemo-
krata Vojvodine
DIGNI GLAVU DOK JE IMAS
— *Zlatko Romić*
- Broj 14 — **Bela Ivković**, predsjednik KUD „Bunjevačko
kolo”
(O)ČUVATI KULTURNU BAŠTINU
— *Zlatko Romić*
- Broj 15 — **Bartul Vojnić Purčar**, harmonikaš i poljo-
privrednik
NAŠE PISME NIKAD NEĆE NESTAT
— *Zlatko Romić*
- Broj 16 — **Dragan Nikitović**, predsjednik Nezavisnog
udruženja novinara Srbije
MI SMO SAVJEST OVOG DRUŠTVA
— *Zlatko Romić*
- Broj 17 — **Mirko Bajić**, predsjednik Građanskog
pokreta za Suboticu — „Golubovi Subotice”
NE ŽELIMO APSOLUTNU VLAST
— *Zlatko Romić*
- Broj 18 — **Jasna Šarčević**, novinar „Naše Borbe” o
češkom novinarstvu
*OPROSTIVE GREŠKE NAKON 50 GODINA
NESLOBODE*
— *Zlatko Romić*
- Broj 19 — **Blaško Kopilović**, vlasnik „Zrno-maga”,
predsjednik OO RDSV i savezni zastupnik
TEST OPREDELJENJA VLADAJUĆE PARTIJE
— *Zlatko Romić*
- Broj 20 — **Jozefa Skenderović**, slamarka
SLIKE PRISUTNE U CIJELOM SVIJETU
— *Zlatko Romić*
- Broj 21 — **Sava Halugin**, vajar
ILOVAČA U PARIZU
— *Vojislav Sekelj*
- Broj 22 — **Lazo Vojnić Hajduk**, predsjednik Organiza-
cijskog odbora „United Games” i „Dužijance 95”
PREVAZILAŽENJE LOKALNE RAZINE
— *Tomislav Žigmanov*
- Broj 23 — **Veco Katančić**, prvoborac iz Subotice
DOPRINOS ANTIFAŠISTIČKOJ BORBI
— *Tomislav Žigmanov*
- Broj 24 — **Rade Radovanović**, putnik iz skupine „Živeti
u Sarajevu”
RAJA VIŠE NE MRZI
— *Zlatko Romić*
- Broj 25 — **Josip Anišić**, direktor Zemljoradničke
zadruga „Salaš”,
ČUVARI SOCIJALNOG MIRA
— *Tomislav Žigmanov*
- Broj 26 — **Miroslav Jovanović**, glavni urednik kragu-
jevačke „Svetlosti”
DRUGORAZREDNA ULOGA LOKALNIH MEDIJA
— *Zlatko Romić*
- Broj 27 — **Petar Vuković**, student u Zagrebu
BITI MLAD NIJE PRIVILEGIJ
— *Tomislav Žigmanov*
- Broj 28 — **Prof. dr. Tomo Vereš**, redovni profesor
filozofije na Filozofskom fakultetu Družbe
Isusove u Zagrebu
IZ „BAČKE” U DOMINIKANSKI RED
— *Tomislav Žigmanov*
- Broj 29 — **Andrija Kopilović**, svećenik
POZIV I PONUDA UZAJAMNOG OBOGAĆIVANJA
— *Tomislav Žigmanov*
- Broj 30 — **Ilija Šujica**, potpredsjednik Skupštine općine
Subotica
GRAD NAM JE ZAJEDNIČKI
— *Tomislav Žigmanov*

- Broj 31 — **Nenad Čanak**, predsjednik Lige socijal-
demokrata Vojvodine
**NASILJE U VOJVODINI NE MOŽE BITI
PRIHVATLJIVO**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 32 — **Mile Isakov**, predsjednik „Nezavisnog društva
novinara Vojvodine” i glavni urednik vojvo-
đanskog građanskog lista „Nezavisni”
USTRAJAVANJE NA BEZNADEŽNOJ NEZAVISNOSTI
— Tomislav Žigmanov
- Broj 33 — **Molnár mr. Verona**
U Subotici od 10. do 14. listopada održat će se
III. Međunarodni sajam poduzetništva
SACUVATI TRADICIJU
— Vojislav Sekelj
- Broj 34 — **Ivan Balažević**, akademski slikar
SAMOTNO IZVLAČENJE SVJETLA IZ TAME
— Nela Skenderović
- Broj 35 — **Boško Krstić**, urednik časopisa „Rukovet”
KO BRINE O GRADU?
— Vojislav Sekelj
- Broj 36 — **Grgo Prčić**, vlasnik i urednik predratnog lista
„Bunjevačko žackalo”
SVE SMO ŽACKALI, ALI NISMO VRIDALI
— Ljubomir Kovačić
- Broj 38 — **Bela Gabrić**, umirovljeni profesor književ-
nosti
BLAGDAN BOŽICA UČVRŠĆUJE OBITELJ
— Ljubomir Kovačić
- Broj 40 — **József Kasza**, subotički gradonačelnik
SUBOTICA JE OČUVALA SVOJ IDENTITET I IMIDŽ
— Vojislav Sekelj
- Broj 41 — **Alen Kopunović Legetin**, student
SUBOTICI JE POTREBNA OPERA
— Nela Skenderović
- Broj 42 — **Slaven Bačić**, autor knjige „Povelje...”
**U SUBOTICI JE POSTOJALA VJERSKA
TOLERANCIJA**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 43 — **Rózsa Rehák Pósa**, predsjednica Fondacije
„László Rehák”
NASTAVAK TRADICIJE SKRBI O UČENICIMA
— Vojislav Sekelj
- Broj 44 — **Đuro Vucelić**, dopredsjednik Okružnog
odбора SPO-a
**S OVOM VLAŠĆU MOŽEMO NAPREDOVATI SAMO
NA DOLE**
— Vojislav Sekelj
- Broj 45 — **Ivan Poljaković**, idejni tvorac inicijative za
formiranje Hrvatskog narodnog vijeća
AUTOKRATIJA NA PUTU „MALOM PARLAMENTU”
— „Nezavisni”, 15. ožujka, Zlatko Romić
- Broj 46 — Preneseni interview: „Feral Tribune”,
1. travnja 1996.: Václav Havel, predsjednik
Češke Republike
SAMO SAM SLUČAJNO ČEH
— Heni Erceg
- Broj 47 — **Dr. Zlatko Kramarić**, gradonačelnik Osijeka
**LJUDI ŽIVE JEDNI PORED DRUGIH, A NE JEDNI
PROTIV DRUGIH**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 48 — **vlč. Stjepan Beretić**, autor novog molitvenika
„Slava Božja”
ŽIVI ČOVJEK JE SLAVA BOŽJA
— Tomislav Žigmanov
- Broj 49 — **Zlatko Šram**, sociolog
**O GUBLJENJU INDIVIDUALITETA U
NACIONALNOM KOLEKTIVITETU**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 50 — **Vojislav Sekelj**, osnivač, glavni i odgovorni
urednik „Žiga”
IMAMO ŠANSU, ALI I ŠANSA IMA NAS
— Tomislav Žigmanov
- Broj 51 — **Đole**, na posletku:
„THE BEST OF BALAŠEVIĆ”
— Dijana Kopunović
- Broj 53 — **Alojzije Stantić**, jedan od organizatora
„Natjecanja risara”
„DUŽIJANCA” ČUVA I POKAZUJE NAŠE OBIČAJE
— Tomislav Žigmanov
- Broj 54 — **Đurđica Stantić**, od skora desinger tekstila i
odjeće
ZA MLADE LJUDE JE KARAKTERISTIČNA NADA
— Tomislav Žigmanov
- Broj 55 — **Ante Zomborčević**, povjesničar subotičkog
sporta
POVIJEŠĆU SPORTA BAVE SE ENTUZIJASTI
— Tomislav Žigmanov
- Broj 56 — **Dr. Ljudevit Vujković Tunić**
PLJAČKA ZEMLJORADNIKA SE NASTAVLJA
— Mr. Ivan Rudinski
- Broj 57 — **Kardinal Vinko Puljić**, sarajevski nadbiskup
NAŠA JE SUDBINA ZAJEDNO ŽIVJETI
— Tomislav Žigmanov
- Broj 62 — **József Kasza**, gradonačelnik Subotice
VLAST DIJELITI NA SVIM RAZINAMA
— Vojislav Sekelj
- Broj 63 — **Stipan Šabić**, slikar i likovni pedagog u
mirovini
**SLIKARSTVO JE SAMOTRAGANJE I
SAMONALAŽENJE**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 64 — **Larisa Inić**, glasnogovornik Studentskog
protesta u Subotici
**U SVAKOM SLUČAJU O NAŠOJ BUDUĆNOSTI JE
REČ**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 65 — **Akademik prof. dr. Ante Sekulić**
NEPOTIZAM I PRODAVANJE MAGLE
— Tomislav Žigmanov
- Broj 66 — **Imre Kern**, predsjednik IO SO Subotica,
**NAKON FORMIRANJA IZVRŠNE VLADE ZNAMO VEĆ
KAKO RADITI SA DRŽAVOM**
— Vojislav Sekelj
- Broj 67 — **Marija Ivković Ivandekić**, pjesnikinja Puta
križa od slame
DJELO JEDINSTVENO U SVIJETU
— Nela Skenderović
- Broj 68 — **Nebojša Popov**, glavni i odgovorni urednik
„Republike”
**NEOPHODNOST LIČNOG IZBORA ZA PUNINOM
ŽIVOTA**
— Tomislav Žigmanov

- Broj 69 — Lino Veljak, filozof
**NACIJE NAM SE NE KONSTITUIRAJU NA
MODERNIM OSNOVAMA**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 70 — Augustin Juriga, majstor fotografije
USLIKAN MIRIS BAČKE
— Vojislav Sekelj
- Broj 72 — Prof. dr. Dubravka Poljak — Maharuha,
viša savjetnica za školovanje manjina u Mini-
starstvu prosvjete i sporta Republike Hrvatske
**HRVATSKIM SRBIMA BOLJE NEGO
VOJVODANSKIM HRVATIMA**
— Petar Vuković
- Broj 73 — Mr. Ante Rudinski, zaljubljenik subotičkih
sokaka
**NE NAGOVEŠTAMO ISPOVEST U SKRAĆENOJ
VERZIJI NA NAGOVEŠTENA PITANJA**
— Vojislav Sekelj
- Broj 74 — Josip Skenderović Ago, likovni umjetnik;
polyplascien
UMJETNOST JE NAŠE PRIJATELJSTVO
— Vojislav Sekelj
- Broj 75 — Slavko Parać, predsjednik Saveza građana
Subotice
ODLUČILI ONI KOJI NISU GLASALI
— Vojislav Sekelj
- Broj 76 — Namjesto interviewa
Slobodan Vučetić, sudac Ustavnog suda Srbije
POLITIKA STRAHA I NASILJA
— „Onogošt Standard”, rujan 1997.
- Broj 77 — Zdenka Todorov, predsjednica HO za ljudska
prava Bugara u SRJ
TAKO VIŠE NE MOŽE BITI
— Vojislav Sekelj
- Broj 78 — Stevan Nikolić, predsjednik Kulturnog centra
Roma u Subotici
RAZLIKUJEMO SE SAMO PO BOJI KOŽE
— Vojislav Sekelj
- Broj 79 — Biljana Kovačević Vučo, odvjetnica i
predsjednica Jugoslovenskog komiteta
pravnik za ljudska prava
**NALAZIMO SE U SITUACIJI TOTALNOG PRAVNOG
KAOSA**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 80 — Desimir Tošić, srbijanski disident i publicist
**NACIONALNI INTERES MORA DA BUDE
RACIONALAN I DA NE SMETA DRUGIMA**
— Vojislav Sekelj
- Broj 81 — s. Fides Vidaković i s. Anđelina Kujundžić,
sestre reda Naše Gospe
DRUŽBA KAO NAČIN ŽIVOTA
— Nela Skenderović
- Broj 82 — Alojzije Stantić, redoviti suradnik „Žiga”
VRAĆANJE U PROŠLOST
— Vojislav Sekelj
- Broj 83 — Dr. Zlatko Kramarić, gradonačelnik Osijeka
**HRVATSKI INTERESI NE MOGU SE SVESTI SAMO
NA JEDAN NAZIVNIK**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 84 — prof. dr. Žarko Korać, psiholog i predsjednik
Socijaldemokratske unije
MANJINA — LAKMUS PAPIR DEMOKRATIJE
— Tomislav Žigmanov
- Broj 85 — Robertino Knjur, dopredsjednik Kluba
demokratske omladine
**MLADI SE SAMI MORAJU IZBORITI ZA SVOJE
LEPŠE SUTRA**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 86 — Pavle Ćirović, glavni i odgovorni urednik
kragujevačke „Nezavisne svetlosti” i
predsjednik „Local Pressa”
MI SMO EMBRIONI DEMOKRATSKOG DRUŠTVA
— Vojislav Sekelj
- Broj 87 — Dr. Nadia Skenderović Ćuk, pravničica
PARADOKSI AMERIKE I CIVILNOG DRUŠTVA
— Tomislav Žigmanov
- Broj 88 — Ninoslav Šćepanović, absolvent kazališne režije
na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu
UMJETNOST JE BORBA PROTIV PREDRASUDA
— Vojislav Sekelj
- Broj 89 — Stipan Jaramazović, umjetnički rukovodilac
Subotičkog tamburaškog orkestra
VERUJEM U VREDNOST TAMBURE
— Nela Skenderović
- Broj 90 — dr. Dušan Janjić, sociolog i koordinator
Forum za etničke odnose
KOSOVO ĆE IMATI VISOKU AUTONOMIJU
— Tomislav Žigmanov
- Broj 91 — Petar Luković, novinar, glavni urednik
Magazina XZ
ŠKOLSKI SAM PRIMER IZDAJNIKA
— Boris O.
- Broj 92 — Branko Horvat, predsjedavajući Forum
hrvatskih institucija i organizacija Vojvodine,
predsjednik H.K.P.D. „Matija Gubec” iz Tavankuta
FORUM TREBA PROFESIONALIZIRATI
— Vojislav Sekelj
- Broj 93 — István Valihora, predsjednik „Palić foruma”
**POTREBNA JE IZRADA STRATEGIJA RAZVOJA
PALIĆA**
— Tomislav Žigmanov
- Broj 94 — Ratko Bubalo, predsjednik Upravnog odbora
HCIT-a
**CIVILNO DRUŠTVO — PERSPEKTIVA
DRUŠTVENOG RAZVOJA**
— Nela Skenderović i Vesna Weiss
- Broj 95 — Boris Cupać, glavni i odgovorni urednik
subotičkog omladinskog lista „Talas”
NEKI NOVI TALAS U SUBOTICI
— Tomislav Žigmanov
- Broj 96 — Ana Bukvić — Ivković, akademski slikar
POETIKA PROSTORA
— Vojislav Sekelj
- Broj 99 — Blaško Gabrić, vlasnik štamparije „Globus” i
odbornik SO Subotice
RAD JE NAJMANJE PLAĆEN
— Vojislav Sekelj

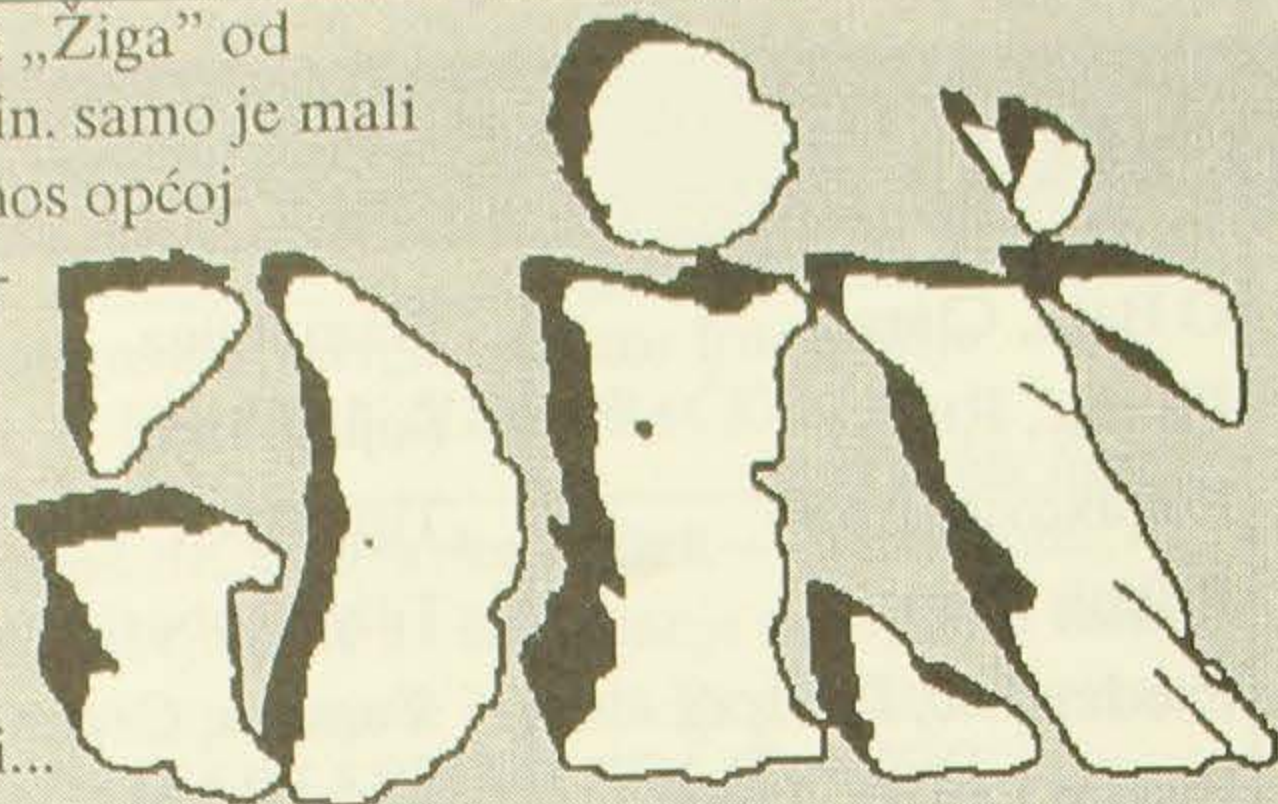
Bibliografija:

SURADNICI

Abel, Deši	Ivić, Blaško	O Bara, Clara	Šram, Olga
Anišić, Andrija	Ivković, Boris	Pisanić, Ružica	Šujica, Ilija
Arpási, Ildikó	Ivković, Josip	Poljaković, Ivan	Tili, Tibor
Anišić, Josip	Inić, Larisa	Priboj, Vera	Tilly, Robert
Bačvanski, Eugen	Ivanković, Vesna	Prodanović, Predrag	Tumbas, Grgo
Bačlija, Grgo	Jegić, Tomislav	Biskup Péntzes, János	Tóth, Márta
Blumić, Gustav	Jurić, Dušica	Popadić, Milenko	Tonković, Bela
Bregun N., Nada	Jozić Hajduk, Luka	Poljaković, Mira	Temunović, Josip
Buljovčić, Josip	Jakšić, Nenad	Prčić, Zoran	Temunović, Blaško
Banjac, Đorđe	Kuktin, Petar	Prčić, Ivo (mladi)	Tonković, Pipuš, Stevan
Beretić, Stjepan	Kapor, G.	Prčić, Milivoj	Vidaković, Dragan
Berisavljević, Živan	Kopilović, Andrija	Pekanović S., Stipan	Vujković Lamić, Ivan
Blažetin, Stjepan	Kolar, Renata	Perušić, Nikola	Ljudevit Vujkov, Franjo
Babičković, J.	Kopunović, Dijana	Prčić, Dijana	Valihora, István
Cékus, Géza	Krstić, Boško	Romić, Zlatko	Vuković, Petar
Čović, Ivica	Kabiljo, Sara	Rudinski, Ante	Vuković, Aleksandar
Čović, Petar	Krmpotić Ivan, Lazar	Rashiti, Ramiz	Vereš, Tomo
Čanak, Nenad	Krstonošić, Jelena	Rashiti, Patricija	Vucelić, Đuro
Čotrić, Aleksandar	Kelemen, Imre	Rogić, Bela	Vojnić Hajduk, Lazo
Dulić, Šime	Kuntić, Kalman	Rudinski, Ivan	Vojnić Purčar, Petko
Dragojlović, Đorđe	Kojo, Ivan	Rudinski, Albe	Weiss, Rudolf
Duda, Bonaventura	Kopilović, Marin	Ramač, Mihal	Weiss, Vesna
Dimitrijević, Nenad	Kasza, József	Rundovčanin, Tome	Zomborčević, Ante
Dulić, Ivica	Kern, Imre	Runje, Dujo	Zorin, Mirko
Doroslovački, Petar	Kovačić, Ljubomir	Sekelj, Vojislav	Zelić, Naco
Episkop Bački Irinej	Kopilović, Blaško	Szabó, Zsombor	Žigmanov, Tomislav
Francišković, Bela	Kopunović, Mirko	Skenderović, Marija	Froman Times
Fejzulahi, Emil	Krügel von, Fritz	Savić, Radovan	
Francišković, Lazar	Lengyel, Júlia	Skenderović, Željko	
Gabrić, Bela	Lukendić Ago, Franjo	Skenderović, Nela	
Garabandić, Đorđe	Ljubinković, Snežana	Stipić, Stipan	
Grlica, Mirko	Ljubić, Rajko	Stantić, Stanislava	
Grunčić, Viktorija	Merković, Lazar	Stantić, Marinko	
Gluckov, Dušan	Marić, Dragiša	Stopes, Marie	
Ganimed, Petar	Mijatov, Milivoj	Sekulić, Šime	
Gashi, Luan Marko	Miković, Milovan	Stantić, Alojzije	
Hegediš, Ivan	Marković, Pera	Stevanov, Milan	
Heka, Ladislav	Marković, Ana	Skenderović, Bruno	
Horvacki, Beno	Marijanušić, Adrijana	Skenderović, Petar	
Horvat, Josip	Marković, Vladimir	Sudarević, Joka	
Ivković, Bela	Nikolić, Anđelko	Šram, Zlatko	
Ivković, Dinko	Ostrogonac, M.	Sinkovits, Ferenc	

Cijena „Žiga” od 0,50 din. samo je mali doprinos općoj stabilizaciji koju protežiraju naši organi...

subotički izdavač

Halo, 011

Svake nedilje disnotor

Vratio se Stipan od sv. Petra, pa divani komšiji kako mu je bilo. Ikaže:

— Prođem ja kroz jednu sobu, puno vojnika, drugu puna milicaje, a u trećoj, šoferi. Stanem ja tu pored jednog, a on sav zašiven, od glave do pete. Pitam ga šta je i kako je tu dospio, a on meni kaže da je Talijan, i da su ga privarili njegovi, napravili nov fijat, 300 konja, 300 na sat. Privari se i kupi ga i eto do prve krivine, i gotovo. Odem ti ja do drugog, a taj zavijen u čaršap, pocrnio, izgorio. Pitam šta je i kako je, a on kaže da je Nimac. I njegov su njegovi privarili, napravili nov BMW, 400 konja, 400 na sat, zezne se i kupi ga, i do prvog zida. Tako je, i, procidi: eto, zeznili ga njegovi. Odem onda do trećeg, kad on sav providan, tanak, mršav. Sama koža. Ni košćura čestiti na njemu nema. Ništa ga ne pitam, ne daj Bože da oživi od nemoći, a on će sam, i kaže da je naše gore list, i da su njegov njegovi gadno zeznili. Napravili novu zastavu; dobra jeftina, još na rate mož platit, privari se i kupi je i crkne od gladi. Al, to se već jedva čulo. Al čoviku virujem. Naš čovik. Vidi se po svemu. Bar da su ga obukli, a ne tako poslali. Nema tu više ni stida ni sramote. I tako, moj komšija, vratim se ja, dođem ti pameti i sad prodajem moju ladu, jel sam čuo da u našem subatičkom „29. novembru” svake nedilje prave disnotor. Dobro im ide, pa kad prodam ladu, kupiću bar dvi polutke. Neću ja čekati da me ovi moji prid nove izbore privare, a ja ću opet glasati za nji, pa makar prošo ko onaj naš. Al dok polutke traju, nek je bar dotle bal.

Molim sačekajte

Sluđeni kutak

Rambu je, je, je...

Otišli su da dođu. I došli su kao nova nevolja, a zadovoljni i jedni i drugi i treći, svi. Te za ostatak sluđenog građanstva, nude javne tribine, specijalne te-ve emisije, kolor brufeme i gorku nadu da pod njima sve može biti gore. Znaju oni i bolje doći do gore. Prevarili su se, jer dok su oni tamo gdje jesu mi smo izgubili vjeru i u gore, i dolje. A ni u prijevare ne vjerujemo, iz prostog i dovoljnoig razloga što smo u prošlom broju „Žiga” naivno i benevolentno, na posljednjoj stranici donijeli metro mapu Pariza, s nadom da će se, švercujući se u metrou, bar slučajno na istom zadatku susresti. U tome nas nosila idejom da su svi oni, i prvi i drugi i treći zajubljenici mapa i šverca. Ništa! Jedino što se pouzdano i sto četiri posto dogodilo u svijesti enormnog broja te-ve ljubavnica i ljubavnika jest „činjenica” da Rambouillet nije u okolici Pariza, već je Pariz u predgrađu Rambouilleta, i da Vojvodina nije kolonija Beograda, već da je sastavni dio Europe. No, uskoro, po svemu sudeći, sresti će se oni ponovno, i ponovno će ponoviti ponovno. Lele. Lele, za jedne, za druge ole, ole, za treće olelele.

Vjerovali ili ne

Delegacija Izvršnog veća Vojvodine u Srednjebanatskom okrugu: *Srbija razvija svaki svoj deo „Borba”, 5. ožujka 1999.*

Mudrost

Mudro je biti star, a biti mlad i ne otići u predgrađe Rambouilleta. Već doći na Palić. I tu je vino dobro. A i pijeska ima dosta.

Muška pamet

Side u mijani prija podne a prid ponoć, Pipe, Roko i Beño, plečkaju o ženama, čija je razgaljenija, pa će Pipe:

— Eto, moja kupila zamrzivač, a mi nismo klali već pet godina, a nećemo opet pet godina klat. Možda tu i tamo koje komšijsko pile, i šta će joj zamrzivač?

Onda će Roko:

— Nije to ništa. Moja kupila mašinu za pranje, a salaš nam bogu za leđi. Ni vode, ni struje, ni leveša ni bekeša ni gaća, a sve to mož i na pralji. Sta će mašina za pranje?

Na to se Beno duboko zamislio, pa će:

— A tek moja? Eto, uvik kad krene na hetiju, el pecu ona kupi kurton. I to tri škatulje. A ja već pet godina ne možem. E sad, šta će njoj to pitam vas? I koja je onda tu najrazgaljenija?

Bunjevačka narodna pripovijetka
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Cimermonska ruka

U današnje vrime pravidu velike i viisoke kuće, al tu utšta pomaže mašina. A kad se zidala subatička varoška kuća svaku škramicu je pravila ljudska ruka.

I kake su to bile ruke!

Bio edan cimermon što je teso grede ko šargaripu. Di plajbasom povuče, tamo sikirom siče, al pod konac. U to vrime lazo Mamužić već nije bio purgelmajstor, al čuo i on za tog majstora, pa ga došo vidit na poslu.

— Je l to baš istina, majstore, da ti tako barataš sikirom?

— Gospodaru, znam ja s mojom sikirom i drugo. Eto, da se kladimo u akov šiljerca da ću edared udarit, don s cipele ću sasić, a nogu neću povridit.

Gospodar lazo bio konten na take srvati — a take ljude čudo volio — i okladu se. I tu sad nema čekanja. Majstor naslonio livu nogu na nike rasklamane koraće i sikira samo zviždne, a don doli.

Don doli, akov vina nastal gori. Častidu se tu, al stari majstor je pridnjak i na piću. Znao sikirom tesat, al ja znao i pit. Ne saliva čašom, već s bokalićom i ufriško bio teži za edno pet litara.

Kad je gospodar Lazo vidio kako su se majstoru oči zažarile, on će ga žagat:

— Majstore, sad bi se smio kladit s tobom u pet akova vina da ne bi srizo s cipelom ni petu.

A majstor njemu:

— Gospodaru, varate se Vi ako mislite da bi mojoj ruki i sad bilo falinge. Ajak, ne bojim se ja za moju ruku ni sad, makar sam se maličak nalio. U ruku se ja uvik pouzdajem, samo bi prvo moro otrčat do kuće pitat ženu esam jutros na cipeli pono petu.

Prenešeno iz 1. broja „Žiga”